

Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Σπουδών

Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών:

«Πολιτιστική Πολιτική, Διοίκηση και Επικοινωνία»

***Ευρωπαϊκή Πολιτική για τους Νέους.
Το πρόγραμμα «Νεολαία» υπό το πρίσμα της
Ανάλυσης Λόγου***

Επιμέλεια: ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΤΟΥ ΖΩΗ

**Τριμελής Επιτροπή: κα Κακαβούλια
κος Ανδρεάδης
κα Τσακαρέστου**

Αθήνα 2006

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρείται μια έντονη αύξηση της κινητικότητας των πληθυσμών και ιδιαίτερα των νέων μέσα στον ευρωπαϊκό χώρο. Χιλιάδες νέοι ετησίως μετακινούνται στο εξωτερικό για εκπαιδευτικούς, επαγγελματικούς και ερευνητικούς λόγους μέσω προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ενισχύουν τις ανταλλαγές, τον εθελοντισμό και τη γνωριμία ανάμεσα στους λαούς.

Θέμα της παρούσας εργασίας αποτελεί η δραστηριότητα και τα προγράμματα της Κοινότητας σε σχέση με τη νέα γενιά καθώς και η πολιτική που υποκρύπτεται πίσω από τα προγράμματα αυτά στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικής και συνεχώς διευρυνόμενης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόκειται για ένα σύνολο πρακτικών, διαδικασιών και ενεργειών που εκφράζουν ένα συγκεκριμένο όραμα μέσω της λήψης αποφάσεων, της διατύπωσης αρχών και στόχων και της υλοποίησης προγραμμάτων με κύριους αποδέκτες τους νέους. Η πολιτική αυτή ονομάζεται πολιτική για τους νέους και πολύ πρόσφατα αποτέλεσε ειδικό τομέα ενδιαφέροντος και δράσης της Κοινότητας. Το παράδειγμα που θα παρουσιαστεί και θα μελετηθεί είναι το πρόγραμμα δράσης «Νεολαία» το οποίο αν και θεωρείται ήσσονος σημασίας και εμβέλειας, δίνει τη δυνατότητα σε μεγάλο αριθμό νέων να αποκτήσουν εκπαιδευτική και επαγγελματική εμπειρία εντός και εκτός των συνόρων της Ευρώπης.

Στόχος της εργασίας είναι η μελέτη της πολιτικής για τους νέους όπως αυτή υλοποιείται στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όπως αντικατοπτρίζεται και αποτυπώνεται στα επίσημα κοινοτικά κείμενα του προγράμματος «Νεολαία». Θα ερευνηθεί κατά πόσο τα προγράμματα αυτά αναπαριστούν μια συγκεκριμένη εικόνα της νεολαίας, ποιά είναι η εικόνα αυτή και με ποιούς τρόπους επιχειρείται να κατασκευαστεί μια ταυτότητα των νέων αποδίδοντας τους χαρακτηριστικά και οριοθετώντας τις ανάγκες και τις προοπτικές τους. Παράλληλα, η ανάλυση αυτή αποσκοπεί στον εντοπισμό των θεμελιωδών αρχών και των βασικών προτεραιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά στους νέους, αλλά και στη θεώρηση και συνεκτίμηση της πολιτικής για τους νέους μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της συνολικής κοινοτικής πολιτικής. Με τον τρόπο αυτό, θα προκύψει ο βαθμός αυτονομίας και εξειδίκευσης μιας πολιτικής για τους νέους που έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά από τη μια, αλλά που την άλλη εντάσσεται σε μια ευρύτερη κατεύθυνση και στρατηγική.

Εκτός από τα παραπάνω γενικά ερωτήματα, η εργασία θα επιχειρήσει να απαντήσει και σε κάποια ειδικότερα ερωτήματα που προκύπτουν από τη χαρτογράφηση του χώρου της νεολαίας, των αναγκών της και από τις κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές συνθήκες μέσα στις οποίες ζουν οι νέοι της Ευρώπης. Τα επιμέρους ερωτήματα αφορούν τις προτεραιότητες της πολιτικής για τους νέους και τη μέριμνα που δείχνει η Κοινότητα για συγκεκριμένα ζητήματα. Μέσω συγκεκριμένων μεθοδολογιών, θα μελετήσουμε κατά πόσο το πρόγραμμα «Νεολαία» και κατ' επέκταση η πολιτική για τη νεολαία εν γένει ενισχύουν την πολυπολιτισμικότητα, την πολυγλωσσία, την κινητικότητα, την ισότητα ευκαιριών, την έννοια του Ευρωπαίου πολίτη και κατά πόσο λαμβάνονται μέτρα για την καταπολέμηση του μείζονος προβλήματος της ανεργίας.

Καθώς η μελέτη της πολιτικής για τους νέους και του προγράμματος «Νεολαία» βασίζεται στην ανάλυση των κειμένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κρίνεται σκόπιμο να σχολιαστεί και να αξιολογηθεί ο ίδιος ο Κοινοτικός λόγος, οι συμβάσεις και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του καθώς και οι τρόποι με τους οποίους αποτυπώνει και διαμορφώνει ως ένα βαθμό την παραπάνω πολιτική ή διαμορφώνεται από αυτή.

Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί για τη μελέτη του προγράμματος «Νεολαία» της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η Ανάλυση Λόγου, τόσο ποιοτική όσο και ποσοτική. Χρησιμοποιώ το υπερώνυμο Ανάλυση Λόγου καθώς θα χρησιμοποιηθούν διάφορες υπομεθοδολογίες που αποτελούν είτε υποκατηγορίες του είτε παραλλαγές του. Συγκεκριμένα, τα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αναλυθούν με βάση τις αρχές και τις πρακτικές της Ανάλυσης Πολιτικού Λόγου, της Πραγματολογίας, της Σημασιολογίας, της Συντακτικής Ανάλυσης και της Ιστορικής Ανάλυσης Λόγου. Με βάση τις παραπάνω αρχές, θα εφαρμοστούν συγκεκριμένες τεχνικές όπως η ολική διαδικασία, η ανάλυση λεξιλογίου, η ανάλυση προνομιούχων εννοιών ως επιφάνεια λόγου, καθώς και η μελέτη γλωσσολογικών εργαλείων και σχημάτων λόγου.

Ωστόσο, η γενική προσέγγιση της εργασίας βασίζεται στην Κριτική Ανάλυση Λόγου. Η συγκεκριμένη θεωρία ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με την Ανάλυση Πολιτικού Λόγου και κρίνεται η πιο κατάλληλη για το αρχείο των κειμένων μας και τους στόχους της έρευνας μας καθώς συνδυάζει εθνογραφική παρατήρηση, ανάλυση

μικρότερων σωμάτων λόγου, ποικιλία τεχνικών δανεισμένων από διεπιστημονικά πεδία, διακειμενικές συγκρίσεις και κριτική ματιά στα δεδομένα. Άλλωστε, η Πολιτική Ανάλυση Λόγου και η Κριτική Ανάλυση Λόγου στοχεύουν στη σύνδεση των χαρακτηριστικών ενός κειμένου με το ιδεολογικό, κοινωνικό και θεσμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο παράγεται αυτό, προκειμένου να προκύψει η βασική λειτουργία που επιτελεί, οι κυριότερες αναπαραστάσεις της κοινωνίας που εμπεριέχει, και η όποια ιδεολογία «κρύβεται» πίσω από τις λέξεις.

Η Ανάλυση Λόγου μελετά ένα συγκεκριμένο αρχείο κειμένων. Στην περίπτωση της παρούσας εργασίας, το αρχείο αποτελείται από επίσημα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία συνιστούν και τη βασική βιβλιογραφία για τη μελέτη μας. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ύπαρξη περιορισμένης βιβλιογραφίας όσον αφορά στην ανάλυση λόγου κοινοτικών κειμένων και στο θεωρητικό υπόβαθρο της πολιτικής για τη νεολαία. Ωστόσο, η δυσκολία αυτή αποτελεί ταυτόχρονα και έναυσμα για μεγαλύτερη εμβάθυνση και περαιτέρω έρευνα τόσο σε θέματα κοινοτικού λόγου όσο και σε θέματα πολιτικής για τη νεολαία.

Η εργασία χωρίζεται σε τρία βασικά μέρη. Το πρώτο μέρος επιχειρεί μια γενική συζήτηση σε θέματα νεολαίας και νεότητας και μια παρουσίαση των βασικότερων θεμάτων που απασχολούν σήμερα τους νέους της Ευρώπης. Ακολουθεί απόπειρα οριοθέτησης μιας πολιτικής για τους νέους και περιγράφεται η πολιτική αυτή όπως σχεδιάζεται, ασκείται και υλοποιείται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο δεύτερο μέρος, αναλύονται τα κείμενα της Κοινότητας εν γένει, εστιάζοντας στη διαδικασία παραγωγής τους μέσα σε ένα πολυγλωσσικό περιβάλλον και στην τυποποίησή τους. Την περιγραφή των κειμένων και των χαρακτηριστικών τους διαδέχεται μια λεπτομερής παρουσίαση της μεθόδου και των υπομεθοδολογιών που θα τα αναλύσει. Μέσω της παρουσίασης αυτής, εξηγούνται οι λόγοι για τους οποίους η συγκεκριμένη μέθοδος κρίθηκε η πιο κατάλληλη για την έρευνα μας. Το τρίτο μέρος της εργασίας περιέχει την ανάλυση λόγου μέσω της οποίας προκύπτουν συμπεράσματα και απαντήσεις ως προς τα ερωτήματα που έθεσε το θεωρητικό πλαίσιο. Εφαρμόζονται οι τεχνικές της μελέτης κατοχύρωσης ερωτημάτων, της λεξικομετρικής ανάλυσης, της λειτουργίας της γραμματικής και του λεξιλογίου και των διακειμενικών συγκρίσεων.

Ακρωνύμια

Λ.Β. – Λευκό Βιβλίο

ΕΕ – Ευρωπαϊκή Ένωση

ΑΛ – Ανάλυση Λόγου

ΚΑΛ – Κριτική Ανάλυση Λόγου

ΑΠΛ – Ανάλυση Πολιτικού Λόγου

ΛΠ – Λεκτικές πράξεις

COM – European Commission

EP – European Parliament

Λέξεις-Κλειδιά

Κριτική Ανάλυση Λόγου

Περικείμενο

Αναπερικειμενοποίηση

Υβριδικός

Ευρώλεκτο

Πολιτική για τους νέους

Ευρωπαϊκή ταυτότητα

Ευρωπαίος πολίτης

Κινητικότητα

Εργαλειακότητα

Δεξιότητες

Συμπληρωματικότητα

ΜΕΡΟΣ Α'

Ι. Η Ταυτότητα των Νέων.

«Οι ταυτότητες δεν είναι σχηματοποιημένες και κατηγοριοποιημένες μορφές που υπάρχουν στη σκέψη των ανθρώπων, αλλά προκύπτουν μέσα στη συνέχεια του λόγου.» (Androutsopoulos, 2002: 1) Οι ταυτότητες συσχετίζονται άμεσα με πολιτικές σύγκλισης, απόκλισης και στρατηγικής τοποθέτησης του εαυτού μας και του άλλου. Σημαντικές θεωρίες για τη διαμόρφωση των ταυτοτήτων υπάρχουν σε μελέτες για τους νέους και την κουλτούρα των νέων.

Στον πρόλογο του Λευκού Βιβλίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Νεολαία διατυπώνεται με σαφήνεια: «Παρά την ποικιλομορφία των καταστάσεων, οι νέοι έχουν τις ίδιες φιλοδοξίες αλλά και αντιμετωπίζουν τις ίδιες δυσκολίες. Αποτελούν μια ομάδα σε πλήρη εξέλιξη, η οποία χαρακτηρίζεται από την πρόσβαση στην απασχόληση και τη δημιουργία οικογένειας σε μεγαλύτερη ηλικία, το συνεχές πέρασμα από τις σπουδές στην εργασία και αντίστροφα, και κυρίως από ατομικές πορείες πολύ διαφορετικές από αυτές του παρελθόντος». (Λευκό Βιβλίο, 2001: 4) Είναι φανερό πως η παραπάνω αναφορά στη νέα γενιά, της αποδίδει μια ομοιογένεια και κάποια γενικά κοινά χαρακτηριστικά δημιουργώντας μια κοινή ταυτότητα των νέων την οποία συμερρίζονται και αναπαράγουν πολλοί διεθνείς οργανισμοί, κυβερνήσεις, οργανώσεις για νέους και επιστημονικές μελέτες. Ωστόσο, ο ορισμός των εννοιών «νέοι», «νεότητα», «νέα γενιά» και «νεολαία» και ο προσδιορισμός της ταυτότητας των νέων δεν είναι είναι ξεκάθαροι και δεδομένοι. Οι νέοι δεν αποτελούν μια ομοιογενή κοινωνική ομάδα και δεν παρουσάζουν περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά από οποιαδήποτε άλλη κοινωνική ομάδα. Παρόλο που τους ενώνει ο κοινός παρονομαστής της ηλικίας, διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το φύλο, από άποψη ηλικιακή, οικονομική, κοινωνική, θρησκευτική, πολιτισμική και πολιτικού προσανατολισμού. Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνουν οι Wyn και White (1997: 25, στο Androutsopoulos, 2002: 2), «Οι νέοι πράγματι έχουν την ίδια ηλικία, αλλά τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά αυτής της ηλικιακής πραγματικότητας δεν είναι σε όλους κοινά.» Κατά συνέπεια, οι παραδοσιακές προσπάθειες καθορισμού μιας κοινής ταυτότητας των νέων έχουν τεθεί υπό αμφισβήτηση τα τελευταία χρόνια ενώ το ενδιαφέρον των μελετών για «τη νεανική

κουλτούρα μετατίθεται από θεωρητικές προσεγγίσεις που βασίζονταν κυρίως στην κοινωνική διαστρωμάτωση σε προσεγγίσεις που δίνουν έμφαση στην ποικιλομορφία της νεανικής έκφρασης παγκοσμίως.» (Androutsopoulos, 2002: 3)

Μια σύντομη αναδρομή στην προέλευση των βασικών απόψεων περί της νεολαίας και της ταυτότητας της οδηγεί στη θεωρία του Αμερικανού ψυχολόγου στις αρχές του 20^{ου} αιώνα Stanley Hall. Ο Hall μελέτησε τους νέους και τις σχέσεις τους με την εκπαίδευση, την οικογένεια, τη σεξουαλικότητα και την ανεργία, και εισήγαγε την έννοια της «εφηβείας» σα μια ηλικιακή κατηγορία βιολογικά καθορισμένη που αποτελεί την έξοδο από την παιδική ηλικία και την έναρξη της πορείας προς την ενηλικίωση. (Griffin, 2005:18). Την προσέγγιση αυτή που κυριάρχησε για πολλές δεκαετίες και η βιολογική βάση της οποίας δεν αμφισβητείται μέχρι και σήμερα, «παραγκώνισαν» κυρίως κοινωνιολόγοι και ιστορικοί οι οποίοι υποστήριζαν ότι η έννοια της εφηβείας προέκυψε πρωτίστως σαν επακόλουθο αλλαγών στην κοινωνική διαστρωμάτωση καθώς οι αναπτυσσόμενες καπιταλιστικές οικονομίες και κοινωνίες απαιτούσαν φτηνό νεανικό εργατικό δυναμικό. Από το 1980 και μετά όμως, παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον για την «κρίση» που αντιμετωπίζει η νέα γενιά, μια κρίση που έχει τις ρίζες της όχι μόνο στην αυξανόμενη ανεργία αλλά και στο γεγονός ότι η αντιστοιχία ανάμεσα στα βιολογικά και στα κοινωνικά όρια της νεότητας ολοένα και μειώνεται. Με άλλα λόγια, η βιολογική βάση που καθόριζε την περίοδο της εφηβείας και της νεότητας και τα χρονικά όρια που της απέδιδε τείνουν να μη συμφωνούν με τους κοινωνικά καθορισμένους σταθμούς στη ζωή ενός ανθρώπου, όπως είναι για παράδειγμα η είσοδος στην αγορά εργασίας και η ανάληψη ευθυνών παράλληλα με την απομάκρυνση από τον οικογενειακό χώρο. Στις παραπάνω – κλασικές θα λέγαμε – προσεγγίσεις για τη νεότητα και τη νεολαία, έρχονται να αντιπαρατεθούν οι πιο ορθολογιστικές προσεγγίσεις εκείνων που τείνουν να αμφισβητήσουν το αποκλειστικό ενδιαφέρον για τα κοινωνικά προβλήματα που συνδέονται με τη νεολαία, και να εστιάσουν στα ευρύτερα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτισμικά και πολιτικά συστήματα μέσα στα οποία ζουν οι νέοι. (Bhavhani, 1991, στο Roche J., Stanley T.,(ed), 1997: 21) Ωστόσο, η γενική εικόνα της νέας γενιάς όπως αυτή αναπαρίσταται κυρίως σε κοινωνιολογικές μελέτες ταυτίζεται με προβληματικές καταστάσεις. Ο Jeremy Roche και ο Stanley Tucker (1997: 9) σημειώνουν ότι οι νέοι κατά κανόνα αντιμετωπίζονται και παρουσιάζονται είτε σαν πηγή προβλημάτων (trouble) είτε σαν ομάδα που βρίσκεται σε κίνδυνο (in trouble).

Πράγματι, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά των ακαδημαϊκών και μη ακαδημαϊκών αναπαραστάσεων των νέων είναι η ευρεία παρουσίαση της νεολαίας εν γένει αλλά και πιο συγκεκριμένων ομάδων νέων ανθρώπων ως «πρόβλημα». (Mac Donald, 1993 στο Roche J., Stanley T., 1997: 16)

Η νεολαία θεωρείται καθοριστικός παράγοντας για την πορεία ενός έθνους και της ανθρωπότητας γενικότερα. Σύμφωνα με την Christine Griffin (Roche J., Stanley T., (ed), 1997: 17) στη νεολαία αντανακλάται η πορεία της οικονομίας ενός κράτους, οι αλλαγές στις απόψεις περί σεξουαλικότητας, οικογένειας και ηθικής, οι αλλαγές στη κοινωνική διαστρωμάτωση, στις απόψεις περί έθνους και στις δομές απασχόλησης. Οι νέοι κρατούν το κλειδί για το μέλλον ενός έθνους με αποτέλεσμα η πρόνοια και οι τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων των νέων να αποτελούν και τη λύση για τα προβλήματα ενός κράτους.

Συνάγεται το συμπέρασμα ότι η αντιμετώπιση και η παρουσίαση της νεότητας ποικίλουν και δημιουργούν διαφορετικές ταυτότητες της νεολαίας. Σε αυτό συμβάλλουν ασφαλώς η εικόνα που έχουν οι ίδιοι οι νέοι σε διάφορες χρονικές περιόδους για τον εαυτό τους, η διαδικασία ενηλικίωσης τους όπως επιτάσσεται από τις εκάστοτε κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, καθώς και η πρόνοια και η πολιτική που υπάρχει ή απουσιάζει από οργανισμούς και φορείς, τόσο εθνικούς όσο και υπερεθνικούς. Σημαντική είναι βέβαια και η μελέτη των αξιών και των προτεραιοτήτων των ίδιων των νέων σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, η οποία αποδεικνύει αλλά και προκύπτει από αλλαγές σε πολλούς τομείς της σύγχρονης κοινωνίας. Παρόλο που οι νέοι, όπως αναφέραμε, δεν είναι δυνατόν να αποτελούν μια ομάδα, ένα σύνολο ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά και ανάγκες, παρατηρείται μια σημαντική συνολική αλλαγή στις αξίες της σύγχρονης νέας γενιάς σε σύγκριση με άλλες χρονικές περιόδους η οποία επιτρέπει ως ένα βαθμό τη παρατήρηση και μελέτη της νεολαίας σε σύνολο.

II. Οι νέοι της Ευρώπης.

Η συζήτηση σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης έχει αρχίσει και μια διεύρυνση χωρίς προηγούμενο βρίσκεται σε εξέλιξη. Το συμπέρασμα που αντλείται από τα τελευταία χρόνια ευρωπαϊκού βίου είναι ότι η Ευρώπη και πιο συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να οικοδομηθεί από τους ίδιους τους Ευρωπαίους με αποτέλεσμα να είναι αναγκαία η συμπερίληψη αυτών που θα πάρουν τη σκυτάλη -των νέων δηλαδή- στις ανταλλαγές απόψεων για την προετοιμασία της εξέλιξης της Ένωσης και στους προβληματισμούς που αναπτύσσονται γύρω από το θέμα της διακυβέρνησης της. «Το ευρωπαϊκό όραμα είναι το ίδιο νεαρό σε ηλικία, βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της διαμόρφωσης και εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο συζήτησης. Για να προχωρήσει χρειάζεται φιλοδοξία, ενθουσιασμό, αλλά και προσήλωση της νεολαίας στις αξίες στις οποίες βασίζεται.» (Λευκό Βιβλίο, 2001: 5)

Η διευρυμένη Ευρώπη αριθμεί πάνω από 75 εκατομμύρια νέους ηλικίας 15-25 ετών, ηλικία που ταυτίζεται με τη νεότητα στα περισσότερα κείμενα της Ένωσης. Το Λευκό Βιβλίο παρατηρεί ότι εξαιτίας του συνδυασμένου αποτελέσματος της χαμηλής γεννητικότητας και της αύξησης της μακροβιότητας, οι κοινωνίες μας γερνούν. (Λευκό Βιβλίο: 10). Ανάμεσα στο 2000 και το 2020, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 65-90 θα αυξηθεί από το 16 στο 21% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών θα αντιστοιχεί κατά την ίδια περίοδο στο 11%. Η νεολαία, στις κοινωνιολογικές, οικονομικές, και πολιτιστικές της διαστάσεις, έχει εξελιχθεί σημαντικά εξαιτίας των δημογραφικών αλλαγών αλλά και των μεταβολών του κοινωνικού περιβάλλοντος, των ατομικών και συλλογικών μορφών συμπεριφοράς, των οικογενειακών σχέσεων και της αγοράς εργασίας.

Το Λευκό Βιβλίο για τη Νεολαία επισημαίνει τρεις βασικούς μετασχηματισμούς που χαρακτηρίζουν τους σύγχρονους νέους Ευρωπαίους σε γενικές γραμμές. Την παράταση της νεότητας, αφού σύμφωνα με δημογραφικές μελέτες, οι νέοι έχουν κατά μέσο όρο μεγαλύτερη ηλικία όταν φτάνουν στα διάφορα στάδια της ζωής τους όπως είναι η έναρξη της σταδιοδρομίας και η δημιουργία οικογένειας. Αυτό οφείλεται στην πίεση διαφόρων οικονομικών και κοινωνικόπολιτιστικών παραγόντων. Η δεύτερη επισήμανση αφορά τις «μη γραμμικές πορείες ζωής» σύμφωνα με τις οποίες ένα νέος

μπορεί να είναι παράλληλα φοιτητής, οικογενειάρχης και εργαζόμενος, να αναλαμβάνει δηλαδή πολλούς παράλληλα ρόλους. Το τρίτο χαρακτηριστικό που έχει άμεση σχέση με τα δύο πρώτα είναι ότι τα παραδοσιακά μοντέλα χάνουν τη σημασία τους ενώ κερδίζουν έδαφος οι πιο εξατομικευμένες πορείες. Σύμφωνα με τα νέα μοντέλα, το χρονοδιάγραμμα των γεγονότων που αφορούν στη ζωή ενός ανθρώπου δεν είναι πλέον οργανωμένο με τυποποιημένο τρόπο. Παρατηρείται μια τάση μεταβολής παραδοσιακών δομών την οποία επιβάλουν οι νέες συνθήκες και οι νέες ανάγκες. (Λευκό Βιβλίο, 2001: 11)

Ωστόσο, οι βασικές προκλήσεις για μια νεολαία που από εθνική νεολαία μετατρέπεται σε ευρωπαϊκή έγκεινται στην έντονη διαφοροποίηση που παρατηρείται στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η μικτή και σύνθετη ταυτότητα της Ε.Ε. την οποία η Gravier (2005: 5) συγκρίνει με την ταυτότητα αυτοκρατοριών, αποτελείται από πολλές υποενότητες- τα κράτη- τις οποίες συνιστούν διαφορετικές ταυτότητες, κουλτούρες, παραδόσεις, τύποι αυτοδιοίκησης και ιστορίες. Μέσα σε αυτό το πολυπολιτισμικό ψηφιδωτό, οι σημερινοί νέοι καλούνται να διαμορφώσουν το χαρακτήρα τους, να αυτονομηθούν, να διαδραματίσουν το ρόλο του Ευρωπαίου πολίτη, να συμμετάσχουν στα κοινά και να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της ανεργίας.

Τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης «Ευρωβαρόμετρο» που πραγματοποιήθηκε το 2001 στους νέους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποκαλύπτουν και συνοψίζουν τις προσδοκίες, τις ελπίδες και τους φόβους των νέων Ευρωπαίων. Μέσω των στοιχείων αυτών, συνάγονται συμπεράσματα για τη δυναμική, τα προβλήματα και τις ανάγκες των νέων στον ευρωπαϊκό χώρο και κατ' επέκταση για την πολιτική που πρέπει να ασκηθεί προκειμένου να αξιοποιηθεί η δυναμική τους και να ξεπεραστούν οι όποιες δυσκολίες. Ενδεικτικά, οι βασικές προσδοκίες των νέων της Ευρώπης συνοψίζονται στην εύρεση εργασίας, στην οικονομική ανεξαρτησία από μικρή ηλικία, και στην ελεύθερη μετακίνηση για εργασία ή σπουδές στο εξωτερικό. Το Ευρωβαρόμετρο του 2001 διεξήχθη σε νέους από τα 15 τότε κράτη μέλη και αποτέλεσε συνέχεια του Ευρωβαρόμετρου του 1997, γεγονός που επέτρεψε τη σύγκριση της τότε κατάστασης με την κατάσταση πέντε χρόνια νωρίτερα και κατ'ακολουθία την ανάδειξη των πιο χαρακτηριστικών μεταβολών. Τα θέματα που φαίνονται να αποτελούν τον πυρήνα του ενδιαφέροντος και της προβληματικής σε σχέση με τους νέους είναι η συμμετοχή

στην κοινωνία, η εργασία και η ανεργία, η καθημερινή ζωή και οι αξίες, η εκπαίδευση, το πώς αντιλαμβάνονται οι νέοι την Ευρωπαϊκή Ένωση, η κινητικότητα και οι γλωσσικές τους ικανότητες,

Η παράθεση στατιστικών στοιχείων μας επιτρέπει να διαμορφώσουμε μια εικόνα της κατάστασης της σημερινής νέας γενιάς στην Ευρώπη, μιας νεολαίας που δεν ξεχνάμε ότι αποτελείται από διαφορετικές εθνικές νεολαίες οι οποίες με τη σειρά τους αποτελούνται από υποομάδες νέων με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα, η χρήση των υπολογιστών από τους νέους διπλασιάστηκε σε σχέση με το 1997 και εξισώθηκε με το χρόνο διαβάσματος. Η συμμετοχή των νέων σε κλαμπ και οργανώσεις αθλητικές, καλλιτεχνικές, νεολαίας, θρησκευτικές κ.α. παρέμεινε στα ίδια επίπεδα, με έναν στους δύο Ευρωπαίους να έχουν τέτοιου είδους ενδιαφέροντα και μάλιστα, η συντριπτική πλειοψηφία των νέων που ανήκουν σε τέτοιες οργανώσεις να προέρχεται από τη Βόρεια Ευρώπη. Το 40% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι προκειμένου να ενισχυθεί η συμμετοχή στην κοινωνία, πρέπει να αναπτυχθεί η συμβουλευτική διαδικασία πριν από τη λήψη αποφάσεων καθώς και να υλοποιηθούν εκστρατείες ενημέρωσης.

Όσον αφορά στην ενηλικίωση τους, είναι χαρακτηριστικό ότι το 67% των νέων συνεχίζουν να μένουν με τους γονείς τους και να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό οικονομικά από αυτούς, γεγονός που φανερώνει σημαντική αύξηση από το ποσοστό της προηγούμενης δημοσκόπησης. Το εργασιακό παραμένει ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα που ταλανίζει τη νεολαία της Ευρώπης με αποτέλεσμα η πλειοψηφία της να είναι έτοιμη να αναλάβει οποιαδήποτε εργασία είτε είναι ανάλογη των προσόντων και των δεξιοτήτων της είτε όχι. Βασικές δεξιότητες για την εξασφάλιση μιας ικανοποιητικής θέσης θεωρούνται με σειρά προτεραιότητας οι ξένες γλώσσες, οι τεχνολογικές γνώσεις και η γενική εκπαίδευση. Την προτεραιότητα των ξένων γλωσσών επιβεβαιώνει ως ένα βαθμό και η αύξηση των νέων που μιλούν την αγγλική από 37% το 1987 σε 54% το 2001 καθώς και του αριθμού των νέων που μιλούν πάνω από δύο ξένες γλώσσες. Βέβαια, το γεγονός ότι μόλις το 33% των Ευρωπαίων μιλάει μια δεύτερη γλώσσα παραμένει ένα φαινόμενο αποκαρδιωτικό στην Ευρωπαϊκή Ένωση της πολυγλωσσίας και των 20 επίσημων γλωσσών.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η στάση των νέων ως προς το ζήτημα της μετανάστευσης και των μεταναστών, ενός θέματος πρωταρχικής σημασίας μέσα στον πολυπολιτισμικό χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως διαμορφώνεται τα τελευταία χρόνια με την πιο έντονη μετακίνηση των πληθυσμών. Τα στατιστικά στοιχεία εδώ είναι χαρακτηριστικά. Το 33% των νέων της Ευρώπης θεωρούν ότι ο αριθμός των ξένων στη χώρα τους είναι πολύ μεγάλος, το 9% ζητάει την απέλαση των μεταναστών και 3 στους δέκα νέους πιστεύουν ότι οι μετανάστες πρέπει να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τους ντόπιους. Από την άλλη, μόλις το 16% των νέων θεωρούν τους ξένους αναπόσπαστο στοιχείο της κοινωνίας. Να σημειωθεί ότι η ανεκτικότητα των νέων ως προς τους μετανάστες συνδέεται άμεσα με το μορφωτικό επίπεδο τους και ότι η εθνική νεολαία με τη χαμηλότερη ανεκτικότητα στην Ευρώπη σύμφωνα με τα στοιχεία του 2001 είναι η ελληνική.

Οι νέοι διακατέχονται από ανάμικτα συναισθήματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά γενική ομολογία, η Ευρώπη είναι για αυτούς ο χώρος όπου προβάλλεται ο σεβασμός των θεμελιωδών αξιών και χώρος μέσα στον οποίο ζουν, εργάζονται και ταξιδεύουν. Στις νεολαίες των μισών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κυριαρχεί η άποψη ότι η Κοινότητα αντιπροσωπεύει την ελευθερία κίνησης τόσο για σπουδές όσο και για εργασία, ενώ μικρή είναι η αποδοχή της άποψης ότι η Ένωση θα προσφέρει θέσεις εργασίας. Η αμφισβήτηση προς την ικανότητα της ευρωπαϊκής πολιτικής να προσφέρει λύσεις στο πιο φλέγον ζήτημα της νεολαίας δημιουργεί μια διάσταση ανάμεσα στους νέους και στην Ένωση. Τη διάσταση αυτή εντείνει το γεγονός «ότι οι θεσμοί που διαχειρίζονται τα θέματα της Ε.Ε. φαίνονται απομακρυσμένοι και λειτουργούν κλεισμένων των θυρών.» (Λευκό Βιβλίο, 2001: 12) Μέσα στις νέες συνθήκες της διευρυνμένης Ευρώπης, οι νέοι καλούνται να συμβάλουν στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να αναλάβουν το νέο ρόλο του Ευρωπαίου πολίτη. Η έννοια του Ευρωπαίου πολίτη που θα μας απασχολήσει στην ανάλυση των κειμένων της Ε.Ε., υποστηρίζει την ενεργό συμμετοχή της νεολαίας στη διακυβέρνηση, στοχεύει στη δημιουργία κοινών αξιών ανάμεσα στους νέους Ευρωπαίους με σκοπό τη δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας ενώ παράλληλα, επιδιώκει το σεβασμό στη διαφορετικότητα των λαών και των εθνικών ταυτοτήτων των κρατών-μελών.

III. Πολιτική για τους Νέους.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ιδιαίτερες ανάγκες της νεολαίας λαμβάνει υπόψη ένας συγκεκριμένος τομέας των κυβερνητικών πολιτικών και των πολιτικών υπερεθνικών οργανισμών, η πολιτική για τους νέους, η οποία είναι ευρύτατα γνωστή με τον αγγλικό όρο *youth policy*. Ο τομέας αυτός και οι δράσεις του τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο δεν έχουν σαφή οριοθέτηση και ομάδα-στόχου με αποτέλεσμα συχνά να συγχέονται και να «παραγκωνίζονται» από τους ευρύτερους και πιο καθιερωμένους χώρους της εκπαιδευτικής και της εργασιακής πολιτικής. Αυτό αποτελεί απειλή για την πολιτική για τους νέους η οποία οφείλει να δημιουργήσει μια δυνατή επαγγελματική ταυτότητα με συγκεκριμένους στόχους και αρμοδιότητες. (Siurala, 2004: 6)

«Η πολιτική για τους νέους είναι η πολιτική που ασχολείται με τις συνθήκες ζωής των παιδιών, των νέων και των οικογενειών τους, τόσο όσον αφορά στις εξωτερικές συνθήκες και καταστάσεις της ζωής τους όσο και στις ατομικές τους επιλογές και αποφάσεις.» (German Child Welfare Association, 2005, 2) Ο συγκεκριμένος ορισμός -όπως και πολλοί άλλοι σχετικοί με το θέμα- χαρακτηρίζεται μάλλον από ασάφεια και αποδίδει στη συγκεκριμένη πολιτική ευρύτατο φάσμα δραστηριότητας. Κατ' αρχήν, για την οριοθέτηση μιας πολιτικής και των αρμοδιοτήτων της, είναι απαραίτητος ο λεπτομερής προσδιορισμός της ομάδας-στόχου, του αποδέκτη της. Εξαιτίας όμως της σύνθετης και πολύπλοκης φύσης των νέων και των μεταβολών στις συνθήκες ζωής τους, οι περισσότερες εθνικές πολιτικές για τους νέους προτιμούν να αφήνουν «ανοιχτά» τα όρια της ομάδας-στόχου. Ενδεικτικά, η Ολλανδία, η Νορβηγία, και ως ένα βαθμό η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο επιλέγουν να μη διαφοροποιούν την πολιτική τους προς τα παιδιά σε σχέση με την πολιτική τους προς τους νέους. Στον αντίποδα, σε χώρες όπως η Ισπανία και η Βουλγαρία όπου οι νέοι κατά κανόνα ανεξαρτητοποιούνται εντελώς σε ηλικία γύρω στα 30, στην κατηγορία των νέων ανήκουν και ηλικίες από 30 έως και 35. (Siurala, 2004: 6) Συνεπώς, ο παραδοσιακός ορισμός της νεότητας από τα 15 μέχρι τα 24 χρόνια ενός ανθρώπου ατονεί και διαφοροποιείται όπως είδαμε και νωρίτερα με άμεση συνέπεια να δυσχεραίνεται και η οριοθέτηση της πολιτικής για τους νέους.

Η πολιτική για τους νέους είναι λανθασμένα συνυφασμένη μόνο με την προσπάθεια αντιμετώπισης προβλημάτων των νέων και με την πρόληψη των κινδύνων. Το Συμβούλιο της Ευρώπης (Siurala, 2004: 9) τονίζει ότι η πολιτική πρέπει να έχει σκοπό να ενισχύει τις θετικές προοπτικές που υπάρχουν ήδη για τους νέους. Όπως αναφέρεται στους στόχους της πολιτικής για νέους της Σουηδίας, «είναι προτιμότερο να βοηθάμε τη νεολαία να παραμείνει νέα, παρά να εστιάζουμε το ενδιαφέρον μας στη λύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει στην προσπάθεια της να ενηλικιωθεί.» Οι βασικές αρμοδιότητες που συμπεριλαμβάνονται στην πολιτική για τους νέους είναι - σύμφωνα με το Συμβούλιο - η εκπαίδευση και η ενθάρρυνση των νέων ανθρώπων να γίνουν ενεργοί πολίτες. Η εκπαιδευτική αποστολή μιας πολιτικής για νέους συσχετίζεται με ένα σύνολο ευκαιριών και εμπειριών που θα πρέπει να παρέχονται ανάμεσα στις οποίες είναι η άτυπη εκπαίδευση, ο εθελοντισμός, η συμμετοχή, η δημιουργικότητα και η έκφραση, η διαπολιτισμική μάθηση καθώς και η συμβουλευτική και η ενημέρωση. Παράλληλα, όσον αφορά στη δημιουργία ενεργών πολιτών, είναι απαραίτητη η ενίσχυση της ανάληψης ευθυνών, της δημιουργίας μιας ταυτότητας και μιας κοσμοθεωρίας, της απόκτησης ικανοτήτων επικοινωνίας και της καλλιέργειας της αυτοπεποίθησης και της κριτικής σκέψης.

Ωστόσο, για την επίτευξη του βασικού στόχου μιας πολιτικής για τους νέους, τη δημιουργία δηλαδή αυτόνομων και ενεργών πολιτών που θα εντάσσονται στην κοινωνία, είναι απαραίτητη πρώτα η εξασφάλιση και η ικανοποίηση των βασικών αναγκών των νέων σε κοινωνικό, πολιτικό, πολιτισμικό και οικονομικό επίπεδο. Προυποτίθεται δηλαδή εξασφάλιση στέγης, υγείας, ασφάλειας και εκπαίδευσης προκειμένου να μπορούν οι νέοι να απολαμβάνουν τις ευκαιρίες που αναφέρθηκαν παραπάνω και να γίνουν ενεργοί πολίτες. Συνεπώς, η δράση και η πρόληψη της πολιτικής για τους νέους συμπεριλαμβάνει αυτούς τους ουσιαστικούς τομείς χωρίς να τους θεωρεί δεδομένους ή εξασφαλισμένους από άλλες πολιτικές.

Οι πολιτικές για τους νέους που ασκούνται σε επίπεδο εθνικό, υπερεθνικό και τα τελευταία χρόνια τοπικό, διαφέρουν και κατηγοριοποιούνται ως προς τον τομέα στον οποίο εστιάζουν το ενδιαφέρον τους και ως προς την οπτική στην οποία δίνουν έμφαση. Χαρακτηριστικά, μια απόπειρα κατηγοριοποίησης των ειδών πολιτικής για τους νέους οδηγεί στα εξής δίπολα: (Siurala, 2004, 13) α) Πολιτική που εστιάζει στα προβλήματα και πολιτική που εστιάζει στις ευκαιρίες. (problem oriented/ opportunity

focused youth policy) Παρατηρείται μια διαφοροποίηση η οποία πηγάζει από την ταυτότητα που αποδίδεται στους νέους κάθε εποχής, βλέποντας τους από τη μία σαν πηγή προβλημάτων και από την άλλη σα δυναμική ομάδα της οποίας η ενέργεια και η πρωτοβουλία πρέπει να αξιοποιηθούν. β) Οι διαφορετικές κατευθύνσεις εδώ αφορούν το χρονικό σημείο δράσης μιας πολιτικής, είτε μετά το πρόβλημα με επανορθωτικό χαρακτήρα είτε πριν το πρόβλημα με προληπτικό χαρακτήρα. (reactive/proactive youth policy) Ως προς την επιλογή είδους πολιτικής, παρόλο που έχει αποδειχθεί σε πολλές περιπτώσεις η αποτελεσματικότητα αλλά και ο χαμηλότερος προϋπολογισμός της προληπτικής κατεύθυνσης, οι υπεύθυνοι στη λήψη των αποφάσεων συνεχίζουν να πιστεύουν ότι είναι πιο λογικό να επενδύουν σε «επανορθωτικές» στρατηγικές. γ) Η διάκριση της «πολιτικής για νέους» από την «πολιτική για παιδιά και νέους» βασίζεται κυρίως στην ομάδα στόχου και στην επιλογή είτε μιας «από κοινού» είτε μιας εξειδικευμένης πολιτικής η οποία εναπόκειται στα κράτη ή στους οργανισμούς. (youth policy / children and youth policy)

Η κυβέρνηση μιας χώρας, το υπεύθυνο για τη νεολαία υπουργείο, η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελούν τους βασικούς φορείς άσκησης πολιτικής για τη νεολαία και υλοποίησης της. Στις βόρειες κυρίως Ευρωπαϊκές χώρες, οι δήμοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οργάνωση υπηρεσιών και δραστηριοτήτων με ειδικούς επαγγελματίες στον τομέα της νεολαίας, ενώ στην υπόλοιπη Ευρώπη τα προγράμματα σχεδιάζονται και υλοποιούνται σε συνεργασία με άλλους φορείς όπως είναι η εκκλησία και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Σημαντικό εργαλείο στην πολιτική για τους νέους αποτελούν οι έρευνες για τη νεολαία οι οποίες συμβάλλουν στη χαρτογράφηση και την κατανόηση φαινομένων και τάσεων που αφορούν τους νέους. Παράλληλα με το δημόσιο τομέα, δημιουργούνται συνεργασίες και δίκτυα συνεργασιών ανάμεσα στον ιδιωτικό τομέα και σε οργανισμούς για νέους.

Ο οργανισμός German Child Welfare Association (2005: 1) αναφέρει ότι σε ευρωπαϊκό τουλάχιστον επίπεδο κυριαρχούν οι όροι *youth work* και *youth worker* και πολύ συχνά ταυτίζονται με την ίδια την πολιτική για τους νέους. Επίσης τονίζεται ότι το περιεχόμενο της έννοιας *youth work* αντανακλάται κυρίως σε προσωπικές εμπειρίες αυτών που προσφέρουν τις υπηρεσίες στους νέους, οι οποίοι μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισαν να βιώνουν και να θέτουν σε εφαρμογή τις αρχές της πολιτικής για τους νέους. Ο Stanley Tucker (1997: 89) χρησιμοποιεί τον όρο σαν ένα

συνοπτικό ορισμό για τις επαγγελματικές δραστηριότητες όσων εργάζονται και προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους χώρους της υγείας, της πρόνοιας, και της εκπαίδευσης όσον αφορά πάντοτε στους νέους. Ο Donald (1992, στο Roche J., Stanley T.,(ed), 1997: 245) αναφέρει ότι οι υπηρεσίες για νέους σαν κλάδος εργασίας εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στο 19^ο αιώνα ενώ ο Rose (1985, στο Roche J., Stanley T.,(ed), 1997: 246) θεωρεί ότι η έννοια της εφηβείας την οποία εισήγαγε η ψυχολογία δημιούργησε μια σταθερή σχετικά βάση που δικαιολόγησε την εμφάνιση του συγκεκριμένου κλάδου στη σύγχρονη εποχή.

Παρά την εν μέρει αναγνώριση που πέτυχε «η εργασία με τους νέους» σαν ένα νέο κοινωνικό λειτούργημα, παραμένει μια ρευστή πρακτική ή σύνολο πρακτικών η οποία έχει την ικανότητα να αλλάζει ταυτότητες ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες των νέων. (Bradford, στο Roche J., Stanley T.,(ed), 1997: 246). Συνοπτικά, οι αρμοδιότητες που αποδίδονται κατά καιρούς σε όσους προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους νέους είναι οργάνωση δραστηριοτήτων για τον ελεύθερο χρόνο της νεολαίας, ενημέρωση και συμβουλευτική των νέων καθώς και εκπαιδευτικό έργο κυρίως σχετικά με κοινωνικής φύσης ζητήματα. Στην εξέλιξη του επαγγέλματος τους, οι *youth workers* άρχισαν να επικεντρώνονται στην ενθάρρυνση των νέων για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους και των απαραίτητων προσόντων προκειμένου να γίνουν ενεργοί πολίτες. Παρατηρούμε δηλαδή μια ταύτιση με τους σκοπούς της πολιτικής για νέους που αναφέραμε παραπάνω. Οι υπηρεσίες για νέους δεν κατόρθωσαν ποτέ να οριοθετήσουν πλήρως το δικό τους επαγγελματικό χώρο δράσης με αποτέλεσμα να συγχέονται συχνά με άλλους θεσμούς και επαγγελματικούς κλάδους. Σύμφωνα με το Φουκώ, «η εργασία με νέους θα πρέπει να θεωρείται μέρος του δικτύου των θεσμών, των οργανισμών και των πρακτικών των οποίων έργο είναι η εξασφάλιση της σταθερότητας, της αρμονίας, της ευημερίας και της προστασίας των λαών. (1991, στο Roche J., Stanley T.,(ed), 1997: 246)

Στην παραπάνω σύντομη παρουσίαση απόψεων και προσεγγίσεων του έργου με ή για τους νέους χρησιμοποιήσαμε διάφορες αποδόσεις της έννοιας *youth work* και *youth worker* στα ελληνικά. Είναι φανερό ότι η συγκεκριμένη έννοια και ο εν λόγω κλάδος βρίσκονται σε αρχικό στάδιο στη χώρα μας με αποτέλεσμα να υπάρχει μια πολυσημία και μια ασάφεια στις μεταφράσεις και τις αποδόσεις. Η κυρίαρχη εκδοχή στα επίσημα κείμενα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ορίζουν τους

επαγγελματίες στην εργασία με τους νέους σαν «εξειδικευμένα άτομα που ασχολούνται με το έργο υπέρ των νέων και των οργανώσεων νεολαίας» ενώ σε άλλα σημεία συναντάμε τους «οργανωτές κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων για νέους.» Το επάγγελμα αυτό αποτελεί πλέον το βασικό φορέα της πολιτικής για τους νέους και «ο σύγχρονος ρόλος του εντοπίζεται στην ενθάρρυνση των ατόμων να ασκούν τα καθήκοντα τους και να διαχειρίζονται το ελεύθερο τους χρόνο-ουσιαστικά, στο να «κυβερνούν» τον εαυτό τους.» (Bradford στο Roche J., Stanley T.,(ed), 1997: 247).

IV. Η πολιτικής της ΕΕ στον τομέα της νεολαίας.

Ευρωπαϊκή Κοινωνική πολιτική

Η Ευρωπαϊκή πολιτική για τους νέους εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο πλαίσιο μιας γενικότερης πολιτικής για την παιδεία στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, και ανήκει μέχρι σήμερα στο ευρύ πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική πολιτική ως κλάδος της κοινωνικής πολιτικής συνδέθηκε με τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης και την εμφάνιση του ευρωπαϊκού κοινωνικού χώρου. Για τον ευρωπαϊκό κοινωνικό χώρο δεν υπάρχει κάποιος γενικά παραδεκτός ορισμός αλλά σύμφωνα με τις επικρατούσες απόψεις πρέπει να κατανοηθεί ως η προσπάθεια δημιουργίας μιας βασικής ευρωπαϊκής κοινωνικής νομοθεσίας. Ο Θ. Σακελαρόπουλος αναφέρει τρία μοντέλα κοινωνικής πολιτικής που έχουν αναδειχθεί: Το πρώτο υπερασπίζει την άσκηση μιας συγκεντρωτικής ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής και την εναρμόνιση των εθνικών συστημάτων των κρατών μελών σε αυτή. Το δεύτερο είναι το αποκεντρωτικό μοντέλο σύμφωνα με το οποίο είναι ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες των κρατών. Η κριτική των δύο αυτών μοντέλων οδήγησε στη διαμόρφωση ενός τρίτου, πυρήνας του οποίου είναι η διασφάλιση της ελάχιστης κοινωνικής προστασίας στα κράτη-μέλη κατοχυρώνοντας τα ευρέως παραδεκτά κοινωνικά δικαιώματα του ανθρώπου που έχει αναδείξει ο ευρωπαϊκός πολιτισμός. (Σακελαρόπουλος, 1993: 27) Η εφαρμοζόμενη από τα κοινοτικά όργανα πολιτική δεν προσιδιάζει απολύτως σε κανένα από τα προηγούμενα μοντέλα αλλά πήγαζε – τουλάχιστον στα πρώτα της βήματα- από την ανάγκη αντιμετώπισης των συνεπειών που έφερε η απελευθέρωση της εσωτερικής αγοράς.

Η κοινωνική πολιτική που προωθούν τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα η Επιτροπή δεν αντιπαρατίθεται ούτε ανταγωνίζεται τις εθνικές πολιτικές αλλά ο ρόλος είναι να ρυθμίσει ό,τι παραλείπουν να ρυθμίσουν ή δε ρυθμίζουν τα κράτη μέλη. Πρόκειται για την περίφημη αρχή της επικουρικότητας η οποία είναι καθοριστικής σημασίας σε όλες τις πολιτικές της Ε.Ε. συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής για τους νέους. Όπως επισήμανε ο Ζακ ντε Λορ (Σακελαρόπουλος, 1993:29) «επικουρικότητα σημαίνει να κάνουμε μαζί σε κοινοτικό επίπεδο, μόνον αυτά που μπορούμε να κάνουμε καλύτερα από ό,τι σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο.» Η συγκεκριμένη αρχή απέκτησε συγκεκριμένο περιεχόμενο με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ αφού καθορίστηκε ότι δεν πρέπει να γίνεται σε κοινοτικό επίπεδο ό,τι

μπορεί να γίνει εξίσου αποτελεσματικά σε άλλα επίπεδα. Η κοινοτική παρέμβαση είναι επιτρεπτή όταν οι προβλεπόμενες δράσεις είναι αδύνατο να επιτευχθούν από τα κράτη-μέλη λόγω των διαστάσεων τους. (Σακελαρόπουλος, 1993: 30)

Οι δυνατότητες άσκησης ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής καθορίζονται κυρίως στα βασικά νομικά κείμενα που θεμελίωσαν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, δηλαδή στη Συνθήκη της Ρώμης (1958), στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986), στη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) και στη Συνθήκη της Νίκαιας (2001). Ωστόσο, καθοριστικής σημασίας για την ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική σήμερα είναι το πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής. Το καθεστώς βέβαια που διαμορφώνουν οι συνθήκες και τα άλλα κείμενα των οργάνων της κοινότητας δεν είναι δεσμευτικό από την άποψη ότι δε δημιουργεί νομική υποχρέωση αλλά αφήνει την πρωτοβουλία λήψης και εφαρμογής κοινωνικοπολιτικών μέτρων στις κυβερνήσεις των χωρών. Στα κοινοτικά όργανα και στην Επιτροπή επιφυλάσσεται μόνο επικουρικός ρόλος.

Η εκπαιδευτική πολιτική.

Η πολιτική για τους νέους στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνδέεται άμεσα -τουλάχιστον στα πρώτα της βήματα- με μια εκπαιδευτική πολιτική της κοινότητας η οποία αποτέλεσε το προϊόν μιας σειράς μέτρων και πρωτοβουλιών της Ε.Ε. στον τομέα της εκπαίδευσης. Είναι αναγκαία η εξέταση των πρώτων ενεργειών για τη χάραξη αυτής της πολιτικής σε κοινοτικό επίπεδο από την οποία θα εντοπιστούν και τα πρώτα βήματα όσον αφορά στη νεολαία. Η πρώτη περίοδος αυτής της εκπαιδευτικής πολιτικής τοποθετείται στο χρονικό διάστημα 1976-1994, με αφετηρία το ψήφισμα της 9^{ης} Φεβρουαρίου 1976 με το οποίο το Συμβούλιο της Ευρώπης και οι υπουργοί παιδείας της Ε.Ο.Κ. των 6 ενέκριναν το πρώτο πρόγραμμα δράσης της Κοινότητας στο χώρο της εκπαίδευσης. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της πρώτης περιόδου όπως αναφέρει ο Τσαούσης (1996:11) είναι το γεγονός ότι όλες οι δράσεις και οι πρωτοβουλίες της Ε.Ε. στηρίζονται σε αποφάσεις με κατά βάση πολιτικό χαρακτήρα.

Με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ σηματοδοτείται η έναρξη της δεύτερης περιόδου της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής η οποία διακρίνεται για τα τρία βασικά της χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από την προηγούμενη: (Τσαούσης, 1996: 13) Πρώτο χαρακτηριστικό είναι ότι η εκπαιδευτική πολιτική της

Κοινότητας απορρέει πλέον ευθέως από διατάξεις της Συνθήκης οι οποίες προσδιορίζουν αρχές, αρμοδιότητες, στόχους και όργανα με αποτέλεσμα να αποκτά θεσμικό και επίσημο χαρακτήρα. Περίτρανη απόδειξη για την ενδυνάμωση και την κατοχύρωση της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ε.Ε. είναι η μετεξέλιξη μιας ειδικής Μονάδας σε Γενική Διεύθυνση XXII Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Νεότητας. Δεύτερο χαρακτηριστικό της νέας εποχής είναι ότι η εκπαιδευτική πολιτική, ενώ παρέμεινε όπως και πριν πολυδιάστατη, απέκτησε ένα μονιμότερο και περισσότερο σφαιρικό και συνεκτικό χαρακτήρα. Τρίτο και τελευταίο γνώρισμα της νέας περιόδου αποτελεί το γεγονός ότι η πολιτική για την εκπαίδευση και τη νεολαία εξακολούθησε να συνδέεται με τους κεντρικούς σκοπούς της πρώτης Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας επιδιώκοντας όμως τώρα ευρύτερους πολιτικούς και κοινωνικούς σκοπούς.

Η εκπαιδευτική πολιτική της Κοινότητας μπορεί να διακριθεί σε γενική και ειδική, τυπική και άτυπη. Αναφερόμαστε συνοπτικά στην άτυπη μορφή της, καθώς είναι εκείνη που συσχετίζεται ως ένα βαθμό και αποτελεί μέσο και στόχο της πολιτικής για τους νέους. Άτυπη σύμφωνα με το Δ.Γ. Τσαούση είναι η εκπαιδευτική πολιτική που αφορά την παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης οι οποίες δεν οδηγούν σε ακαδημαϊκό ή επαγγελματικό τίτλο και οι οποίες προσφέρονται υπό την εποπτεία κρατικών ή εξουσιοδοτημένων από το κράτος φορέων με αρμοδιότητες συντονισμού και ελέγχου. Βασικός σκοπός της πολιτικής για την άτυπη εκπαίδευση είναι η άρση των κοινωνικών ανισοτήτων και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν μειονεκτούσες κατηγορίες πληθυσμού και άτομα που θίγονται επαγγελματικά από τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και τη συνακόλουθη παλαίωση των γνώσεων και δεξιοτήτων τους.

Η πολιτική για τους νέους

Η νεολαία ως ξεχωριστός τομέας αρμοδιότητας της ΕΕ, άργησε να απασχολήσει τα κοινοτικά όργανα, τα οποία μόλις το 1992 με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την προσθήκη του άρθρου 126 δημιούργησαν την κατάλληλη νομική βάση και προχώρησαν στο σχεδιασμό μιας πολιτικής για τη νεολαία, στην ανάληψη συντονισμένων πρωτοβουλιών και στην υλοποίηση δράσεων στο συγκεκριμένο τομέα.¹ Μέχρι τότε αν και υπήρχε κάποια κοινοτική δράση, ήταν αποσπασματική χωρίς μακρόπνοο όραμα και χωρίς νομική βάση. (Γούσιου, 2003: 38) Αξίζει να σημειωθεί ότι η Κοινότητα μέχρι τη Συνθήκη του Μάαστριχτ είχε ως αποκλειστικό της στόχο την επίτευξη οικονομικής σύγκλισης και προόδου της οικονομίας των κρατών μελών της, γεγονός που προσπάθησε να υλοποιήσει με μέτρα κυρίως οικονομικής πολιτικής. Είναι φανερό ότι μέχρι τότε επικρατούσε μian αντίληψη που διέκρινε την οικονομία από άλλες δραστηριότητες της κοινωνικής ζωής και συνεπώς η νεολαία αποτελούσε μια παράμετρο ανεξάρτητη από τους παραπάνω στόχους. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η νέα γενιά απουσίαζε από τους τομείς αρμοδιότητας της Κοινότητας ως πεδίο πολιτικής, και παράλληλα απουσίαζε η εστίαση του ενδιαφέροντος σε μια ομάδα του πληθυσμού με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ουσιαστική συμβολή στην επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και στην περαιτέρω ανάπτυξης των κοινωνιών καθώς και στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Όπως ορθά σημειώνει και η Επιτροπή στον απολογισμό της, αν και οι πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν μέχρι το 1992 δε σχημάτισαν ένα πραγματικά συνεκτικό σύνολο, μπορούμε ωστόσο να μιλάμε για κάποιο κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της νεολαίας. (Γούσιου, 2003: 40) Μόνον λοιπόν με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση επιτεύχθηκε το απαραίτητο ποιοτικό άλμα, σε επίπεδο πολιτικής και σε επίπεδο αντίληψης για τη νεολαία. Στο πλαίσιο αυτό της Συνθήκης έγινε δεκτό ότι η νεολαία είναι αντικείμενο αλλά και «μέσο» πολιτικής που μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη της ΕΕ.

Σήμερα, η πολιτική για τη νεολαία κατοχυρώνεται στο άρθρο 149 του Κεφαλαίου 3 περί Παιδείας, Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Νεολαίας της Ενοποιημένης Μορφής των Συνθηκών Μάαστριχτ, Άμστερνταμ, και Νίκαιας, η οποία τέθηκε σε

¹ Αναφερόμαστε σε απουσία συντονισμένης στρατηγικής για το συγκεκριμένο τομέα. Μεμονωμένες δράσεις και προσπάθειες έχουν τις ρίζες τους στην προηγούμενη δεκαετία όπως για παράδειγμα η πρώτη φάση του προγράμματος Νεολαία το 1988. Το πρόγραμμα αυτό θα αποτελέσει το αντικείμενο της ανάλυσης της παρούσης εργασίας.

εφαρμογή το 2001. Είναι χαρακτηριστικό από τον τίτλο του κεφαλαίου που ανήκει το συγκεκριμένο άρθρο ότι πρόκειται για μια πολιτική που εντάσσεται σε ένα πλαίσιο άλλων πολιτικών και συνδέεται άμεσα με την παιδεία και την επαγγελματική εκπαίδευση. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό:

«1. Η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό απαιτείται, υποστηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και την πολιτιστική και γλωσσική τους πολυμορφία.

2. Η δράση της Κοινότητας έχει ως στόχο:

— να αναπτύσσει την ευρωπαϊκή διάσταση της παιδείας, μέσω ιδίως της εκμάθησης και της διάδοσης των γλωσσών των κρατών μελών,

— να ευνοεί την κινητικότητα φοιτητών και εκπαιδευτικών, μεταξύ άλλων και μέσω της ακαδημαϊκής αναγνώρισης διπλωμάτων και περιόδων σπουδών,

— να προωθεί τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων,

— να αναπτύσσει την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών για τα κοινά προβλήματα των εκπαιδευτικών

συστημάτων των κρατών μελών,

— να ευνοεί την ανάπτυξη των ανταλλαγών νέων, καθώς και οργανωτών κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων,

— να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της εκπαίδευσης εξ αποστάσεως.

3. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς σε θέματα παιδείας, και ειδικότερα με το Συμβούλιο της Ευρώπης.

4. Προκειμένου να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων του παρόντος άρθρου, το Συμβούλιο:

-αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 251 και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και με την Επιτροπή των Περιφερειών, θεσπίζει δράσεις ενθάρρυνσης, χωρίς να εναρμονίζει τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών

-αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία προτάσει της Επιτροπής, διατυπώνει συστάσεις.

Σημαντικό επίσης για ζητήματα νεολαίας είναι το άρθρο 150:

1. Η Κοινότητα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο και την οργάνωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

2. Η δράση της Κοινότητας έχει ως στόχο:

— να διευκολύνει την προσαρμογή στις μεταλλαγές της βιομηχανίας, ιδίως μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης και του επαγγελματικού αναπροσανατολισμού,

EL C 325/98 Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 24.12.2002

— να βελτιώνει την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και τη συνεχή κατάρτιση, για να διευκολύνεται η επαγγελματική ένταξη και επανένταξη στην αγορά της εργασίας,

— να διευκολύνει την πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση και την ενίσχυση της κινητικότητας των εκπαιδευτών και των εκπαιδευομένων και ιδίως των νέων,

— να τονώνει τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων στον τομέα της κατάρτισης,

— να αναπτύσσει την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών για τα κοινά προβλήματα των συστημάτων κατάρτισης των κρατών μελών.

3. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς σε θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης.

4. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 251 και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, θεσπίζει μέτρα για να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, χωρίς να εναρμονίζει τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών.

Η δράση

Με το άρθρο 149 η ΕΕ εξουσιοδοτείται να χρησιμοποιεί για την υποστήριξη των πρωτοβουλιών της, διάφορα προγράμματα και δράσεις, με σκοπό την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων των διαφόρων κρατών-μελών και τη συμπλήρωση των εθνικών πρωτοβουλιών τους, χωρίς ωστόσο να επιβάλλει στα μέλη της να εναρμονίσουν την πολιτική τους για τη νεολαία. Η δραστηριοποίηση της Ε.Ε. στον τομέα της νεολαίας, από την εμφάνιση της μέχρι και σήμερα, εκτείνεται στους τομείς της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης, της ευρωπαϊκής ταυτότητας, της κινητικότητας και του εθελοντισμού. Πρόκειται δηλαδή για δράσεις και ενέργειες που σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο (COM(2005)206: 4) συνοψίζονται στα εξής:

- Απασχόληση, κοινωνική ενσωμάτωση και κοινωνική άνοδος
- Εκπαίδευση, κατάρτιση και κινητικότητα
- Συνδυασμός της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής
- Ενεργός συμμετοχή των νέων ως πολιτών

Οι ενέργειες της πολιτικής που απευθύνονται στους νέους συνοδεύονται από προγράμματα στήριξης σχεδίων που ενθαρρύνουν τους νέους να δραστηριοποιούνται, να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά και τα οποία έχουν σκοπό να ενισχύσουν την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους. Τα σχέδια αυτά που αναπτύσσονται σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο είναι:

- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
- Ταμείο αγροτικής ανάπτυξης
- Πρόγραμμα Νεολαία

- Δια βίου Μάθηση
- Πολίτες για την Ευρώπη
- Πρόγραμμα Marie Curie
- Πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία

Και τα πιο εκπαιδευτικού χαρακτήρα

- Erasmus
- Lingua
- Comenius
- Leonardo Da vinci
- Tempus

Παρουσιάζουμε συνοπτικά τις πιο γνωστές και σημαντικότερες από τις παραπάνω δράσεις δύο προγραμμάτων που συνδέονται με την πολιτική για τους νέους πριν την εκτενή παρουσίαση του προγράμματος «Νεολαία» το οποίο θα αποτελέσει και το βασικό άξονα της ανάλυσης λόγου των επόμενων κεφαλαίων. Το πρόγραμμα Σωκράτης που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά τη χρονική περίοδο 1995-9 είναι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που στοχεύει στην επιμόρφωση ποικίλων κατηγοριών πολιτών, δίνοντας έμφαση στην παράλληλη ενίσχυση των διακρατικών επαφών και της συνεργασίας. Στο πρόγραμμα αυτό ανήκουν η δράση Comenius που αφορά τη σχολική εκπαίδευση και προάγει τη συνεργασία των σχολικών ιδρυμάτων των συμμετεχουσών χωρών με διάφορους τρόπους, η δράση Erasmus η οποία προάγει την ανταλλαγή φοιτητών και σπουδαστών και εν γένει την ευρωπαϊκή διαπανεπιστημιακή συνεργασία, η δράση Grundtvig που ασχολείται με την κατάρτιση ενηλίκων και γενικότερα με τη δια βίου εκπαίδευση και η δράση Lingua που στοχεύει στην ενίσχυση της γλωσσομάθειας. Το πρόγραμμα Leonardo da Vinci που διανύει ήδη τη δεύτερη φάση της ζωής του αφορά την επαγγελματική κατάρτιση και απευθύνεται σε πολύ ευρύ κοινό, από ιδιώτες και επιχειρήσεις μέχρι οργανισμούς επαγγελματικής κατάρτισης, τοπικούς φορείς και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις.

Πρόγραμμα «Νεολαία»

Τα προγράμματα Σωκράτης και Leonardo στα οποία αναφερθήκαμε συνοπτικά συνδέονται με το πρόγραμμα «Νεολαία» (Youth) με μια σειρά κοινών ενεργειών, καθώς οι συναφείς τους κλάδοι επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν εποικοδομητικά. Όπως αναφέρει ο οδηγός του προγράμματος της Επιτροπής, το πρόγραμμα δεν

αποτελεί μεμονωμένη πρωτοβουλία της Κοινότητας αλλά σε συνεργασία με τα δύο προηγούμενα, στοχεύει στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου για την εκπαίδευση – τόσο την επίσημη όσο και την άτυπη- και την επαγγελματική κατάρτιση. (Οδηγός, 2004: 7)

Το πρόγραμμα «Νεολαία» μετράει σήμερα δεκαοχτώ χρόνια και προσφέρει δικαίωμα συμμετοχής στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όχι μόνο. Το 1988, η ΕΕ εγκαινίασε το πρόγραμμα «Νεολαία για την Ευρώπη» με στόχο την υποστήριξη των ανταλλαγών νέων ανάμεσα στα κράτη-μέλη. Μερικά χρόνια αργότερα, η Επιτροπή πρότεινε ένα πρόγραμμα κοινοτικής δράσης σχετικό με την ευρωπαϊκή εθελοντική υπηρεσία των νέων. Τα δύο αυτά προγράμματα ενσωματώθηκαν στο πρόγραμμα «Νεολαία» που καλύπτει την περίοδο 2000 έως 2006. Χωρίς αμφιβολία, το πρόγραμμα «Νεολαία» άνοιξε ουσιαστικά μια συζήτηση στα κράτη μέλη για την κατάρτιση μιας πραγματικής και εξειδικευμένης πολιτικής για τη νεολαία. Η ενδιαμέσια αξιολόγηση του το 2003 – η οποία προκύπτει από την ίδια τη νομική του βάση- οδήγησε σε πρόταση της Επιτροπής για μια νέα φάση του προγράμματος για την περίοδο 2007-2013 με το όνομα «Νεολαία σε δράση». Η συγκεκριμένη πρόταση που υποβλήθηκε στο Συμβούλιο και στο Κοινοβούλιο έχει αποτελέσει αντικείμενο γνωμοδοτήσεων από τα διάφορα όργανα και βρίσκεται αυτή τη στιγμή στη διαδικασία διαβουλεύσεων και τροπολογιών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

«Το πρόγραμμα *Νεολαία* προσφέρει στους νέους ευκαιρίες για κινητικότητα και για ενεργό συμμετοχή στην οικοδόμηση της Ευρώπης της τρίτης χιλιετίας. Στόχος του είναι να συμβάλει στην πραγμάτωση της Ευρώπης της γνώσης και στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου συνεργασίας για την ανάπτυξη πολιτικών για τη νεολαία, βασισμένων στην άτυπη εκπαίδευση. Προωθεί την έννοια της δια βίου μάθησης και την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων που συμβάλλουν με τη σειρά τους στην ενεργό συμμετοχή του πολίτη». (Οδηγός, 2004: 6) Το απόσπασμα αυτό από τον οδηγό και από τη βασική παρουσίαση στην ιστοσελίδα της πολιτικής για τους νέους στην Ε.Ε. συνοψίζει τις προτεραιότητες και τους βασικούς στόχους ενός προγράμματος στο οποίο λαμβάνουν μέρος χιλιάδες νέοι ετησίως αλλά το οποίο μέχρι και σήμερα θεωρείται ένα από τα ήσσονα προγράμματα πολιτικής για τη νεολαία. Βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η ευκολότερη ένταξη των νέων στην κοινωνία και η ενθάρρυνση του πνεύματος πρωτοβουλίας τους.
- Η βοήθεια στους νέους ώστε να αποκτήσουν γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες και ώστε να συνειδητοποιήσουν την αξία των εμπειριών αυτών.
- Η ελεύθερη έκφραση του πνεύματος της αλληλεγγύης ανάμεσα στους νέους και η υποστήριξη της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.
- Η προώθηση της καλύτερης κατανόησης της πολυμορφίας του κοινού ευρωπαϊκού πολιτισμού και της κοινής κληρονομιάς καθώς και των κοινών βασικών αξιών.
- Η συμβολή στην κατάργηση όλων των μορφών διακρίσεων και η προώθηση της ισότητας σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας.
- Η εισαγωγή του ευρωπαϊκού στοιχείου στα σχέδια, το οποίο θα έχει θετικό αντίκτυπο στο έργο των νέων σε τοπικό επίπεδο.

Ιδιαίτερο είναι το ενδιαφέρον και η μέριμνα του προγράμματος «Νεολαία» για ειδικές ομάδες νέων. Στους νέους με λιγότερες ευκαιρίες συμπεριλαμβάνονται οι νέοι από ένα λιγότερο προνομιούχο πολιτισμικό, γεωγραφικό ή κοινωνικό περιβάλλον καθώς και οι νέοι με ειδικές ανάγκες.

Σημαντικό είναι επίσης το άνοιγμα του προγράμματος παράλληλα με τη συνεχιζόμενη ευρωπαϊκή διεύρυνση σε χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι χώρες στις οποίες απευθύνεται το πρόγραμμα και που μπορούν να επιλεγούν και να συμμετάσχουν σε αυτό ονομάζονται «χώρες του προγράμματος». Συγκεκριμένα, χώρες του προγράμματος είναι τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., χώρες στην Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών και χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, καθώς και υποψήφιες προς ένταξη χώρες στην Ε.Ε. Δικαίωμα συμμετοχής σε συγκεκριμένες δράσεις έχουν επίσης οι λεγόμενες «τρίτες χώρες» ανάμεσα στις οποίες είναι μεσογειακές εταιρικές χώρες, χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και του Καυκάσου, χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής. Παρατηρείται συνεπώς μια έντονη διάθεση και προσπάθεια ανάπτυξης της αλληλεγγύης των νέων όχι μόνο μέσα στα σύνορα της Ε.Ε. αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο. «Οι ανταλλαγές των νέων με τη συμμετοχή τρίτων χωρών επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να κατανοήσουν καλύτερα την κατάσταση και τον πολιτισμό στην αντίστοιχη χώρα, να ανακαλύψουν τις περιφερειακές τους ταυτότητες, και να συμβάλουν στην ανάπτυξη

του εθελοντισμού και της κοινωνίας των πολιτών στις συμμετέχουσες χώρες.» (Οδηγός, 2004: 68)

Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα και κατ' επέκταση υποβολής αίτησης για χρηματοδοτική ενίσχυση έχουν ομάδες νέων, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις ή ενώσεις, δημόσιες αρχές και άλλοι φορείς με εμπειρία στον κλάδο της νεολαίας και της άτυπης εκπαίδευσης. Υπεύθυνοι φορείς για την υλοποίηση του προγράμματος και για την παροχή συνδρομής στην Επιτροπή είναι οι εθνικές υπηρεσίες των χωρών τις οποίες έχουν θεσπίσει οι εθνικές αρχές. Η Επιτροπή συνεργάζεται με τις εθνικές υπηρεσίες και εποπτεύει τις δραστηριότητες τους, ενώ ταυτόχρονα καθοδηγεί και εποπτεύει τη γενική υλοποίηση, την εξωτερική εικόνα και την αξιολόγηση του προγράμματος. Το πρόγραμμα «Νεολαία» ανήκει στη Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού. Τις περισσότερες φορές, συγχρηματοδοτούνται σχέδια, τα οποία υπόκεινται σε μια ανταγωνιστική διαδικασία, αφού επιλέγονται κατόπιν πρόσκλησης υποβολής προτάσεων και στη βάση των κριτηρίων και των κατευθυντήριων γραμμών, που πρέπει να τηρούνται από τους υποψηφίους. Οι συγκεκριμένες προδιαγραφές δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων παράλληλα με τη δημοσίευση των αντικειμενικών στόχων και των αξόνων δράσης των προγραμμάτων. Η διαχείριση των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων είναι δυνατόν να γίνεται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών. Στην περίπτωση αυτή, οι φορείς που συμμετέχουν στα προγράμματα, προέρχονται γενικά από την ίδια περιοχή ή την ίδια χώρα.

Η δομή του προγράμματος «Νεολαία» προωθεί την επικοινωνία μεταξύ διαφορετικών δράσεων και την ενοποίηση τους. Πρόκειται δηλαδή για μια προσέγγιση που επιτρέπει μεγαλύτερη συνεργασία ανάμεσα στις δράσεις, ώστε οι ορθές πρακτικές που αναπτύσσονται σε μια δράση να μπορούν να μεταφερθούν σε άλλες. Οι πέντε δράσεις του προγράμματος είναι:

- Η Δράση 1, Νεολαία για την Ευρώπη, αποτελείται από ανταλλαγές και συναντήσεις νέων 15-25 ετών με σκοπό παιδαγωγικό και άτυπα εκπαιδευτικό. Οι νέοι διερευνούν κοινά θεματικά πεδία από τον πολιτιστικό και κοινωνικό κυρίως χώρο ενώ ταυτόχρονα ενημερώνονται για τους πολιτισμούς των χωρών που λαμβάνουν μέρος στην εκάστοτε ανταλλαγή.

- Στο πλαίσιο της Δράσης 2, «Ευρωπαϊκή Εθελοντική Υπηρεσία (ΕΕΥ)», νέοι ηλικίας 18-25 ετών έχουν τη δυνατότητα να διαμένουν σε μια άλλη χώρα για διάστημα από 6 έως και 12 μήνες ως εθελοντές συνεισφέροντας στην υλοποίηση τοπικών δράσεων. Οι δράσεις αυτές ανήκουν σε ποικίλους τομείς, κοινωνικούς, οικολογικούς, παιδαγωγικούς, καλλιτεχνικούς, πολιτιστικούς, πληροφόρησης νέων.
- Μέσω τη Δράσης 3, «Πρωτοβουλίες Νέων», παρέχεται ενίσχυση και στήριξη στους νέους για την εκτέλεση σχεδίων σε τοπικό επίπεδο. Στόχος της δράσης αυτής – εκτός από την ενίσχυση της πρωτοβουλίας και της καινοτομίας- είναι η σύνδεση της με την προηγούμενη δράση καθώς οι εθελοντές έρχονται να καλλιεργήσουν την εμπειρία και τις γνώσεις που απέκτησαν στο ΕΕΥ.
- Οι «Κοινές δράσεις», Δράση 4, συνενώνουν τα προγράμματα Σωκράτης, Leonardo και Νεολαία (Εκπαίδευση, Επαγγελματική Κατάρτιση και Άτυπη Εκπαίδευση) παρέχοντας υποστήριξη σε προγράμματα που βασίζονται στη συμπληρωματική φύση των εν λόγω προγραμμάτων.
- Η Δράση 5, «Υποστηρικτικά Μέτρα», στηρίζει και συμπληρώνει όλες τις παραπάνω δράσεις καθώς τα σχέδια της –σεμινάρια, συναντήσεις δημιουργίας επαφών, πρακτική άσκηση, επισκέψεις μελέτης, διερευνητικές επισκέψεις, πληροφόρηση νεολαίας– προορίζονται να παράσχουν βοήθεια και να εκπαιδεύσουν όλους εκείνους που συμμετέχουν και οργανώνουν δραστηριότητες για νέους.

Μια απόπειρα κριτικής της πολιτικής που αναλαμβάνει η ΕΕ στον τομέα της νεολαίας δεν είναι δυνατό να περιορίζεται στην αξιολόγηση και την ανάλυση των εξαγγελιών και των βασικών πολιτικών της θέσεων, όπως εκφράζονται στα άρθρα των συνθηκών και στους οδηγούς δράσεων. Διαπιστώσαμε ήδη ότι σε γενικές γραμμές υπάρχει μια ευθυγράμμιση της πολιτικής της ΕΕ αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η παγκόσμια κοινότητα και τις προκλήσεις που αναδύονται στο πλαίσιο της προσπάθειας της για πολιτική ολοκλήρωση. Εκείνο που ενδιαφέρει περισσότερο είναι η πολιτική και η προβληματική που εμπεριέχεται στις εξαγγελίες και στις διακηρύξεις καθώς και η συμβατότητα τους με τον τρόπο που υλοποιούνται στην πράξη κυρίως μέσω των σχετικών προγραμμάτων που αποτελούν και το κύριο εργαλείο πολιτικής. Χωρίς να εμβαθύνουμε σε αναλύσεις αποτελεσματικότητας και σε αξιολόγηση του προγράμματος –άλλωστε δεν είναι αυτό το αντικείμενο της εργασίας- αναφέρουμε μόνο ότι το διοικητικό σύστημα της ΕΕ για τη νεολαία όπως και για άλλους τομείς φαίνεται να χαρακτηρίζεται από αντιφάσεις και παλινωδίες. (Γούσιου, 2003: 46)

Έτσι, αφενός, η αρχή της επικουρικότητας, ενώ υπόσχεται την υλοποίηση της αποκέντρωσης στη διοικητική και πολιτική δομή για τη νεολαία, στην πράξη περιορίζεται από την ανάγκη ύπαρξης ομοφωνίας στο Συμβούλιο, για τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης, ενώ οι δράσεις ενθάρρυνσης χαρακτηρίζονται από αρκετά μεγάλη ασάφεια ως προς το περιεχόμενο και τον τρόπο υλοποίησής τους. (Παπαγιάννης, 1995 στο Γούσιου, 2003: 46)

ΜΕΡΟΣ Β'

I. Κείμενα Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τα Όργανα της Κοινότητας και οι αρμοδιότητές τους και τα κείμενα τους

Καθώς η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και διεύρυνσης βρίσκεται σε εξέλιξη με την ενσωμάτωση χωρών πλέον όχι μόνον από το χάρτη της Ευρώπης, παρατηρείται μια απεριόριστη προσθήκη κρατών και κατ'επέκταση γλωσσών, πολιτισμών, θρησκειών και οικονομιών με αποτέλεσμα να ανατρέπονται δεδομένα και να καθίστανται αδύνατες οι προβλέψεις. Ωστόσο, στο συνεχώς μεταβαλλόμενο αυτό σκηνικό, καθοριστικής σημασίας είναι η δημιουργία μιας κοινής Ευρωπαϊκής ταυτότητας με σκοπό την εξασφάλιση και τη διατήρηση της συνοχής των πολιτών της ΕΕ και κατ' ακολουθία την πρόοδο της. Βασικοί υπεύθυνοι για την κατασκευή και διατήρηση της ταυτότητας αυτής αλλά και κύριοι φορείς της συνολικής πολιτικής της Κοινότητας αποτελούν τα όργανα της. Το όραμα της ΕΕ και η προσπάθεια επίτευξης του αντικατοπτρίζονται κατά κύριο λόγο στα επίσημα κείμενα των οργάνων της Κοινότητας.

Προκειμένου να γίνει αντιληπτή η ισχύς κάθε τύπου κειμένου και ο ρόλος που διαδραματίζει στις παραπάνω διαδικασίες, κρίνεται αναγκαίο να περιγραφούν συνοπτικά οι εκδότες τους και να αναφερθούν τα είδη των πράξεων που εκδίδουν καθώς και η αντίστοιχη νομική τους βαρύτητα. Η πραγματοποίηση του έργου που έχει ανατεθεί στην Κοινότητα (ΣυνθΕΚ, άρθρο 4) εξασφαλίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δικαστήριο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή καθώς και την Επιτροπή των Περιφερειών. Αναφερόμαστε συνοπτικά στις βασικές αρμοδιότητες των τριών πρώτων οργάνων της Κοινότητας -Κοινοβούλιο, Συμβούλιο, Επιτροπή- των οποίων τα κείμενα θα μας απασχολήσουν περισσότερο και θα αποτελέσουν το αντικείμενο της ανάλυσης μας.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που αποτελείται από τους αντιπροσώπους των λαών των κρατών περιοριζόταν αρχικά σε συμβουλευτικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες αλλά με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης του ανατέθηκαν διευρυμένες δυνατότητες παρέμβασης. Αποτελεί το βασικό εκφραστή της πολιτικής βούλησης των κρατών

μελών και τον πιο δημοκρατικό θεσμό της ΕΕ και είναι το Όργανο που ασχολείται με την επαγρύπνηση και τη διατήρηση των βασικών αρχών της Ε.Ε. (Παπαρίζος, 1997: 46)

Το Συμβούλιο «διασφαλίζει το συντονισμό της γενικής οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών, έχει εξουσία λήψεως αποφάσεων, αναθέτει στην Επιτροπή αρμοδιότητες εκτέλεσης, και διατηρεί το δικαίωμα να ασκεί απευθείας εκτελεστικές αρμοδιότητες». Το Συμβούλιο είναι ο εκδότης των σημαντικότερων αποφάσεων που αφορούν τον τομέα της νεολαίας.

Η Επιτροπή αποτελεί την εκτελεστική εξουσία της Κοινότητας, το διοικητικό σώμα της και στην ουσία τον υπερεθνικό οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. «Συχνά θεωρείται ως το Όργανο που αντιπροσωπεύει περισσότερο το ιδανικό μιας ενωμένης Ευρώπης και ως το βασικό μέσο για περαιτέρω και ουσιαστικότερη ολοκλήρωση.» (Straehle, Wodak, Weiss, Muntigl, 1999: 70). Η Επιτροπή μεριμνά για την εφαρμογή της Συνθήκης και των διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτής, διατυπώνει συστάσεις και γνώμες, έχει εξουσία λήψης αποφάσεων και συμπράττει στη διαμόρφωση των πράξεων του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου. Είναι επίσης ο βασικός «συγγραφέας» της ΕΕ καθώς προετοιμάζει πολλά από τα κείμενα αποφάσεων και θεσπίσεων, συντάσσει και εκδίδει αξιολογήσεις, προτάσεις και γνωμοδοτήσεις. Ως αρμόδιο Όργανο για πρωτοβουλίες και προτάσεις νομοθετημάτων, η Επιτροπή έχει παίξει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής εν γένει αλλά και στην πολιτική για τους νέους πιο συγκεκριμένα. Το έργο της συμπληρώνεται με την ανάθεση ερευνών και μελετών σε άλλους φορείς συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της γνώσης της για συγκεκριμένους τομείς πολιτικής.

Η φύση και το θέμα της παρούσης εργασίας επιβάλλει μια σύντομη αναφορά σε δυο άλλα Όργανα. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή που έχει συμβουλευτικά κυρίως καθήκοντα δίνει τη γνώμη της στην Επιτροπή και στο Συμβούλιο στις περιπτώσεις που προβλέπει η Συνθήκη αλλά και σε όσες περιπτώσεις κρίνεται από την ίδια απαραίτητη η παρέμβαση της. Παράλληλα, πολύ σημαντική στην πολιτική για τους νέους είναι και η συμβολή του Συμβουλίου της Ευρώπης, ενός ξεχωριστού θεσμού εκτός των στενών ορίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Συμβούλιο της

Ευρώπης δεν ασχολείται με καθημερινές πολιτικές αλλά επικεντρώνεται στη γενική κατεύθυνση της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο “dispositif ideel” (Straehle, Wodak, Weiss, Muntigl, 1999: 71) καθορίζοντας γενικά κριτήρια και προτεραιότητες για τις επί μέρους πολιτικές και δράσεις.

Η συνθήκη προβλέπει ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκδίδουν κανονισμούς και οδηγίες, λαμβάνουν αποφάσεις και διατυπώνουν συστάσεις και γνώμες. Η διαβάθμιση των συγκεκριμένων νομοθετημάτων κατά σειρά ισχύος είναι η εξής: α) Ο Κανονισμός που έχει γενική ισχύ και είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κράτος-μέλος, β) η Οδηγία η οποία δεσμεύει κατά κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, γ) η Απόφαση που είναι δεσμευτική προς όλα τα μέρη της για τους αποδέκτες που ορίζει, δ) οι Συστάσεις, ε) και οι Γνώμες, κείμενα τα οποία δε δεσμεύουν. (Παπαρίζος, 1997: 49) Στα κείμενα μη δεσμευτικού χαρακτήρα αλλά με καθοριστικής σημασίας επίδραση συμπεριλαμβάνονται αξιολογήσεις και προτάσεις για τροπολογία.

Συνθήκες παραγωγής κειμένων

Μετάφραση

Η παραγωγή των παραπάνω κειμένων πραγματοποιείται σε συγκεκριμένες συνθήκες και με καθορισμένες συχνά διαδικασίες στα πλαίσια μιας πλουραλιστικής, πολυγλωσσικής και πολυπολιτισμικής κοινότητας, της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πολυγλωσσία συνιστά το γλωσσικό καθεστώς της Ευρωπαϊκής Ένωσης με περίτρανη απόδειξη την πρώτη Απόφαση του Συμβουλίου το 1958, στην οποία καθορίζονται οι επίσημες γλώσσες και οι γλώσσες εργασίας στα Όργανα της Κοινότητας. Η αρχή της πολυγλωσσίας που ισχύει και κατοχυρώνεται μέχρι σήμερα καθώς και η άύξηση των επισήμων γλωσσών της ΕΕ σε 20, οδήγησε στη δημιουργία δυο ειδικών Διευθύνσεων, της Μεταφραστικής και της Διερμηνείας για την εσωτερική της λειτουργία και την επικοινωνία της με φορείς και πολίτες. Πριν από την τελευταία διεύρυνση, στις υπηρεσίες αυτές απασχολούνταν μόνιμο προσωπικό 2500 ατόμων, ενώ κατά το 2003, η διεύθυνση Μετάφρασης μετέφρασε συνολικά 1416817 σελίδες. (Gravier, 2005: 13). Τα ενδεικτικά αυτά στοιχεία και η ίδια η γραφειοκρατία εντός της ΕΕ επιβεβαιώνουν την υπεράσπιση της πολυγλωσσίας και την πρακτική

εφαρμογή της. Για τη Διεύθυνση Μετάφρασης, η πολυγλωσσία είναι ένα εργαλείο που ενισχύει τη δημοκρατία εν γένει και τη συμμετοχική δημοκρατία πιο συγκεκριμένα. (Gravier, 2005: 14). Η μέριμνα αυτή δεν αναφέρεται μόνο σε επίσημα κείμενα αλλά εφαρμόζεται και στην προφορική επικοινωνία, όπως επισημαίνει ο Labrie (1993 στο Loos, 2004.) Με βάση την παραπάνω οπτική, τα επίσημα κείμενα των Οργάνων της Κοινότητας μεταφράζονται σε όλες τις επίσημες γλώσσες από τους ειδικούς μεταφραστές και δημοσιεύονται είτε στην Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είτε στην ιστοσελίδα «EUROPA» της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο διαδίκτυο. Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό επίτευγμα στους κόλπους της Ε.Ε, καθώς «αν οι πολίτες των κρατών-μελών δεν είχαν τη δυνατότητα να ορίζουν την ταυτότητα τους μέσα σε μια Κοινότητα που θα απέκλειε την εθνική τους γλώσσα, το χάσμα ανάμεσα τους και ανάμεσα σ' αυτούς και την ίδια την Ε.Ε. θα γινόταν αγεφύρωτο και η κατάρρευση της Κοινότητας θα ήταν ζήτημα χρόνου.» (Loos, 2004:7)

Διαδικασία Παραγωγής

Οι διαδικασίες παραγωγής των επίσημων κειμένων από τα Όργανα της ΕΕ ακολουθούν κάποιους συγκεκριμένους κανόνες που αποτελούν ένα σύνολο πρακτικών. Το βασικό χαρακτηριστικό του συστήματος αυτού είναι το γεγονός ότι δεν πρόκειται για ξεκάθαρη παραγωγή κειμένου σε μια από τις περισσότερο χρησιμοποιούμενες γλώσσες και κατόπιν μετάφραση στις υπόλοιπες, αλλά για ταυτόχρονη θα λέγαμε παραγωγή σε πολλές γλώσσες τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο. Πρόκειται δηλαδή για μια “text production-cum-translation (Schaffner, 2003: 142) από την οποία προκύπτουν εξίσου έγκυρα και αυθεντικά κείμενα σε όλες τις επίσημες γλώσσες. Ωστόσο, είναι ανάγκη να παρατηρήσουμε ότι συχνά φαινομενικά ολόιδιες μεταφράσεις κειμένων σε διαφορετικές γλώσσες παρουσιάζουν διαφορές κυρίως όσον αφορά σε λεξιλογικές επιλογές. Το φαινόμενο αυτό τείνει να εξαλειφθεί στο περιβάλλον της ΕΕ με μια προσπάθεια τυποποίησης της γλώσσας για την οποία θα μιλήσουμε παρακάτω και με τη δημιουργία μιας ορολογίας της ΕΕ.

Η έρευνα του Loos στην παραγωγή κειμένων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο φέρνει στην επιφάνεια πρακτικές κατά τις οποίες σύμβουλοι που ανήκουν σε διαφορετικές πολιτικές παρατάξεις, που προέρχονται από διαφορετικές κουλτούρες και με διαφορετικές μητρικές γλώσσες, επιχειρούν να συντάξουν κείμενα από κοινού. (Loos

2004: 9) Χαρακτηριστικά, σημειώνει ότι η μελέτη των διαδικασιών του Κοινοβουλίου του επέτρεψε να κατανοήσει τους τρόπους με τους οποίους οι διάφοροι παράγοντες συγκροτούν ένα «διακειμενικό δίκτυο» προκειμένου να πραγματοποιούν τις ίδιες έννοιες παρά τη γλωσσική και πολιτισμική διαφοροποίηση. Μετά από προκαταρκτικά συμβούλια, περαιτέρω προετοιμασία κειμένων, λεπτομερή συζήτηση και συνεχή αναθεώρηση των κειμένων παράγονται τα κατά τον Loos «κείμενα πανάκειας», κείμενα δηλαδή που είναι γραμμένα σε διάφορες γλώσσες από μια ομάδα ειδικών και τα οποία κατόπιν, μεταφράζονται σε όλες τις επίσημες γλώσσες. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημάνουμε, ότι παρά την θεωρητική συμμετοχή όλων των επίσημων γλωσσών σε τέτοιου είδους διαδικασίες, η χρήση της αγγλικής και άλλοτε της γαλλικής ως “*lingua franca*” μέσα στα Όργανα της ΕΕ είναι πολύ συχνό φαινόμενο. Αναπόφευκτο είναι βέβαια το λεγόμενο *code-switching* που λαμβάνει χώρα ανάλογα με τις ανάγκες του εκάστοτε θέματος και των συνομιλητών.

Η έννοια του περικειμένου και του περιβάλλοντος είναι σημαντική στην παρατήρηση της παραγωγής των κειμένων στους κόλπους της Ε.Ε. Οι ειδικοί και όλοι οι συμμετέχοντες στην από κοινού διαμόρφωση ενός συγκεκριμένου κειμένου που θα αποτελέσει μian απόφαση, γνωρίζουν έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας και έχουν κοινές εμπειρίες και γνώσεις όσον αφορά στο θέμα που αναλύεται. Είναι καθοριστικό δηλαδή το περιβάλλον στην παραγωγή των νοημάτων. Άλλωστε, αυτός ο κοινός τόπος είναι που δίνει τη δυνατότητα στους ειδικούς να ξεπεράσουν τις όποιες πολιτικές, πολιτισμικές και γλωσσικές διαφορές και να δημιουργήσουν από κοινού. Πρόκειται για κοινούς δεσμούς ανάμεσα τους, πέρα από εθνικά και πολιτικά όρια που διευκολύνει τη δημιουργία αυτού του κοινού τόπου. (Loos, 2004: 19) «Ο Muntigl (2000, στο Loos, 2004: 18) επισημαίνει ότι τα κείμενα συνδέονται μεταξύ τους από άποψη λόγου και προτείνει την έννοια της «αναπερικειμενοποίησης» (*recontextualization*) στην ανάλυση της παραγωγής των κειμένων της ΕΕ. «Η «αναπερικειμενοποίηση» λαμβάνει χώρα από το διαλογικό στο μονολογικό, από την προφορική επικοινωνία στη γραπτή και από το γενικό στο αόριστο.» (Wodak, 2000, στο Loos, 2004: 18) ¹

¹ Την έννοια της αναπερικειμενοποίησης θα αναλύσουμε περαιτέρω στο κεφάλαιο των διακειμενικών συγκρίσεων του Γ' Μέρους.

Τυπολογία

Από τη διαδικασία αυτή που λαμβάνει χώρα κατά κανόνα σε όλα τα όργανα της Ε.Ε., προκύπτουν τα επίσημα κείμενα που μεταφράζονται στις 20 επίσημες γλώσσες. Τα κείμενα αυτά παρουσιάζουν μια γενική ομοιομορφία που σε πολλά σημεία φτάνει μέχρι και την απόλυτη τυποποίηση του λόγου. «Η ΕΕ συνιστά ειδική περίπτωση επικοινωνίας και ο λόγος που παράγεται στο συγκεκριμένο χώρο αποτελεί «σύστημα περιορισμών», το οποίο οφείλεται στη συγκεκριμένη θέση αυτών που τον παράγουν.» (Παπαρίζος, 1997: 69) Οι ειδικές αυτές συνθήκες οδήγησαν στη «σφυρηλάτηση» μιας ειδικής γλώσσας που κάποιοι την χαρακτήρισαν «υβριδική» σε σύγκριση με κάθε εθνική γλώσσα ξεχωριστά. (Goffin, 1985, στο Παπαρίζος, 1997: 69)

Οι δύο κυρίαρχες τάσεις που παρατηρούνται στο λόγο των κειμένων της ΕΕ είναι ο «υβριδισμός» και η ολοένα αυξανόμενη τυποποίηση του. Η Schaffner (2003: 140) αναφέρει ότι οι υβριδικές μορφές προκύπτουν από την ένωση συμβάσεων διαφορετικών ειδών λόγου και διαφορετικών γλωσσών. Πράγματι, η ΕΕ είναι ένας υπερεθνικός οργανισμός στον οποίο συναντιούνται διαφορετικές κουλτούρες με αποτέλεσμα να αναμιγνύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και να προκύπτουν νέες μορφές. Η παραγωγή κειμένων σε πολυπολιτισμικά και πολυγλωσσικά περιβάλλοντα οδηγούν σε κείμενα των οποίων η δομή είναι το αποτέλεσμα συμφωνίας ή συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη που συγκροτούν μια συγκεκριμένη ομάδα. Η Schaffner και Adab (1995: 337, στο Acuyo Verdejo, 2005: 2) επισημαίνουν ότι «το περιβάλλον της παραγωγής των κειμένων είναι επίσης σημαντικό καθώς ένα αρχικό αμετάφραστο κείμενο μπορεί να είναι από μόνο του υβριδική κατασκευή αφού προκύπτει από τη συνεργασία ειδικών από διαφορετικές κουλτούρες στα πλαίσια της Ε.Ε.» Οι υβριδικές μορφές προκύπτουν όχι μόνον από τη μετάφραση ή μάλλον από τη συνάντηση διαφορετικών γλωσσών αλλά συνδέονται με την παγκοσμιοποίηση, τη διεθνοποίηση της αγοράς και την επαφή των λαών που επιτάσσουν έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας. Η έννοια του υβριδικού -όπως την εφαρμόζουν οι Tirkonnen-Condit (2001, Acuyo Verdejo 2005, 4) στο πλαίσιο της ΕΕ- ξεκινάει από το λόγο και φτάνει στο επίπεδο της κουλτούρας και καταλήγοντας σε μια «Ευρωρητορική» που επηρεάζει το κείμενο στις λεξιλογικές και γραμματικές τους διαστάσεις. Η «Ευρωρητορική» υιοθετεί στοιχεία από τις διάφορες γλωσσικές κοινότητες που συμμετέχουν στις λειτουργίες της. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτού του νέου είδους γλώσσας φαίνονται τόσο στο λεξικό και μορφολογικό όσο και

στο συντακτικό και σημασιολογικό επίπεδο. Το νέο ιδίωμα ονομάστηκε «ευρώλεκτο» (Παπαρίζος, 1997: 69) και προστέθηκε στην υπάρχουσα ποικιλία της ευρωπαϊκής γλωσσικής κοινότητας.

Παρεμφερής είναι και η έννοια της τυποποίησης των κειμένων η οποία συνδέεται περισσότερο με το είδος τους. Στην πλειοψηφία των κειμένων της ΕΕ αλλά και της παρούσας εργασίας, ο λόγος που χρησιμοποιείται είναι νομικός, όχι όμως με την αυστηρή έννοια του όρου. Ο Παπαρίζος (1997: 70) τονίζει ότι παρόλο που τα κείμενα αυτά έχουν την τυπική νομική μορφή, τόσο η ορολογία όσο και η διατύπωση παρουσιάζουν συχνά όχι αυστηρή ομοιομορφία και αναφέρει το παράδειγμα της απόδοσης μιας έννοιας με δυο διαφορετικούς όρους όπως π.χ. ο όρος *avis* που αποδίδεται αλλού ως «γνώμη» και αλλού ως «γνωμοδότηση». Η παρατήρηση βέβαια αυτή αναφέρεται στην προηγούμενη δεκαετία από την οποία έχουν σημειωθεί σημαντικές προσπάθειες για τη δημιουργία μιας κοινής ορολογίας. Παρόλο που ο νομικός λόγος θεωρείται είδος με αυστηρές δομές και σταθερή μορφή, μελέτες έχουν δείξει ότι δε μένει εντελώς ανεπηρέαστος από μεταβολές και εξελίξεις που επιβάλλουν οι κοινωνικές και επικοινωνιακές ανάγκες. Πράγματι, αποτελεί κοινό τόπο στη γλωσσολογία η άποψη ότι η γλώσσα υφίσταται δομικές μεταβολές, όταν αναγκάζεται να αποδώσει νέες πραγματικότητες και στην περίπτωση της ΕΕ, ήταν φυσικό να συμβεί το ίδιο με τις ευρωπαϊκές γλώσσες προκειμένου να αποδοθεί ομοιόμορφα η νέα νομική πραγματικότητα. Η βαθμός τυποποίησης δεν είναι ίδιος σε όλα τα κείμενα αλλά εξαρτάται από παράγοντες όπως είναι η θεσμική ισχύς του κάθε κειμένου. Ενδεικτικά, η δομή σε μιαν απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι τυποποιημένη ως εξής: Ξεκινά με την φράση «Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο» και συνεχίζει με συγκεκριμένες φράσεις που εμπεριέχουν αναφορές σε προηγούμενες συνθήκες και αποφάσεις, τα κίνητρα, και στη συνέχεια τα άρθρα. Γενικότερα ως προς τα δεσμευτικά κείμενα πάντως, εκτιμήσεις που έχουν γίνει κάνουν λόγο για «απαρέγκλιτη και εξαναγκαστική ορολογία καθώς και στερεότυπα μορφοσυντακτικά σχήματα» (Παπαρίζος, 1997: 70)

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ

Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί για την ανάλυση των κειμένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πιο συγκεκριμένα για τη μελέτη του προγράμματος «Νεολαία» είναι η ανάλυση λόγου. Η ανάλυση του λόγου ορίζεται ως «σύνολο από μεθοδολογικές τεχνικές των κοινωνικών επιστημών και αποτελεί κλάδο της ανάλυσης κειμένου.» (Mainguenau, 1991, στο Παπαρίζος, 1997: 61) Σύμφωνα με τον Van Dijk (1997: 2), ο λόγος είναι ένα πρακτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό φαινόμενο, το οποίο δε θα πρέπει να μελετάται μόνον ως προς το γλωσσική του υπόσταση αλλά κυρίως σε συνάρτηση με τις κοινωνικές, πολιτικές και κοινωνικές τους λειτουργίες στο πλαίσιο μιας ομάδας, ενός θεσμού και της κοινωνίας. Στην προκειμένη περίπτωση, η διαδικασία ερμηνείας του κειμένου οφείλει να λάμβάνει υπόψη τον τρόπο λειτουργίας του λόγου μέσα σε έναν προσδιορισμένο χώρο, το χώρο της ΕΕ.

Η περίπτωση των κειμένων της ΕΕ απαιτεί διεπιστημονική και πολυμεθοδολογική προσέγγιση λόγω διαφόρων παραγόντων όπως είναι η φύση του νομικού είδους, η θέση και η λειτουργία της ΕΕ στον ευρωπαϊκό χώρο καθώς και οι ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου τομέα που θα μελετηθεί, του τομέα της νεολαίας. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η θεωρητική κατεύθυνση της Πολιτικής Ανάλυσης Λόγου της οποίας κύριος στόχος είναι ο συσχετισμός των πορισμάτων μιας γλωσσικής συμπεριφοράς με αυτό που κατανοούμε σαν πολιτική ή σαν πολιτική συμπεριφορά. Ο Van Dijk λαμβάνοντας υπόψη την προβληματική για το τί είναι πολιτικό, ορίζει ως εν δυνάμει γλωσσικές πολιτικές πράξεις εκείνες που περιλαμβάνουν δύναμη, εξουσία ή το αντίθετο της, αντίσταση δηλαδή στην εξουσία. (1997: 212) Στην πολιτική ανάλυση, προσεγγίζοντας ένα κείμενο, εστιάζουμε το ενδιαφέρον στη δομή, στη λέξη και στη σύνταξη όχι από γλωσσολογικό ενδιαφέρον αλλά μόνο στο επίπεδο που αυτά τα εργαλεία αποτελούν μέσα για τη διερεύνηση πολύπλοκων νοημάτων, αναπαραστάσεων, ταυτοτήτων και ιδεολογιών. Επιχειρούμε δηλαδή να απαντήσουμε στο ερώτημα με ποιούς τρόπους οι συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές ενός ομιλητή ή ενός συγγραφέα μπορούν να ερμηνευθούν ως στρατηγική ή ως πολιτική πράξη. Εκτός από την άποψη πάντως ότι οποιοδήποτε θέμα μπορεί να θεωρηθεί πολιτικό (Muntigl, 2002 στο Schaffner, 2003: 119), η Schaffner επισημαίνει ότι υπάρχουν κάποια είδη κειμένου που είναι πολιτικά υπό τη στενότερη έννοια του πολιτικού. Πρόκειται για κείμενα που είτε πραγματεύονται πολιτικές απόψεις, ιδέες και πρακτικές της

κοινωνίας είτε για κείμενα με καθοριστική σημασία στη συγκρότηση μιας πολιτικής κοινότητας ή ομάδας όπως είναι οι συνθήκες, οι πολιτικοί λόγοι και τα νομοθετήματα. Στο σημείο αυτό, σημειώνουμε ότι η ίδια η ΕΕ αποτελεί ένα πολυεθνικό οργανισμό με πολιτικό χαρακτήρα.

Ο αναλυτής του πολιτικού –με την ευρεία έννοια- λόγου οφείλει να εφαρμόζει ποικίλες μεθόδους ανάμεσα στις οποίες είναι η πραγματολογική, η σημασιολογική, η συντακτική και η ιστορική προσέγγιση του λόγου, προκειμένου να ερμηνεύει συγκεκριμένες επιλογές λόγου. Αρχικά, «η **πραγματολογία** και οι συναφείς της κλάδοι παρέχουν το θεωρητικό υπόβαθρο για τη διερεύνηση του λόγου και ειδικά για τις σχέσεις γλωσσικής διατύπωσης και εξωγλωσσικής διασφάλισης και ισχύος ενός προτασιακού περιεχομένου.» Αποτελεί έναν κλάδο της γλωσσολογίας που ασχολείται με τους τρόπους με τους οποίους το περιβάλλον, γλωσσικό ή εξωγλωσσικό, επιδρά στην ερμηνεία των εκφωνημάτων ενός σώματος λόγου και την κατάταξη του σε ομάδες. (Φιλιππάκη, Warburton, 1992, στο Παπαρίζος, 1997: 52) Αντικείμενο της πραγματολογίας είναι οι λεκτικές πράξεις, οι πράξεις που επιτελούνται δηλαδή μέσω του λόγου, η επιχειρηματολογία, τα είδη λόγου κ.α. Η θεωρία των λεκτικών πράξεων και ο διαχωρισμός του κατά τον Searle, θα αποτελέσουν την υπομεθοδολογία που θα εφαρμοστεί στην παρούσα εργασία προκειμένου να συναχθούν κάποια συμπεράσματα από τα διαθέσιμα κείμενα. Συγκεκριμένα, όπως θα δούμε πιο αναλυτικά παρακάτω, αναμένεται να προκύψει ο βαθμός κατοχύρωσης των θεματικών ενοτήτων που προέκυψαν από τα ερωτήματα του πρώτου μέρους στα ισχύοντα κείμενα της ΕΕ.

Η σημασιολογία επικεντρώνεται στα λεξιλόγια, στην επιλογή συγκεκριμένων λέξεων έναντι άλλων, στο περιεχόμενο και στις έννοιες που συναντάμε. Το λεξιλόγιο ενός κειμένου σχετίζεται άμεσα με τη λειτουργία του κειμένου καθώς και με το είδος που αυτό ανήκει. Στη σημασιολογική ανάλυση ενός κειμένου εστιάζουμε σε εργαλεία ανάλυσης όπως είναι τα γλωσσικά πεδία, οι μετωνυμίες, οι συνεκδοχές και οι μεταφορές, καθώς και σε ζητήματα «στατιστικής ανάλυσης του λεξιλογίου ως σύνολο ενδεικτών που επιτρέπουν να χαρακτηριστεί μια κοινωνική κατάσταση έξω από το λόγο». (Παπαρίζος, 1997: 62) Ουσιαστική είναι και η ανάλυση των **συντακτικών** σχημάτων ενός κειμένου καθώς η συντακτική δομή έχει άμεση σχέση με τις έννοιες και τις επικοινωνιακές λειτουργίες που δεν είναι άμεσα

κωδικοποιημένες στο περιεχόμενο των λέξεων. (Van Dijk, 1997: 223) Για την ερμηνεία της δομής του λόγου είναι απαραίτητη βέβαια γνώση των δυνάμεων που εμπλέκονται καθώς και του γλωσσικού περιβάλλοντος. Ολοκληρώνοντας τις βασικές μεθόδους που εφαρμόζονται τόσο στην ανάλυση λόγου γενικότερα όσο και στην περίπτωση του αρχείου μας, πρέπει να αναφερθούμε στη σημασία της **μετάφρασης** και στη σχέση της με την πολιτική ανάλυση λόγου. Η Schaffner επισημαίνει ότι οι λεξιλογικές επιλογές στη μετάφραση, η παρουσίαση ή η αποσιώπηση πληροφοριών καθώς και οι διαφορές στη μετάφραση των ίδιων αρχικών κειμένων αποτελούν πολιτικές επιλογές και συχνά αντικατοπτρίζουν στερεότυπα, ιδεολογίες και αντιλήψεις. Πράγματι, η μελέτη της μετάφρασης και των επιλογών της αναπόσπαστα συνδέεται με το κοινωνικό και ιδεολογικό περιβάλλον μέσα στο οποίο παράγεται ένα κείμενο και στη συνέχεια γίνεται δεκτό. Συνακόλουθα, οι μεταφράσεις των κειμένων σε ένα πολυγλωσσικό περιβάλλον όπως είναι ΕΕ, αποτελούν σημαντικούς δείκτες μιας κοινής ιδεολογικής κατεύθυνσης αφενός, και αφετέρου της ιδιαιτερότητας του κάθε κράτους-μέλους.

Η γενική μεθοδολογική προσέγγιση που θα ακολουθήσει η παρούσα εργασία βασίζεται στη θεωρία της **Κριτικής Ανάλυσης Λόγου** (ΚΑΛ) η οποία ταυτίζεται σε πολλά σημεία με την Πολιτική Ανάλυση Λόγου που αναφέραμε παραπάνω. Η ΚΑΛ μελετά το λόγο σε σχέση με το κοινωνικό του υπόβαθρο και προσεγγίζει τη σχέση γλώσσας και ιδεολογίας από δυο σκοπιές. Από τη μία θεωρεί ότι η ίδια η γλωσσική δομή εμπεριέχει ιδεολογικές τοποθετήσεις και από την άλλη υποστηρίζει ότι η χρήση της γλώσσας αναπαράγει ιδεολογικές τοποθετήσεις. (Ανδρουτσόπουλος, 2001: 174). Οι Fairclough και Wodak, (1997, στο Schaffner, 2004), βασικοί εισηγητές της συγκεκριμένης θεωρίας, ορίζουν ως βασικό στόχο της ΚΑΛ την ανάδειξη και την αποκάλυψη του ιδεολογικού φορτίου που ενυπάρχει σε συγκεκριμένες χρήσεις της γλώσσας καθώς και των σχέσεων εξουσίας που κρύβονται κάτω από αυτές. Πρόκειται ουσιαστικά για μια επιστημονική κοινωνιογλωσσολογική μέθοδο που δεν επικεντρώνεται στη χρήση της γλώσσας αλλά «στον εν μέρει γλωσσικό χαρακτήρα κοινωνικών και πολιτισμικών διαδικασιών και δομών.» (Van Dijk, 1997: 270) Συνδέοντας τη γραμματική με την ιδεολογική ανάλυση, η κριτική γλωσσολογία δείχνει ότι ακόμη και φαινομενικά ασήμαντες λεπτομέρειες της γλωσσικής διατύπωσης μπορούν να συμβάλλουν στην αναπαραγωγή κοινωνικών στερεοτύπων ή στη συγκάλυψη πολιτικών ευθυνών. (Ανδρουτσόπουλος, 2001: 175) Από πρακτική

σκοπία, η κριτική ανάλυση λόγου στοχεύει σε μια περιγραφή και ταξινόμηση γλωσσικών επιλογών που θεωρούνται ότι λειτουργούν ιδεολογικά. Με βάση τις αναλύσεις των Fowler (1991) και Van Dijk (1998) εστιάζουμε την έρευνα μας σε συντακτικές επιλογές (μεταβατικότητα, παθητική φωνή, τροπικότητα και ονοματικοποίηση), σε λεξιλογικές επιλογές και σε σχήματα λόγου.

Λόγω των βασικών αρχών και χαρακτηριστικών της, η ΚΑΛ κρίνεται η πιο κατάλληλη θεωρία για την προσέγγιση του αρχείου των κειμένων μας και για τους στόχους της έρευνας μας. Συγκεκριμένα, συνδυάζει τη θεωρία του είδους, ανάλυση μικρότερων σωμάτων λόγου, διεπιστημονικότητα, διακειμενική ανάλυση, ιστορική ανάλυση και κριτική ματιά στα δεδομένα. Με βάση τη «διακειμενικότητα» όπως την ορίζει ο Bakhtin (Van Dijk, 1997: 261) ένα κείμενο θεωρείται κρίκος σε μια αλυσίδα κειμένων που βασίζεται σε αυτή ή αντιδρά αλλάζοντας τα υπόλοιπα κείμενα. Η συγκεκριμένη οπτική είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την ανάλυση των κειμένων της ΕΕ τα οποία προκύπτουν το ένα από το άλλο, βασίζονται το ένα στο άλλο, και διαφοροποιούνται το ένα από το άλλο. Με τη διακειμενική ανάλυση άλλωστε, συνδέεται άμεσα και η ανάγκη κοινωνικοπολιτισμικής γνώσης. Πράγματι, ο λόγος δεν είναι δυνατόν να παραχθεί ούτε να κατανοηθεί εκτός του περικειμένου του, αλλά έχει νόημα μόνον αν λάβουμε υπόψη το θεωρητικό πλαίσιο, το ιστορικό πλαίσιο, τις υπάρχουσες συνθήκες και τους συγκεκριμένους κανόνες και συμβάσεις του.

Η ΚΑΛ ερευνά τους τρόπους με τους οποίους ο κόσμος, η κοινωνία και οι ομάδες της αναπαρίστανται μέσω του λόγου. Ο Fairclough (1992, στο Van Dijk, 1997:273) διακρίνει τρεις τομείς της ζωής του ανθρώπου μέσα στην κοινωνία που μπορεί να επηρεάσει και να διαμορφώσει ο λόγος: Ο λόγος δημιουργεί αναπαραστάσεις του κόσμου, ο λόγος δημιουργεί σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους, ο λόγος κατασκευάζει ταυτότητες των ανθρώπων. Σε μια ανάλυση λόγου των κειμένων της ΕΕ σχετικά με τη νεολαία μας δίνεται η δυνατότητα μέσω του εντοπισμού συγκεκριμένων γλωσσικών επιλογών να «ξεκλειδώσουμε» τα κείμενα αυτά και να ερευνήσουμε τους τρόπους αναπαράστασης των νέων και κατασκευής της ταυτότητας τους. Σημαντική είναι επίσης η ιδεολογία που κρύβεται πίσω από την παραγωγή συγκεκριμένων κειμένων ή που ενδεχομένως απουσιάζει από αυτά. Ωστόσο, για την αποκάλυψη μιας ιδεολογίας δεν αρκεί η ανάλυση ενός κειμένου

αλλά χρειάζεται να λαμβάνεται υπόψη το πώς ερμηνεύεται και πώς προσλαμβάνεται ένα κείμενο, το αντίκτυπο που έχει δηλαδή στο στοχευόμενο κοινό του.

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου είναι από τη φύση της διεπιστημονική και συνδυάζει όπως είδαμε ποικίλες οπτικές και μεθοδολογίες στην ανάλυση της. Η ποικιλία άλλωστε αυτή είναι χρήσιμη για την ανάλυση των κειμένων της Ε.Ε. προκειμένου να «ξεκλειδωθεί» ένα είδος κειμένου που διακρίνεται για τους αυστηρούς του κανόνες αφενός και για την υβριδική του υπόσταση αφετέρου. Ωστόσο, η κριτική μεθοδολογική προσέγγιση της ΚΑΛ και η εμβάθυνση της στο σημείο επαφής λόγου και κοινωνίας έρχονται σε αντίθεση με την ποσοτική ανάλυση την οποία ως ένα βαθμό θα χρησιμοποιήσουμε στην παρούσα εργασία προκειμένου να βγουν κάποια συμπεράσματα και κάποιες γενικές τάσεις. Πράγματι, οι ποσοτικές και στατιστικές μετρήσεις είναι αναγκαίες σε ορισμένες περιπτώσεις χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι οδηγούν σε αναμφισβήτητα συμπεράσματα. Ο Fowler (1991 στο Hardt-Mautner 1995:4,) τονίζει ότι δεν υπάρχει σταθερή και μόνιμη σχέση ανάμεσα σε μια γλωσσική δομή και στη σημειωτική της λειτουργία. Καταληκτικά, υιοθετούμε την άποψη του Van Dijk (1988, στο Hardt-Mautner 1995: 4) όπου προτείνει τη λύση του συγκερασμού ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης με τον ποσοτικό παράγοντα να περιορίζεται σε επιφανειακούς δείκτες όπως είναι η συχνότητα, η παρουσία ή απουσία και την κριτική ματιά να έρχεται να αναλύσει και να εμβαθύνει με τις υπομεθόδους της τα δεδομένα.

✓

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑ

Ι. ΑΡΧΕΙΟ

Το αντικείμενο της Ανάλυσης Λόγου ονομάζεται «αρχείο» δηλαδή σύνολο κειμένων και εκφωνημάτων που εγγράφονται στον ίδιο χώρο. Η ανάλυση λόγου της παρούσης εργασίας μελετά τα κείμενα ενός συγκεκριμένου χώρου και επιχειρεί να ερευνήσει τον τρόπο λειτουργίας του λόγου μέσα στο χώρο αυτό. «Ως χώρος νοείται στην προκειμένη περίπτωση το σύνολο των συνθηκών επικοινωνίας, δηλαδή το αυστηρά θεσμοθετημένο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα στο οποίο ο Ομιλητής (εκδότης του κειμένου) και ο Ακροατής (αποδέκτης) κατέχουν συγκεκριμένες θέσεις και διέπονται από συγκεκριμένη σχέση.» (Παπαρίζος, 1997: 61) Στο πλαίσιο της ΕΕ, η θέση του ομιλητή είναι ισχυρότερη και θεσμικά κατοχυρωμένη καθώς είναι εξουσιοδοτημένο όργανο με δοτή εξουσία. Ως εκδότη του κειμένου (ομιλητή) θεωρούμε ένα θεσμοθετημένο όργανο, την ΕΕ ή το πρώτο ιεραρχικά όργανο της, το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινητήτων. Παραλήπτες θεωρούμε τα κράτη-μέλη, θεσμοθετημένα όργανα τους, ιδρύματα, επιχειρήσεις και πολίτες. Ως χώρο επικοινωνίας θεωρούμε τον Ευρωπαϊκό Χώρο όπως διαμορφώνεται στα πλαίσια των Συνθηκών και ως χρόνο επικοινωνίας θεωρούμε το χρόνο ισχύος των κειμένων.

Κατα γενική ομολογία, ο λόγος διαθέτει συγκεκριμένους τρόπους και μέσα για να εκφράσει τις θεμελιακές του χρήσεις. Συνεπώς, αν εντοπιστούν οι τρόποι και τα μέσα, παρέχεται η δυνατότητα στον ερευνητή να προσδιορίσει αυτό που ο ομιλητής ήθελε να πράξει. Στην προκειμένη περίπτωση θα επιχειρήσουμε να δείξουμε ότι είναι δυνατή η συναγωγή συμπερασμάτων από τα διαθέσιμα κείμενα που αποτελούν το αρχείο μας. Το αρχείο που συγκροτήθηκε για την ανάλυση της ευρωπαϊκής πολιτικής για τους νέους με παράδειγμα και αντικείμενο το πρόγραμμα Νεολαία αποτελείται από τα εξής κείμενα:

- **Συνθήκη** Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (άρθρα 1,3,8,123,126,127,128)
- **Θέσπιση** Προγράμματος «Νέοι για την Ευρώπη», 1995. (5.000 λέξεις)
- **Θέσπιση** Προγράμματος «Νεολαία», 2000. (6.652 λέξεις)
- **Ενδιάμεση Αξιολόγηση** Προγράμματος «Νεολαία», 2004. (23.579 λέξεις)

- **Πρόταση Απόφασης** για την κατάρτιση του Προγράμματος «Νεολαία σε δράση» για την περίοδο 2007-2013, 2004. (18.327 λέξεις)
- Περιέχει πρόταση **Θεσπίσης** Προγράμματος «Νεολαία σε δράση». (7.401 λέξεις)
- **Έκθεση** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Πρόταση Απόφασης για την κατάρτιση του προγράμματος «Νεολαία σε δράση». (20.943 λέξεις)

Το παραπάνω ειδικό αρχείο αποτελείται από δεσμευτικά και μη δεσμευτικά κείμενα. Από νομική άποψη, δεσμευτικά κείμενα θεωρούνται η Συνθήκη Ίδρυσης και οι 3 θεσπίσεις των προγραμμάτων που αφορούν τη Νεολαία. Βέβαια, η τρίτη από τις θεσπίσεις σχετικά με το πρόγραμμα «Νεολαία σε δράση» δεν έχει τεθεί ακόμη σε ισχύ καθώς αφορά πρόταση για μελλοντικό πρόγραμμα. Ωστόσο, η ύπαρξη της στο αρχείο της έρευνας μας κρίνεται αναγκαία προκειμένου να μελετηθούν συγκριτικά οι θεσπίσεις και οι προτεραιότητες τους. Από τη Συνθήκη Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιλέγησαν τα άρθρα εκείνα που αφορούν άμεσα την πολιτική για τη νεολαία καθώς και άρθρα με έμμεση αναφορά και επίδραση στη νεολαία. Η Ενδιάμεση Αξιολόγηση του 2004 και η Έκθεση του Κοινοβουλίου αποτελούν νομικά κείμενα χωρίς νομική ισχύ αλλά με ιδιαίτερη σημασία για το εξεταζόμενο αντικείμενο. Θα χρησιμοποιηθούν κυρίως όσον αφορά στη σύγκριση τους με τα προηγούμενα από άποψη ύφους και λόγου καθώς και όσον αφορά στην κριτική των δεδομένων των θεσπίσεων από άποψη λεκτικών επιλογών και κατ' επέκταση περιεχομένου. Να σημειωθεί ότι το αρχείο αυτό συγκροτήθηκε μετά τον εντοπισμό και σχηματισμό ενός γενικού αρχείου της έρευνας. Πρόκειται για μια πληθώρα κειμένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την πολιτική της για τη Νεολαία (Λευκό Βιβλίο, Γνωμοδοτήσεις κ.α) των οποίων η ανάλυση σε επίπεδο λόγου δε θα ήταν αποτελεσματική κυρίως λόγω της έκτασης τους και του γενικευμένου περιεχομένου τους.

II. Μελέτη Κατοχύρωσης Ερωτημάτων.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας παρουσιάστηκε ένα θεωρητικό πλαίσιο της πολιτικής για τους νέους καθώς και η σκιαγράφηση της πολιτικής αυτής στα πλαίσια της ΕΕ και ειδικότερα μέσω του προγράμματος «Νεολαία». Από την παρουσίαση αυτή, προέκυψαν γενικά και ειδικά ερωτήματα στα οποία καλείται να απαντήσει η παρούσα μελέτη. Συγκεκριμένα, διατυπώθηκαν κάποια ειδικά ερωτήματα σχετικά με το πρόγραμμα «Νεολαία», τους στόχους του, τις προτεραιότητες του και την πολιτική που κρύβεται πίσω από τις δράσεις του. Τα ειδικά αυτά ερωτήματα αντιστοιχούν σε θεματικές ενότητες στις οποίες αναφέρονται συγκεκριμένες διατάξεις των κειμένων μας. Μέσω του μοντέλου της ποσοτικής ανάλυσης λόγου που εφαρμόζει ο Χ. Παπαρίζος στη μελέτη του (1997), επιχειρούμε να προσδιορίσουμε το βαθμό κατοχύρωσης καθενός από τα ερωτήματα αυτά και κατ'ακολουθία το φορτίο και τη σημασία που τους αποδίδεται από την ΕΕ στα πλαίσια μιας πολιτικής για τους νέους.

Για τη μελέτη κατοχύρωσης ερωτημάτων, από το προηγούμενο γενικό αρχείο, δημιουργήθηκε ένα ειδικό και πιο κατάλληλο αρχείο με κριτήριο το τι ισχύει κατά τον ορισμένο χρόνο και χώρο, μη περιλαμβάνοντας τα άλλα μη δεσμευτικά από νομική άποψη κείμενα. Επομένως, στη συγκεκριμένη ανάλυση λόγου επιλέγονται τα άρθρα της συνθήκης Ίδρυσης της ΕΕ και η θέσπιση του 2000.

Η υπομεθοδολογία που εφαρμόζεται είναι η Ανάλυση Λόγου με μονάδα επεξεργασίας τη λεκτική πράξη. «Η μέθοδος αυτή ακολουθεί τη γενική πορεία της Αυτόματης Ανάλυσης Λόγου και συνδυάζει τεχνικές δανεισμένες από αυτήν και από τις Παραφράσεις.» (Παπαρίζος, 1997: 64) Συνοπτικά αναφέρουμε τη βασική λογική της θεωρίας των λεκτικών πράξεων για να κατατοπιστεί ο αναγνώστης. Χρησιμοποιώντας τη γλώσσα, επιτελούμε πράξεις όπως είναι η δέσμευση, υπόσχεση, εξήγηση, απαίτηση, παράκληση, ανάθεση κτλ. Τη θεωρία αυτή ολοκλήρωσε και διατύπωσε ο J.R. Searle, ο οποίος επιδόθηκε στην ανάλυση των λεκτικών πράξεων, στη διερεύνηση δηλαδή ενός αριθμού προϋποθέσεων, κανόνων χρήσης της γλώσσας για κάθε είδος λεκτικής πράξης. Ο γλωσσολόγος τόνισε ότι κάθε δείγμα γλωσσικής επικοινωνίας εμπεριέχει μια γλωσσική πράξη. (Searle, 1977 στον Παπαρίζος, 1997) Παράλληλα, με την εκτέλεση μιας λεκτικής πράξης ένας ομιλητής προτίθεται να προκαλέσει ένα ορισμένο αποτέλεσμα. Συνεπώς, σε μια λεκτική πράξη (σε μια

φράση υπόσχεσης για παράδειγμα), αρθρώνουμε ήχους, εκφράζουμε ένα προτασιακό περιεχόμενο (το τί υποσχόμαστε), και εκφράζουμε μια προσλεκτική δύναμη, προσδιορίζουμε δηλαδή πώς πρέπει να λάβει ο ακροατής το προτασιακό περιεχόμενο (στην προκειμένη περίπτωση θέλουμε να το εκλάβει σαν υπόσχεση). Την προσλεκτική δύναμη που δείχνει ποιός τύπος λεκτικής πράξης επιτελείται συνιστούν οι προσλεκτικοί ενδείκτες, η έγκλιση, η επιτόνιση και τα επιτελεστικά ρήματα. Στην περίπτωση των κειμένων της ΕΕ, τα επιτελεστικά ρήματα είναι πολύ συχνά (αποφασίζεται, θεσπίζεται, διακηρύσσεται) και εμπεριέχουν κατά κανόνα το προσλεκτικό σκοπό, το σκοπό δηλαδή της λεκτικής πράξης. Με πρωταρχικό κριτήριο τον προσλεκτικό σκοπό, σύμφωνα με τη θεωρία που αναφέραμε, όλες οι λεκτικές πράξεις ταξινομούνται σε πέντε βασικές ομάδες: Αντιπροσωπευτικές, Κατευθυντικές, Υποσχετικές, Εκφραστικές και Διακηρυκτικές.

Προστίθεται η περίπτωση των Αντιπροσωπευτικών Διακηρύξεων όπου οι λεκτικές πράξεις πραγματοποιούνται με ισχύ διακήρυξης από διάφορες Αρχές. Όπως συμβαίνει συχνά και στα κείμενα της ΕΕ, έχουμε μια απλή αντιπροσωπευτική λεκτική πράξη αφού ο ομιλητής αναλαμβάνει την ευθύνη για την ύπαρξη μιας κατάστασης (π.χ. θεσπίζεται πρόγραμμα) και ταυτόχρονα μια διακήρυξη αφού το θεσμικό όργανο δημιουργεί μια νέα πραγματικότητα (θεσπίζει). Η προσλεκτική δύναμη αυτών των ΛΠ προσδιορίζεται από το γεγονός ότι εκφωνούνται στο πλαίσιο ενός εξωγλωσσικού θεσμού. Όσον αφορά στα επιτελεστικά ρήματα, κατά κανόνα είναι διατυπωμένα στο γ' πρόσωπο ενικού ή πληθυντικού ή και στο β' (π.χ. Ανατίθεται στο Συμβούλιο, θεσπίζεται πρόγραμμα κτλ.) όταν συναντώνται σε αυστηρά θεσμοποιημένο πλαίσιο επικοινωνίας, όπως σε νομικό κείμενο που εκδίδεται από επίσημη Αρχή.

✓

Κατά την εξέταση των λεκτικών πράξεων που περιέχονται στα νομικά κείμενα της Ε.Ε. παρατηρήσαμε ότι όλες οι ΛΠ, και όχι μόνον οι αντιπροσωπευτικές έχουν διακηρυκτικό χαρακτήρα εφόσον εκφωνούνται από θεσμοθετημένο Όργανο. (Παπαρίζος, 1997:59) Επιπλέον, δεσπάζει το συντακτικό σχήμα των αντιπροσωπευτικών λεκτικών πράξεων για οποιαδήποτε ομάδα και αν πρόκειται. Ως προς τον «ομιλητή» στα κείμενα της ΕΕ, ομιλητής είναι κατά κανόνα η ίδια η Κοινότητα. Ακόμη και σε περιπτώσεις που το υποκείμενο μιας λεκτικής πράξης είναι άλλο (π.χ. το Συμβούλιο θεσπίζει...) πρόκειται ουσιαστικά για ανάθεση από την ΕΕ

- Η κατηγορία «θέμα» προέκυψε από τα συμπεράσματα του θεωρητικού κεφαλαίου και ταυτίζεται με τα ειδικά ερωτήματα που τέθηκαν. Τα θέματα προκύπτουν από την αναδιατύπωση των ερωτημάτων της υπόθεσης. Η τρίτη μεταβλητή της ποσοτικής ανάλυσης των εκφωνημάτων ταυτίζεται με τον αριθμό των ΛΠ που αναφέρονται σε καθένα από τα παρακάτω θέματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ

Θέμα 1	Πολυπολιτισμικότητα
Θέμα 2	Γνώσεις, μόρφωση
Θέμα 3	Δεξιότητες, επαγγελματική εκπαίδευση, καταπολέμηση ανεργίας
Θέμα 4	Γλωσσικές ικανότητες, πολυγλωσσία
Θέμα 5	Κινητικότητα
Θέμα 6	Πεδίο δράσης κρατών μελών
Θέμα 7	Συμπληρωματικότητα, συνεργασία
Θέμα 8	Εξάλειψη διακρίσεων, ισότητα, αντιρατσιστικός χαρακτήρας
Θέμα 9	Έννοια Ευρωπαίου πολίτη
Θέμα 10	Προβολή του προγράμματος, πληροφόρηση νέων για πρόγραμμα
Θέμα 11	Αξιολόγηση προγράμματος, συνέχεια
Θέμα 12	Εσωτερική οργάνωση και διαφάνεια διαδικασιών προγράμματος

Κάθε αυτόνομη ακολουθία από τις 110 του σώματος λόγου αναλύεται στις παραπάνω κατηγορίες και μεταγράφεται σε σύμβολα. Με τον τρόπο αυτό οι 110 αυτόνομες ακολουθίες μετατρέπονται σε ισάριθμα εκφωνήματα βάσης. Ο αύξων αριθμός κάθε εκφωνήματος βάσης συμπίπτει με τον αύξοντα αριθμό της αντίστοιχης αυτόνομης ακολουθίας. Η μετατροπή έγινε ως εξής:

Π.χ. Η αυτόνομη ακολουθία «26. Η Επιτροπή εντέλλεται να προωθήσει τις γλωσσικές ικανότητες» μετατρέπεται σε εκφώνημα βάσης:

A/A	Βαθμός Νομικής Ισχύος	Προσλεκτικός Σκοπός	Θέμα
26	Γ	III	4

Και συνεχίζουμε: Γ/III→4 σημαίνει ότι η ΛΠ.26 σε έγγραφο νομικής ισχύος 3ου βαθμού και με γλωσσική κατοχύρωση 3ου βαθμού αφορά το θέμα την πολιτική περί νεολαίας ως προς το θέμα 4.

{Πίνακας-Παράρτημα II}

Δεν κρίναμε σκόπιμο να περιγράψουμε τη διαδικασία της στατιστικής ανάλυσης που ακολουθήθηκε καθώς αφορά σε μεταβλητές, μαθηματικούς όρους και συναρτήσεις. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι πρόκειται για μια μαθηματική σχέση που λαμβάνει υπόψη της το μέσο όρο βαθμού νομικής ισχύος ανά θέμα, το μέσο όρο του προσλεκτικού σκοπού ανά θέμα και την ποσοστιαία εμφάνιση στο δείγμα του εκάστοτε θέματος. Αυτό που έχει σημασία να επισημάνουμε είναι ότι τα τελικά ποσοστά κατοχύρωσης του κάθε θέματος λαμβάνονται υπόψη και αναλύονται συγκριτικά μεταξύ τους. Η μελέτη αυτή συγκριτικής φύσης μας οδηγεί σε συμπεράσματα ως προς τα ερωτήματα που έχουν τεθεί.

Καθώς το Σώμα αποτελεί δείγμα ομοιογενές και ταυτόχρονα αντιπροσωπευτικό, εφόσον περιλαμβάνει σχεδόν όλα τα εκφωνήματα των άρθρων που επιλέχθηκαν, τα ευρήματά μας θα πρέπει να είναι γενικεύσιμα για το σύνολο του θεσμικού πλαισίου της ΕΕ. Ως εγγενές μειονέκτημα της συγκρότησης του σώματος θεωρείται η πιθανότητα παρείσδυσης του υποκειμενικού παράγοντα κατά την επιλογή των εκφωνημάτων που το συγκροτούν.

ΠΙΝΑΚΑΣ IV

A/ A ΘΕΜΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΘΕΜΑΤΟΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗΣ
1.	Πολυπολιτισμικότητα	3.63
2.	Γνώσεις, μόρφωση	4.73
3.	Δεξιότητες, επαγγελματική εκπαίδευση, καταπολέμηση ανεργίας	5.14
4.	Γλωσσικές ικανότητες, πολυγλωσσία	2.75
5.	Κινητικότητα	4.80

6.	Πεδίο δράσης κρατών μελών	3.90
7.	Συμπληρωματικότητα, συνεργασία	6.79
8.	Εξάλειψη διακρίσεων, ισότητα, αντιρατσιστικός χαρακτήρας	7.59
9.	Έννοια Ευρωπαίου πολίτη	7.61
10.	Προβολή του προγράμματος, πληροφόρηση νέων για πρόγραμμα	3.05
11.	Αξιολόγηση προγράμματος, συνέχεια	4.33
12.	Εσωτερική οργάνωση και διαφάνεια διαδικασιών προγράμματος	3.63

Από την ποσοτική ανάλυση των λεκτικών πράξεων προκύπτουν κάποια συμπεράσματα και κάποιες γενικές τάσεις ως προς τις προτεραιότητες του ισχύοντος νομικού πλαισίου για τα ζητήματα νεολαίας. Η θεματική με τη μεγαλύτερη κατοχύρωση είναι η έννοια του Ευρωπαίου Πολίτη όπως αυτή εμφανίζεται στα κείμενα της Κοινότητας την τελευταία δεκαετία δημιουργώντας ένα νέο τύπο πολίτη και νέου και όπως ενυπάρχει σε διατάξεις του παρελθόντος με την ίδια προοπτική. Η έννοια του Ευρωπαίου πολίτη ορίζει το νέο σαν ένα ενεργό συμμετέχοντα στην ανάπτυξη της κοινωνίας τόσο σε τοπικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενισχύει το αίσθημα του «ανήκειν» του στην εσωμάδα της ΕΕ και προωθεί τη διαπολιτισμική του μάθηση. Δεν είναι τυχαίο ότι η έννοια αυτή που όπως προκύπτει από τη μελέτη μας λαμβάνει την πρώτη θέση στην κατάταξη των προτεραιοτήτων της Κοινότητας, αποτελεί τον πρώτο και σημαντικότερο στόχο της πρότασης για τη νέα θέσπιση του προγράμματος «Νεολαία δε δράση 2007-2013».

Η καταπολέμηση κάθε είδους διακρίσεων, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού, παρόλο που δεν αποτελεί αυτούσιο στόχο της θέσπισης 2000, διαπνέει το κείμενο αυτό καθώς και τα άρθρα της Συνθήκης του αρχείου μας. Πρόκειται πράγματι, για ένα από τα πιο ουσιώδη θέματα στον πολυπολιτισμικό Ευρωπαϊκό Χώρο που διευρύνεται ολοένα και περισσότερο επιτρέποντας τη μετακίνηση των πληθυσμών και την εμφάνιση προβληματικών συμπεριφορών. Το πρόγραμμα «Νεολαία» συμβάλλει ουσιαστικά στην καταπολέμηση τέτοιων φαινομένων καθώς φέρνει σε επαφή νέους

ανθρώπους από τις πέντε σχεδόν ηπείρους και μέσω των δράσεων του επιτρέπει τη γνωριμία με τους διαφόρους πολιτισμούς. Οι πολυπολιτισμικές και πολυγλωσσικές ομάδες εργασίας στα πλαίσια των δράσεων του προγράμματος εξαλείφουν προκαταλήψεις και ανοίγουν δρόμους συνεργασίας. Το γεγονός, άλλωστε, ότι το πρόγραμμα έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό στο θέμα της καταπολέμησης των διακρίσεων και της ξενοφοβίας εξηγείται από την υψηλή θέση που κατέχει το θέμα αυτό στους στόχους της Κοινότητας.

Τρίτο στην κατάταξη της ανάλυσης είναι το ζήτημα της συμπληρωματικότητας των δράσεων, των πολιτικών τόσο εντός της ίδιας της Κοινότητας όσο και σε σχέση με τις εθνικές πολιτικές. Η συμπληρωματικότητα, η σύνδεση με άλλες δράσεις όπως ονομαζόταν παλαιότερα (Θέσπιση 1995) αποκτά όλο και σημαντικότερη θέση στα κείμενα της ΕΕ, με την κατοχύρωση της σε ειδικό άρθρο ή άρθρα όπως θα δούμε παρακάτω. Πρόκειται για μια γενική πολιτική της ΕΕ και όχι μόνο στον τομέα της νεολαίας σύμφωνα με την οποία οι προσανατολισμοί των άλλων πολιτικών λαμβάνουν υπόψη τη νεολαία και η πολιτική για τη νεολαία λαμβάνει υπόψη τους προσανατολισμούς των άλλων πολιτικών. Παρατηρείται προφανώς, μια σφαιρική αντιμετώπιση των νέων και των αναγκών τους χωρίς να επικεντρώνεται το ενδιαφέρον μόνο σε ζητήματα της νεότητας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι τρεις πρώτες σε κατάταξη θεματικές που απαντούν και στα αντίστοιχα ειδικά ερωτήματα της εργασίας, δεν αφορούν αποκλειστικά και μόνον το χώρο της νεολαίας. Και οι τρεις ταυτίζονται με θεμελιώδεις αξίες και προτεραιότητες της ΕΕ και όχι με εξειδικευμένη πολιτική για την νεολαία και τα φλέγοντα ζητήματα που την αφορούν. Πρόκειται για γενικούς στόχους της Κοινότητας με συνολικότερη οπτική και ευρύτερο όραμα. Πρόκειται, στην ουσία για συμπληρωματικές πολιτικές με κύριο στόχο την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στο χώρο της ΕΕ.

Οι επόμενες κατά σειρά κατάταξης θεματικές είναι η επαγγελματική προετοιμασία των νέων, η ενίσχυση της κινητικότητας και της γενικής παιδείας. Με τη μέριμνα της Κοινότητας για τα θέματα αυτά μπαίνουμε στον καθαυτό χώρο της νεολαίας και της αντιμετώπισης των προβλημάτων που την αφορούν. Η καταπολέμηση της ανεργίας θα πρέπει να είναι σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο προτεραιότητα μιας πολιτικής για

τους νέους του 21^{ου} αιώνα. Η κατοχύρωση του θέματος αυτού στα κείμενα του αρχείου μας, το φέρνει σε μια από τις πρώτες θέσεις δίνοντας του την αξία και την προσοχή που του αρμόζει. Η Κοινότητα εισάγει τους όρους «δεξιότητες», «εφόδια» και «άτυπη εκπαίδευση» δίνοντας μια εργαλειακή υπόσταση στην εκπαίδευση των νέων, προτείνοντας στρατηγικά βήματα για την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Οι Wodak και Weiss (2000, 2) εξάλλου, μιλούν για μια ρητορική της ΕΕ που αποπολιτικοποιεί το πρόβλημα της ανεργίας και το ιδεολογικοποιεί παρουσιάζοντας το μια από τις βασικές προτεραιότητες της Κοινότητας. Η κινητικότητα των νέων εντός και εκτός ευρωπαϊκού χώρου και η γενικότερη μόρφωση της νεολαίας έπονται της επαγγελματικής τους ενδυνάμωσης καθώς αποτελούν ως ένα βαθμό κεκτημένο και δεδομένο της υπάρχουσας και των προηγούμενων πολιτικών.

Όσον αφορά το πεδίο δράσης που αφήνεται στα κράτη σύμφωνα και με την αρχή της επικουρικότητας, παρατηρούνται δύο τάσεις που από τη μια ευνοούν την αποκέντρωση θεωρητικά και από την άλλη επιτρέπουν επέμβαση της Κοινότητας σε σημαντικές αποφάσεις των κρατών-μελών. Πράγματι, ο ρόλος των κρατών ως κύριων εκφραστών μιας συνεκτικής εκδοχής της ταυτότητας και άσκησης μιας πολιτικής αμισβητείται πολύ συχνά και υποβαθμίζεται. Εμφανίζεται ο κίνδυνος μιας αποσταθεροποίησης, καθώς τα κράτη μετατρέπονται σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες χωρίς έναν ισχυρό πυρήνα προσδιορισμού που λογοδοτούν στην Επιτροπή και υπακούουν σε κατευθύνσεις, εντολές και οδηγίες.

Η ομοιότητα στο βαθμό κατοχύρωσης δυο εντελώς διαφορετικών θεμάτων – ενός ουσίας και ενός οργάνωσης- δημιουργεί ερωτήματα. Χωρίς αμφιβολία, δε θα περιμέναμε να δούμε την προώθηση της πολυπολιτισμικότητας σε μια τόσο χαμηλή θέση στην κατάταξη των θεμάτων. Η έννοια αυτή συνδέεται σχεδόν με όλες τις παραπάνω θεματικές και προσεγγίσεις καθώς αποτελεί το βασικότερο χαρακτηριστικό των σύγχρονων ευρωπαϊκών κοινωνιών. Θεωρούμε ότι το αποτέλεσμα της ποσοτικής ανάλυσης οφείλεται σε ζητήματα διατύπωσης καθώς το θέμα της πολυπολιτισμικότητας ενυπάρχει στην πλειοψηφία των διατάξεων ακόμη και πίσω από τις λέξεις. Η εσωτερική οργάνωση του προγράμματος δεν κατοχυρώνεται θεσμικά όσο θα έπρεπε για μια ασφαλή και ευκολότερη διεξαγωγή του. Ερμηνεύουμε και πάλι την απουσία πολλών διατάξεων και υψηλής κατοχύρωσης για το θέμα αυτό ως αρμοδιότητα άλλων κειμένων (π.χ. οδηγός του προγράμματος)

και όχι των θεσπίσεων. Ωστόσο, η πρόταση για τη θέσπιση του «Νεολαία σε Δράση» συμπεριλαμβάνει ειδικά άρθρα σχετικά με τις διαδικασίες υλοποίησης του προγράμματος τόσο σε επίπεδο εθνικών υπηρεσιών όσο και σε επίπεδο οργανώσεων νέων, γεγονός που επιβεβαιώνει την ανάγκη καθορισμού συγκεκριμένης διαδικασίας και κριτηρίων και κατ'επέκταση τη μικρή του κατοχύρωση μέχρι τώρα.

Τα δύο τελευταία θέματα, η πληροφόρηση σχετικά με το πρόγραμμα και η προώθηση της πολυγλωσσίας μέσω της εκμάθησης γλωσσών σίγουρα δε θα περιμέναμε να έχουν το χαμηλότερο βαθμό νομικής κατοχύρωσης στο υπάρχον πλαίσιο. Όσον αφορά στην προβολή του προγράμματος, δεν υπάρχουν προβλέψεις, ρυθμίσεις και μέτρα με τα οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί. Μια σύντομη έρευνα στον ελληνικό τύπο των τελευταίων χρόνων εντόπισε ελάχιστες μονολεκτικές αναφορές στο πρόγραμμα «Νεολαία» και μάλιστα χωρίς επεξήγηση. Μόλις το Δεκέμβριο του 2005 οργανώθηκε μια πιο συστηματική προσπάθεια ενημέρωσης και προβολής του προγράμματος στα πλαίσια της Εβδομάδας Νέων.

Το γλωσσικό αποτελεί μείζον ζήτημα στην πολυγλωσσική Ευρωπαϊκή Ένωση με τις 20 επίσημες γλώσσες και τις μη κοινοτικές γλώσσες που μιλούν οι μειονότητες. Η μάθηση ξένων γλωσσών αποτελεί βασικό εφόδιο (δεξιότητα) στην επαγγελματική προετοιμασία ενός νέου και πρωταρχικό μέσο για την προώθηση της κινητικότητας. Άλλωστε, το γλωσσικό είναι αντικείμενο μιας ξεχωριστής πολιτικής της Κοινότητας, της γλωσσικής πολιτικής, που κατοχυρώνεται σε άρθρα συνθηκών, σε οδηγίες, αποφάσεις, προγράμματα και δράσεις. Η εκμάθηση γλωσσών άλλωστε εμπεριέχεται και σε άλλα προγράμματα (Erasmus, Leonardo, Lingua) των οποίων η σύνδεση με το «Νεολαία» είναι ζητούμενο. Συνεπώς, η κατάταξη του γλωσσικού στην τελευταία θέση του πίνακα μας δε συνάδει με τη σημασία του για τη σύγχρονη νεολαία και με τη συνοχή των δράσεων και των πολιτικών που επιδιώκεται. Αν δεχτούμε τη γενίκευση των στατιστικών αποτελεσμάτων της μελέτης μας, θα πρέπει να δούμε κριτικά την απουσία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τις γλώσσες από το πρόγραμμα «Νεολαία».

III. Λεκτική Ποσοτική Ανάλυση

Όπως έχουμε ήδη επισημάνει στην παρουσίαση της μεθοδολογίας μας, «τα κοινωνιογλωσσικά φαινόμενα είναι ιδιαίτερα πολύπλευρα και πολύπλοκα, με αποτέλεσμα η διερεύνηση τους να απαιτεί τη συνέργεια διαφορετικών μεθοδολογικών προσεγγίσεων. Τόσο οι ποσοτικές όσο και οι ποιοτικές προσεγγίσεις κοινωνιογλωσσικών θεμάτων μπορούν να συνδυαστούν, ελαχιστοποιώντας έτσι τα όποια μειονεκτήματα τους καταλογίζονται.» (Μακράκη, 2001: 186)

Στο πλαίσιο των ποσοτικών κοινωνιογλωσσολογικών ερευνών, οι μελετητές βασίζονται σε επιλεγμένα δείγματα τα οποία παρέχουν ποσοτικά δεδομένα και στη συνέχεια επιτρέπουν στον ερευνητή να προχωρήσει σε γενικεύσεις για τους κανόνες της γλώσσας και στη συναγωγή συμπερασμάτων για τη χρήση της. Σε μια ποσοτική ανάλυση δεδομένων με κοινωνιογλωσσολογικό στόχο, δεν είναι δυνατόν να αναλυθούν όλες οι μορφές, όλες οι λεξιλογικές και συντακτικές επιλογές που παρατηρούνται σε ένα κείμενο, αλλά επικεντρώνουμε το ενδιαφέρον μας σε εκείνα τα στοιχεία του «λόγου» που παρουσιάζουν μια συχνότητα και μια συνάφεια με το θέμα μας ικανή για να οδηγήσει σε ουσιαστικά συμπεράσματα και στον εντοπισμό τάσεων. Η Hardt-Mautner (1995: 8) τονίζει ότι οι γνώσεις του ερευνητή για το είδος των κειμένων και για τη φύση του θέματος παίζουν σημαντικό ρόλο στην επιλογή των σημείων που θα εστιάσει η έρευνα. Με άλλα λόγια, η χρήση της στατιστικής ανάλυσης ως εργαλείο ανάλυσης λόγου «δε σημαίνει ότι ο μελετητής ξεκινά από μια *tabula rasa*, αλλά η προηγούμενη θεωρητική έρευνα και η διατύπωση υποθέσεων εργασίας πρέπει αποτελούν τους βασικούς οδηγούς». (Stubbs and Gerbig, 1993:78 στο Hardt-Mautner 1995: 8)

Η εξέταση της συχνότητας εμφάνισης λεξιλογικών επιλογών αποτελεί ένα βασικό αλλά ενδεικτικό εργαλείο σε μια ποσοτική ανάλυση λόγου η οποία θα οδηγήσει σε περαιτέρω ποιοτική προσέγγιση σε σχέση με το περιεχόμενο, την ιδεολογία και τις συνθήκες παραγωγής ενός κειμένου. Πρόκειται δηλαδή για ένα σημείο εκκίνησης της ανάλυσης μας από το οποίο θα προκύψουν κυρίαρχες τάσεις, προβληματισμοί και συμπεράσματα. Ο Fairclough (1992: 73) επισημαίνει ότι όσα περισσότερα γνωρίζουμε για τα κείμενα ενός σώματος λόγου καθώς και για το γλωσσικό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ανήκουν, τόσο πιο αποτελεσματικές γίνονται οι

στατιστικές και ποσοτικές μας αναλύσεις. Παρόλο, που μια λίστα γλωσσικών επιλογών ως προς τη συχνότητα εμφάνισης τους παρέχει ενδιαφέρονται στοιχεία σε πρώιμο μόνο στάδιο ανάλυσης, είναι πολύ πιθανό να επιστρέφουμε σε ζητήματα συχνότητας καθώς ανάλυση μας θα προχωράει και καθώς θα συγκεντρώνουμε περισσότερα στοιχεία για συγκεκριμένους όρους. Ωστόσο, όταν αναλύουμε κείμενα που παράγονται σε ένα κοινό περιβάλλον και ανήκουν στο ίδιο είδος, είναι πιθανό η συχνότητα εμφάνισης να συσχετίζεται άμεσα με το ίδιο το είδος του κειμένου και τη θεματική του. Στην περίπτωση αυτή, όπως και σε όλες τις ποσοτικές αναλύσεις λόγου, είναι απαραίτητη η κριτική σκέψη και η παρέμβαση του μελετητή προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν σφάλματα.

Για τη λεκτική ποσοτική ανάλυση της έρευνας που θα εφαρμοστεί στις τρεις θεσπίσεις του προγράμματος «Νεολαία» (1995, 2000, 2004) του αρχείου μας, επιλέγουμε δύο κατευθύνσεις. Μια κάθετη, σύμφωνα με την οποία οι λέξεις-κλειδιά συγκρίνονται μεταξύ τους ως προς το βαθμό εμφάνισης τους σε καθένα από τα τρία κείμενα, και μια οριζόντια σύμφωνα με την οποία παρατηρούμε τη συχνότητα εμφάνισης καθεμιάς από τις λέξεις αυτές στα τρία κείμενα συγκριτικά. Η επιλογή των λέξεων-κλειδιών σχετικά με την πολιτική της ευρωπαϊκής ένωσης στον τομέα της νεολαίας προκύπτει από το θεωρητικό πλαίσιο όπως αναλύθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας, από την προσεκτική ανάγνωση των κειμένων καθώς και από την προηγούμενη στατιστική ανάλυση των Λεκτικών Πράξεων με τη μέθοδο του Παπαρίζου. Η σχεδόν τυποποιημένη μορφή των κειμένων των θεσπίσεων μας επιτρέπει να επιλέγουμε σαν όρο αναζήτησης έναν πυρήνα διαφορετικών εκδοχών της ίδιας έννοιας. Για παράδειγμα, ο όρος «νέου» περιλαμβάνει και τους τύπους «νέων», «νέους», ενώ ο όρος «ενεργός» εκπροσωπεί το ίδιο το επίθετο «ενεργός» καθώς και τους τύπους «ενεργητικός», «ενεργά» κτλ. Οι δύο παρακάτω πίνακες εμπεριέχουν τα αποτελέσματα της κάθετης και της οριζόντιας κατεύθυνσης της ποσοτικής μας λεξικομετρικής ανάλυσης αντίστοιχα.

Πίνακας V

ΛΕΞΗ	Θέσπιση 1995	Θέσπιση 2000	(Πρόταση) Θέσπισης 2004
1. Αλληλεγγύη	7	3	5
2. Ανοχή	-	1	-
3. Ανταλλαγές	35	11	25
4. Γλώσσες, γλωσσικός	5	7	4
5. Γνώσεις	1	16	8
6. Δια βίου	-	5	2
7. Διακρατικές	-	19	6
8. Διακρίσεις	-	2	1
9. Διαπολιτισμικός	1	4	2
10. Δεξιότητες	-	7	-
11. Δημιουργικότητα/κος	8	4	2
12. Δημοκρατία/κος	2	1	5
13. Δυσκολίες	1	5	2
14. Εθελοντισμός/ντης	3	36	27
15. Εκπαίδευση	6	23	15
16. Επαγγελματικός	4	9	5
17. Επιχειρηματικότητα/κος	2	3	2
18. Ενεργός	7	13	19
19. Ευρωπαϊκός	24	80	110
20. Ευρώπη	13	15	18
21. Ισότητα	1	3	4
22. Κατάρτιση	14	17	17
23. Κινητικότητα	8	11	5
24. Κοινωνικομορφωτικός	4	-	18
25. Νέοι/νέους/ νέων	14+22+58	7+24+62	5+32+99
26. Νεολαία	28- «9»	44- «5»	76
27. Ποικιλομορφία	-	1	-
28. Πολίτης/των	1	3	19
29. Πολιτική	6	13	25
30. Πολιτισμός	3	6	8

31. Πολυπολιτισμικός/τητα	-	2	1
32. Πρωτοβουλία	17	16	13
33. Τοπικός	4	7	8
34. Τρίτες Χώρες	7	13	2

Πίνακας VI

Α/α	Θέσπιση 1995	Θέσπιση 2000	(Πρόταση) Θέσπισης 2004
1	Νέοι/νέους/ νέων	Νέοι /νέους/ νέων	Νέοι /νέους/ νέων
2	Νεολαία	Ευρωπαϊκός	Ευρωπαϊκός
3	Ανταλλαγές	Νεολαία	Νεολαία
4	Ευρωπαϊκός	Εθελοντισμός/ντης	Εθελοντισμός/ντης
5	Πρωτοβουλία	Εκπαίδευση	Ανταλλαγές
6	Κατάρτιση	Διακρατικές	Πολιτική
7	Ευρώπη	Κατάρτιση	Ενεργός
8	Δημιουργικότητα/κος	Γνώσεις	Πολίτης
9	Ευρωπαϊκός	Πρωτοβουλία	Ευρώπη
10	Ευρωπαϊκή	Ευρώπη	Κοινωνικομορφωτικός
11	Ενεργός	Ενεργός	Κατάρτιση
12	Τρίτες χώρες	Τρίτες Χώρες	Εκπαίδευση
13	Εκπαίδευση	Ανταλλαγές	Πρωτοβουλία
14	Πολιτική	Εθελοντισμός	Γνώσεις
15	Γλώσσες/σικός	Γλώσσες/σικός	Πολιτισμός
16	Τοπικός	Γλώσσες/ γλωσσικός	Τοπικός
17	Κοινωνικομορφωτικός		Διακρατικές
18	Τοπικός	Τοπικός	Εθελοντισμός
19	Εθελοντισμός/ ντης	Πολιτισμός	
20	Πολιτισμός		Εθελοντισμός
21		Δυσκολίες	Εθελοντισμός
22		Διαπολιτισμικός	Γλώσσες/σικός
23	Γνώσεις	Δημιουργικότητα/κος	Ισότητα
24	Διαπολιτισμικός	Εθελοντισμός	

25	Δυσκολίες		Διαπολιτισμικός
26	Ισότητα	Ισότητα	Δημιουργικότητα
27	Πολίτης	Πολίτης	Δυσκολίες
28	Ανοχή	Διακρίσεις	
29		Πολυπολιτισμικότητα	Τρίτες χώρες
30	Διακρατικές	Ανοχή	Διακρίσεις
31	Διακρίσεις		Πολυπολιτισμικότητα
32		Ποικιλομορφία	Ανοχή
33	Ποικιλομορφία	Κοινωνικομορφωτικός	
34	Πολυπολιτισμικός	Πολιτική	Ποικιλομορφία

Το θέμα του προγράμματος και της πολιτικής που αναλύουμε ευθύνονται για τη μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης της ομάδα στόχου του προγράμματος, της λέξης δηλαδή «νέοι» και στις τρεις θεσπίσεις. Ωστόσο, ο όρος «νεολαία» ολοένα και αυξάνεται δίνοντας έναν πιο συλλογικό και ολικό χαρακτήρα στο σύνολο των νέων των κρατών μελών.¹ Χαρακτηριστική είναι επίσης η ραγδαία αύξηση της λέξης «ευρωπαϊκός» στις θεσπίσεις 2000 και 2004 φέρνοντας την στη δεύτερη θέση συχνότητας εμφάνισης, πιο ψηλά και από την ίδια τη νεολαία. Ο επιθετικός προσδιορισμός «ευρωπαϊκός» που προστίθεται στο λεξιλόγιο των κειμένων της ΕΕ, συνοδεύει πλέον μια πληθώρα ουσιαστικών αποδίδοντας τους συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ιδιότητες και συμβάλλοντας στην κατασκευή μια ευρωπαϊκής ταυτότητας.² Οι δυο βασικές δράσεις του προγράμματος «Νεολαία», ο εθελοντισμός και οι ανταλλαγές εμφανίζονται με διαφορετική συχνότητα. Η μεν συχνότητα εμφάνισης του «εθελοντισμού» αυξάνεται θεαματικά λόγω της μη ύπαρξης συγκεκριμένης δράσης εθελοντισμού στη θέσπιση 1995, ενώ η συχνότητα εμφάνισης των «ανταλλαγών» παρουσιάζει μια μείωση στη θέσπιση 2000 για να ξανααυξηθεί στην πρόταση θέσπιση 2004.

Και από τους δύο πίνακες προκύπτει η σταδιακή αύξηση της συχνότητας εμφάνισης των όρων «πολίτης» και «ενεργός», δυο όρων που εισάγουν μια νέα διάσταση στο

¹ Το θέμα του όρου «νεολαία» θα αναλυθεί στην ανάλυση των μετωνυμιών.

² Το θέμα του όρου «ευρωπαϊκός» θα αναλυθεί στην ανάλυση των μετωνυμιών.

πεδίο της ευρωπαϊκής νεολαίας, και συναποτελούν μια από τις προτεραιότητες της θέσπισης 2004. Η θέσπιση αυτή, όπως προκύπτει και από άλλους αυξημένους όρους, (δημοκρατικός, Ευρώπη) στοχεύει πρωτίστως στην προαγωγή των θεμελιωδών αξιών της ΕΕ και στην ενεργή συμβολή των νέων στο Ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Παύουν δηλαδή η ανάπτυξη της πρωτοβουλίας και της δημιουργικότητας να αποτελούν βασικό στόχο του προγράμματος όπως συνέβαινε στο «Νεολαία για την Ευρώπη», (1995) δίνοντας τη θέση τους σε αξίες που συνδέονται περισσότερο με τη γενικότερη ευρωπαϊκή πολιτική.

Μια άλλη τάση μετατόπισης του ενδιαφέροντος των θεσπίσεων και κατ'επέκταση αλλαγής στις προτεραιότητες και στα ζητούμενα της κάθε φάσης του προγράμματος αφορά τα εφόδια των νέων για την καταπολέμηση της ανεργίας. Η συχνότητα εμφάνισης των λέξεων «επαγγελματικός», «επιχειρηματικός», «γνώσεις», «δεξιότητες», «γλώσσες», «εκπαίδευση» και «δια βίου εκπαίδευση» που κατασκευάζουν μια εργαλειακή ταυτότητα του προγράμματος και αναπαριστούν τη νεολαία με βασικό κριτήριο τα εφόδια που αποκτά και την επαγγελματική της υπόσταση, είναι χαμηλή το 1995, αυξάνεται θεαματικά στο παρόν πρόγραμμα «Νεολαία» και ξαναμειώνεται με την πρόταση για το πρόγραμμα «Νέοι σε δράση». Είναι χαρακτηριστική η πτώση στην κατάταξη των λέξεων αυτών από τη θέσπιση 2000 στη θέσπιση 2004. (πίνακας VI) Ο όρος «κατάρτιση», παρόλο που παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα συχνότητας εμφάνισης¹, έχει καθοδική πορεία στην κατάταξη των λέξεων (πίνακας VI), γεγονός που επιβεβαιώνει την προηγούμενη διαπίστωση για την αλλαγή στην προσέγγιση και στους στόχους. Ίδια πορεία έχει και η «κινητικότητα», ένας όρος που χρησιμοποιήθηκε πολύ και η αξία του οποίου καθιερώθηκε σε συνάρτηση με τις προτεραιότητες της θέσπισης 2000.

Αξίζει να σημειώσουμε την κατάταξη στις τελευταίες θέσεις του πίνακα 4 τις έννοιες της «πολυπολιτισμικότητας» και της «ποικιλομορφίας» που συνάδει με τα αποτελέσματα της μελέτης κατοχύρωσης ερωτημάτων καθώς και της έννοιας «διακρίσεις» (εννοώντας την καταπολέμηση τους) που έρχεται σε αντίθεση με την προαναφερθείσα μελέτη.

¹ Στη διακειμενική σύγκριση των όρων, είναι ανάγκη να λαμβάνουμε υπόψη και τη διαφορά της έκτασης του κάθε κειμένου. Ο παράγοντας αυτός θεωρείται αμελητέος σε περιπτώσεις πολύ μεγάλης διαφοράς στον αριθμό εμφάνισης από θέσπιση σε θέσπιση.

Δε θεωρούμε σκόπιμο να αναλύσουμε τη συχνότητα εμφάνισης όλων των όρων. Το ενδιαφέρον μας επικεντρώθηκε στα αποτελέσματα εκείνα που μαρτυρούσαν αλλαγές και στα σύνολα λέξεων που εμπεριέχουν μια συγκεκριμένη προσέγγιση προς τους νέους. Οι υπόλοιπες περιπτώσεις θεωρούνται μεμονωμένες και δεν παρουσιάζουν σημαντική διαφοροποίηση ως προς την εμφάνιση τους.

IV. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

Η σύνδεση της γραμματικής με την ιδεολογική ανάλυση – όπως αναφέραμε και παραπάνω- αποτελεί βασικό εργαλείο της κριτικής ανάλυσης λόγου καθώς αποκαλύπτει ότι φαινομενικά ασήμαντες λεπτομέρειες της γλωσσικής διατύπωσης μπορούν να συμβάλλουν στη κατασκευή συγκεκριμένων ταυτοτήτων και αναπαραστάσεων διαφόρων κοινωνικών ομάδων, στη δημιουργία συγκεκριμένης πολιτικής, στην αναπαραγωγή ή στην αποδυνάμωση κοινωνικών στερεοτύπων ή στη συγκάλυψη πολιτικών ευθυνών. Η κριτική γλωσσολογική έρευνα και στη συνέχεια η κριτική ανάλυση λόγου απέφεραν μια λεπτομερή περιγραφή και ταξινόμηση γλωσσικών επιλογών που θεωρούνται ότι λειτουργούν ιδεολογικά. (Ανδρουτσόπουλος, 2001:175) Ανάμεσα στις επιλογές αυτές, καθοριστικής σημασίας θεωρούνται:

- η μεταβατικότητα, η παθητική φωνή, η τροπικότητα και η ονοματικοποίηση που αφορούν τη σύνταξη.
- Η χρήση λέξεων πλούσιων σε συνδηλώσεις και τα ειδικά λεξιλόγια ως προς το λεξιλόγιο.
- Τα κύρια ονόματα και οι προσφωνήσεις.
- Τα διάφορα σχήματα λόγου και οι εννοιολογικές μεταφορές.

Επιπρόσθετα, οι Wodak, De Cicilia, Reisigl (1999: 157) και ο Ricento (2003: 617) στις μελέτες τους για την γλωσσική κατασκευή των ταυτοτήτων χρησιμοποιούν εργαλεία ανάλυσης λόγου όπως είναι:

- Οι προσωπικές ανωνυμίες.
- Οι χρόνοι και οι εγκλίσεις των ρημάτων.
- Η ασάφεια και αοριστία που προκύπτει από ευφημισμούς, ρητορικές ερωτήσεις και παθητικές συντάξεις.
- Σχήματα λόγου όπως οι μετωνυμίες, οι συνεκδοχές και οι προσωποποιήσεις.

Τέλος, ο P. Muntigl στη μελέτη του για τις γλωσσικές πρακτικές στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επικεντρώνει την έρευνα του σε γλωσσικές μορφές και σχήματα λόγου όπως είναι:

- Η αοριστία μέσω των ονοματικοποιήσεων
- Οι γενικεύσεις
- Τα βοηθητικά ρήματα
- Τα ειδικά λεξιλόγια (taxonomies)

Κάτω από την παρατήρηση και την ερμηνεία όλων αυτών των γλωσσικών επιλογών βρίσκεται ο κοινός στόχος της ανάλυσης του λόγου σε σχέση με το πολιτισμικό, πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο παράγεται ένα κείμενο. Με μια τέτοιου είδους ανάλυση που ταυτίζεται ως ένα βαθμό με τη συστημική γλωσσολογία του M. Halliday, επιχειρούμε να απαντήσουμε σε ερωτήματα σχετικά με το πώς χρησιμοποιούμε τη γλώσσα και με το πώς είναι δομημένη η γλώσσα για συγκεκριμένους σκοπούς. (Eggins, 1994: 2) Με βάση τα παραπάνω μεθοδολογικά εργαλεία, θα ερευνήσουμε τους τρόπους με τους οποίους κατασκευάζονται οι ταυτότητες και συγκεκριμένα οι ταυτότητες των νέων καθώς τους τρόπους με τους οποίους παράγονται ή αλλάζουν οι πολιτικές για τους νέους πάντοτε στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κειμένων της. Η ανάλυση αφορά τα νομικά κείμενα (Συνθήκες και Θεσπίσεις) τα οποία έχουμε αναλύσει ήδη με άλλα μεθοδολογικά μοντέλα.

Ονοματικοποιήσεις.

Το φαινόμενο των ονοματικοποιήσεων είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά μέσα στα κείμενα του αρχείου μας. Πρόκειται για ένα φαινόμενο κατά το οποίο επιλέγεται η χρήση ονοματικών συνόλων στη θέση των ρηματικών. Ενδεικτικά, παραθέτουμε 5 παραδείγματα από το σώμα του λόγου μας.

1. «Να προωθηθεί η ενεργός συμβολή των νέων στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα μέσω της συμμετοχής τους, σε διακρατικές ανταλλαγές μέσα στην Κοινότητα, ή με Τρίτες χώρες, ώστε να αναπτυχθεί η κατανόηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής ποικιλομορφίας.» (Θέσπιση 2000, άρθρο 2, 1)
2. «Ανάπτυξη μεθόδων για την ανάλυση και παρακολούθηση των διαφόρων πολιτικών στον τομέα της νεολαίας και της εξέλιξης τους και μεθόδων για τη διάδοση καλών πρακτικών». (Θέσπιση 2000, άρθρο 3, ζ)
3. «Συμβολή στη βελτίωση ενημέρωσης των νέων» (Πρόταση για Θέσπιση 2004, άρθρο 3, 4ζ)
4. « Η δράση αποσκοπεί στην ενίσχυση της συμμετοχής των νέων σε διάφορες μορφές εθελοντικών δραστηριοτήτων εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.» (Πρόταση για Θέσπιση 2004, άρθρο 4, 2)
5. «Δεν μπορούν να υλοποιηθούν με ικανοποιητικό τρόπο λόγω της πολυπλοκότητας και της πολυμορφίας στο χώρο της νεολαίας.» (Θέσπιση 2000, 26)

Οι ονοματικοποιήσεις που αποτελούν ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του γραπτού και του επίσημου λόγου μετατρέπουν ρηματικές προτάσεις σε ονόματα με ουσιαστικές συνέπειες. Οι ονοματικοποιήσεις έχουν δυο βασικές λειτουργίες σύμφωνα με την Eggins, (1994: 61) Πρώτον, επιτρέπουν μια πιο άρτια οργάνωση ενός κειμένου προβάλλοντας προτεραιότητες και βασικές έννοιες και δεύτερον, δίνουν τη δυνατότητα να συνοψίσουμε περισσότερο νόημα σε μια φράση ή σε ένα κείμενο. Προφανώς και οι δύο παραπάνω λειτουργίες είναι αναγκαίες στα κείμενα της ΕΕ. Μια ονοματικοποίηση αποτελεί για το Martin (1991: 313, στο Muntigl, 2000: 8) τρόπο συγκάλυψης κάποιων στοιχείων ή απομάκρυνσης του ενδιαφέροντος από κάποιο στοιχείο. Μια άλλη λειτουργία των ονοματικοποιήσεων που επισημαίνει η Straehle (1999:83) είναι ότι μετατρέπει σε δεδομένες κάποιες πληροφορίες. Χαρακτηριστικά, το παράδειγμα (5) ονοματικοποιεί την αιτία «επειδή είναι πολύπλοκος και πολύμορφος ο χώρος της νεολαίας» σε «λόγω της πολυπλοκότητας και της πολυμορφίας» και παράλληλα θεωρεί σα δεδομένη την ιδιαιτερότητα του

συγκεκριμένου χώρου μέσω των ονοματοποιήσεων. Κατά συνέπεια, ονοματικές φράσεις νέων εννοιών με όχι τόσο ξεκάθαρο περιεχόμενο όπως είναι η «κινητικότητα», η «συμπληρωματικότητα» και η «διάδοση καλών πρακτικών» διαδραματίζουν πλέον σημαντικό ρόλο στα κείμενα για τη νεολαία χωρίς να διασαφηνίζεται εντελώς η σημασία τους. Τέλος, μέσω των ονοματοποιήσεων δίνεται μια εντύπωση στατικών και άχρονων φαινομένων σε αντίθεση με τις ρηματικές φράσεις που τονίζουν το πρόσκαιρο και το δυναμικό.

Μαζί με το φαινόμενο των ονοματοποιήσεων, αναφέρουμε την ύπαρξη της λίστας ως πολύ συχνά εμφανιζόμενη πρακτική λόγου. Οι λίστες μορφοποιούν ένα κείμενο αναδεικνύοντας συγκεκριμένα σημεία ως σημαντικά και κατατάσσοντας τα με συγκεκριμένους τρόπους. Ο Fairclough επισημαίνει ότι η χρήση της λίστας έχει χαρακτήρα κατηγοριοποίησης αλλά και εξουσίας καθώς δίνει έμφαση στα στοιχεία που επιλέγει ο συγγραφέας, προβάλλοντας τα εις βάρος κάποιων άλλων που μένουν στο περιθώριο. (Flowerdew, 2002: 216-8) Στην περίπτωση των κειμένων της ΕΕ, οι λίστες αποτελούν πολύ συχνό φαινόμενο και με την επίφαση της απλοποίησης και της περίληψης διαμορφώνουν προτεραιότητες, ελέγχουν το περιεχόμενο και αναπαράγουν τη βασική ιδεολογία της Κοινότητας.

Γενικεύσεις

Η γενίκευση αναφέρεται στις «συλλογικές έννοιες». Ο Van Leeuwen (1995: 99 στο Muntigl, 2000:9) βλέπει τη γενίκευση σαν έναν ακόμη τρόπο – όπως και η ονοματοποίηση – που απομακρύνει το ενδιαφέρον του αναγνώστη από συγκεκριμένες και επί μέρους ενέργειες που συνθέτουν ένα νόημα, ένα σύνολο. Η έννοια της γενίκευσης έχει να κάνει με ένα γενικό όρο πίσω από τον οποίο κρύβονται πολλές πράξεις και πολλές διαδικασίες. Ο όρος «πολιτική για τους νέους» για παράδειγμα, αποτελείται από κάποια μικρότερα στάδια όπως είναι η χαρτογράφηση του χώρου των νέων, η χάραξη μιας πολιτικής, οι αποφάσεις για μια πολιτική και η υλοποίηση της. Αυτά τα συστατικά στοιχεία της πολιτικής για τους νέους με τη σειρά τους αποτελούνται από άλλες μικρότερες και πιο συγκεκριμένες ενέργειες όπως είναι οι συνεδριάσεις, η ενημέρωση των συμμετεχόντων για το θέμα μιας συνεδρίασης, τα πρακτικά κ.ο.κ. Πρόκειται προφανώς για μια σύνθετη διαδικασία που εμπεριέχεται

στον υπερώνυμο «πολιτική για τους νέους». Ομοίως, στο αρχείο της παρούσης εργασίας, συναντάμε γενικεύσεις όπως είναι ενδεικτικά οι όροι: «Νεολαία», «Στρατηγική», «Κοινότητα», «συνεργασία», «μέσα», «δράσεις», «κινητικότητα», «προώθηση» κτλ. Κατά μία έννοια, η πλειοψηφία των λέξεων των κειμένων μπορούν να θεωρηθούν γενικεύσεις καθώς αποτελούνται από μικρότερα μέρη. Ωστόσο, επιλέξαμε εκείνες των οποίων η σύνθετη υπόσταση είναι χαρακτηριστική.

Σύνταξη

«Η συντακτική δομή ενός κειμένου έχει σχέση με τις έννοιες και τις επικοινωνιακές λειτουργίες που δεν είναι άμεσα κωδικοποιημένες στο περιεχόμενο των λέξεων.» (Van Dijk, 1997: 223) Ο τρόπος δηλαδή που ένας ομιλητής δομεί τα στοιχεία του λόγου μπορεί να ερμηνευτεί σε σχέση με συγκεκριμένες αναπαραστάσεις του κόσμου. Οι αναλυτές λόγου επικεντρώνουν την έρευνα τους –τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική- ως προς τη σύνταξη, στις παθητικές και τις ενεργητικές συντάξεις, στα μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα, στις απρόσωπες εκφράσεις και γενικότερα στην τροπικότητα.

Κατ' αρχήν, οι παθητικές συντάξεις αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό του γραπτού και επίσημου λόγου. Ο Muntigl (2000:11) αναφέρει ότι μέσω της παθητικής σύνταξης αποσιωπάται ο δρών μιας ενέργειας. Στην περίπτωση των κειμένων της ΕΕ δηλαδή, οι ομάδες, τα όργανα, ή τα κράτη που λαμβάνουν μια απόφαση ή εντέλλονται να προβούν σε μια ενέργεια, δεν αναφέρονται με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον να συγκεντρώνεται στην ίδια την παθητικοποιημένη, ονοματικοποιημένη και γενικευμένη ενέργεια που πρέπει να πραγματοποιηθεί. Μια ποσοτική ανάλυση όμως στο κείμενο της θέσπισης 2000, φανερώνει σχετική ισορροπία ανάμεσα στις παθητικές και στις ενεργητικές συντάξεις με μικρή υπεροχή μάλιστα των δευτέρων. Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις παραπάνω επισημάνσεις μας ως προς την παθητικοποιημένη μορφή των κειμένων της ΕΕ. Εξηγείται, ωστόσο, με μια πιο ποιοτική προσέγγιση –την οποία απαιτεί άλλωστε η ΚΑΛ- η οποία φανερώνει ότι οι παθητικές συντάξεις είναι εκείνες που εμπεριέχουν το βασικό περιεχόμενο του προγράμματος «Νεολαία». Πράγματι, οι στόχοι, τα μέσα υλοποίησης, οι αρμοδιότητες και η θεωρητική βάση του προγράμματος προτιμούν την παθητικοποίηση παράλληλα με την ονοματικοποίηση, ενώ η ενεργητική σύνταξη

επιλέγεται κυρίως στις διαδικαστικές διατυπώσεις και διατάξεις ενός νομικού κειμένου θέσπισης.

ΠΙΝΑΚΑΣ VII

ΠΑΘΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	ΑΠΡΟΣΩΠΕΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ
143	176	8

Με την παθητική σύνταξη έχουν άμεση σχέση οι απρόσωπες εκφράσεις και τα βοηθητικά ρήματα. Οι απρόσωπες εκφράσεις σύμφωνα με το Halliday (Muntigl, 2000: 10) ενδέχεται να στοχεύουν στην αποσύνδεση του συγγραφέως ή του ομιλητή από την πράξη που περιέχει ένα ρήμα. Οι εκφράσεις «θα πρέπει να προωθηθεί», «πρέπει να απευθύνεται», «πρέπει να ληφθεί», «πρέπει να καταβληθεί» εμφανίζονται πολύ σπάνια στο σώμα λόγου της θέσπισης 2000 και μόνον με τον τύπο του «πρέπει» που τονίζει την ανάγκη για λήψη δράσης. Επίσης, από την πληθώρα ρημάτων σε οριστική ενεστώτα, διαφαίνεται η διάθεση παρουσίασης του περιεχομένου ως πραγματικού δίνοντας έμφαση στην εγκυρότητα, την επισημότητα και τη βεβαιότητα των λεγόμενων.

Ειδικό λεξιλόγιο

Η έννοια της «τεχνικότητας» (μετάφραση του αγγλικού όρου *technicality*) είναι αυτό που στο οποίο ο Martin (1993:86 στο Muntigl, 2000: 10) αναφέρεται ως «κοινές ή μη κοινές κατηγορίες νοημάτων.» Πρόκειται για ειδικά λεξιλόγια που δημιουργούν οι άνθρωποι όσον αφορά στις κοινές τους γνώσεις για κάποιο θέμα και τα οποία προκύπτουν από την καθημερινή εμπειρία. Το σημαντικό στοιχείο σχετικά με τα επίσημα και επαγγελματικά ειδικά λεξιλόγια είναι ότι προκύπτουν από την εμπειρία και τη διάδραση ανάμεσα στα μέλη μιας συγκεκριμένης ομάδας, καθώς και το γεγονός ότι πολύ λίγη σχέση έχουν με το καθημερινό λεξιλόγιο ενός απλού ανθρώπου για ένα συγκεκριμένο θέμα.

Όπως έχουμε ήδη παρατηρήσει στο κεφάλαιο για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κειμένων των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κείμενα αυτά -νομικής φύσης ή όχι- παρουσιάζουν ένα ιδιαίτερο λεξιλόγιο, μια εσωτερική ορολογία που μας οδηγεί σε

στο σημείο να μιλάμε για «ευρώλεκτο». Συνεπώς, εκτός από το γεγονός ότι ο ίδιος ο νομικός λόγος περιέχει ένα ειδικό λεξιλόγιο, στην προκειμένη περίπτωση, προστίθενται το ειδικό λεξιλόγιο του Κοινοτικού λόγου και το ειδικό λεξιλόγιο που επιβάλλει η ιδιαιτερότητα του θέματος της πολιτικής για τους νέους. Πρόκειται δηλαδή για συνάντηση τριών ειδικών λεξιλογίων, στα οποία αν προσθέσουμε και τον πολυγλωσσικό χαρακτήρα παραγωγής τους, αναντίρρητα οδηγούμαστε σε υβριδικό λόγο. Παρακάτω δίνουμε μερικά παραδείγματα των τριών ειδικών λεξιλογίων:

ΠΙΝΑΚΑΣ VIII

ΕΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΝΟΜΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ	ΕΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ	ΕΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ
Συνθήκη	Επιτροπή των Περιφερειών	Άτυπη εκπαίδευση
Διαβουλεύεται	Συμπληρωματικότητα	Δια βίου εκπαίδευση
Μνεία	Επικουρικότητα	Κινητικότητα
Επικουρείται	Αναλογικότητα	Δεξιότητες
Θεσπίζει	Λευκή Βίβλος	Κατάρτιση
Χρηματοδοτικό Πλαίσιο	Χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ	Κοινωνικομορφωτικών
Εσωτερικός Κανονισμός	Ιθαγένεια	Εθελοντής
Αρμοδιότητα	Καλές πρακτικές	Πρωτοβουλία
	Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση	ΜΚΟ

Το ειδικό λεξιλόγιο ταυτίζεται συχνά με την ορολογία που αναπτύσσεται σε επαγγελματικούς τομείς ή σε οργανισμούς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χαρακτηρίζει το ειδικό της λεξιλόγιο ως «κοινοτική αργκό» και συντάσσει γλωσσάριο το οποίο προβάλλει στις κεντρικές ιστοσελίδες του «Europa». Στο γλωσσάριο συμπεριλαμβάνονται λέξεις, όροι και εκφράσεις που εμφανίζονται συχνά στα κείμενα της ΕΕ και δημιουργούν σύγχυση στον απλό αναγνώστη.¹ Επιχειρείται μια ρητή διατύπωση του περιεχομένου κάθε όρου όπως αυτός νοείται στα πλαίσια της Κοινότητας. Δε θα πρέπει να παραβλέψουμε ότι ένα γλωσσάριο αποτελεί βασικό εργαλείο γλωσσικής πολιτικής αλλά και γενικότερης πολιτικής και έκφρασης ιδεολογίας.

¹ Το Παράρτημα III περιέχει τα κυριότερα δείγματα κοινοτικής αργκό που αφορούν τα θέματα περί νεολαίας από το γλωσσάριο της ΕΕ.

Μεταφορές

Τα κυρίαρχα σχήματα λόγου στα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη νεολαία είναι οι εννοιολογικές μεταφορές και οι προσωποποιήσεις. Οι μεταφορές είναι ένας σημαντικός μηχανισμός στην παραγωγή νοημάτων και πολιτικών μηνυμάτων ο οποίος χρησιμοποιεί ένα δεδομένο χώρο γνώσης εφαρμόζοντας τον σε κάποιον άλλον. (Van Dijk, 1997: 222) Οι Lakoff και Johnson (1980, στο Straehle, 1999: 71) επισημαίνουν ότι τα εννοιολογικά συστήματα που εφαρμόζονται στις μεταφορές είναι δεικτικά του πώς αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο, πώς σκεφτόμαστε και πώς πράττουμε. Οι μεταφορές κατηγοριοποιούνται ανάλογα με το θέμα του κειμένου και τις συνθήκες παραγωγής τους. Σύμφωνα με τον Kurz (1993, στο Straehle, 1999: 71) οι κυρίαρχες μεταφορές που συναντάμε στον πολιτικό λόγο είναι αυτές που έχουν σχέση με τον ανθρώπινο οργανισμό, την οικογένεια και το πλοίο, ενώ εκείνες που αφορούν τη μετανάστευση βασίζονται στο νερό και τον πόλεμο. Η Straehle, στη μελέτη της για τη λειτουργία των μεταφορών μέσα στα κείμενα της ΕΕ, εντοπίζει μεταφορές με κοινό άξονα την έννοια της «μάχης». Παρακάτω, παρουσιάζονται οι βασικότερες εννοιολογικές μεταφορές στο σώμα του λόγου μας προκειμένου να εντοπιστούν οι βασικοί τους άξονες και να μελετηθεί η λειτουργία τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ IX

Μεταφορές	Μεταφορές
Ανάπτυξη υψηλού επιπέδου	Η γενική δομή της νομικής βάσης
Συντονισμένη στρατηγική	Η νομική βάση έχει σχεδιαστεί
Η ένταξη των νέων στον κόσμο εργασίας	Δομημένος διάλογος
Το παρόν πρόγραμμα στηρίζει	
Θεμέλια της μελλοντικής εξέλιξης	Ανάδυση της κοινωνίας της γνώσης
Συμμετοχή στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα	Πηγή καινοτομίας
Συνοχή μεταξύ της εφαρμογής	Πηγών πληροφορίας
Το πρόγραμμα είναι ανοιχτό σε	Η φύση των ενεργειών
συμμετοχή	Υποχρεώσεις που απορρέουν
Να αναπτυχθούν οι δομές	Συνέχεια του τρέχοντος προγράμματος
Δομών που στηρίζουν τους νέους	Ευέλικτων μηχανισμών
Γενική ισορροπία	Ενίσχυση της διαφάνειας στην επιλογή
Να επιτευχθεί καλύτερη ισορροπία	

Να σταθεροποιηθούν οι απαραίτητες βάσεις	Τρίτη φάση του προγράμματος Έχουν υιοθετήσει προενταξιακή
Να δρομολογηθούν δραστηριότητες	πολιτική
Ευρωπαϊκών σπονδυλωτών ενοτήτων	
Άλλα κοινοτικά εργαλεία	
Νέες διαστάσεις στον τομέα	Άρση των εμποδίων
Υποστήριξη δομών προγράμματος	Καταπολέμηση των διακρίσεων
Λειτουργεί ως μοχλός για τις πολιτικές	
Να δημιουργηθούν γέφυρες συνεργασίας	

Οι παραπάνω ενδεικτικές μεταφορές των κειμένων σχετικά με τη νεολαία στρέφονται κυρίως γύρω από δυο βασικούς άξονες. Πρόκειται για το θέμα-άξονα του «χτίζω» καθώς και για το θέμα-άξονα της «φύσης» και του «νερού.» Πράγματι, στην πρώτη κατηγορία συναντάμε μεταφορές που εφαρμόζουν και παραλληλίζουν έννοιες και εικόνες δανεισμένες από το χώρο της κατασκευής ενός κτηρίου: «επίτεδο», «στηρίζω», «θεμέλια», «οικοδομήμα», «ισορροπία», «δομές», «βάσεις» και «εργαλεία». Η χαρακτηριστική μεταφορά του «ευρωπαϊκού οικοδομήματος» συνοψίζει το κυρίαρχο όραμα και την πολιτική της ΕΕ στον τομέα της νεολαίας και όχι μόνο, που επιχειρούν να εξασφαλίσουν στους νέους τα απαραίτητα εφόδια-θεμέλια (δεξιότητες, γνώσεις, εμπειρία) για να οδηγηθούν με ισορροπημένα και σταθερά βήματα στο «χτίσιμο», στην απόκτηση της ταυτότητας του ευρωπαίου πολίτη. Παράλληλα, οι μεταφορές με άξονα τη φύση και το νερό (πηγή, πηγών, φύση, ανάδυση, ανοιχτό, απορρέουν, τρέχοντας, διαφάνεια) φέρνουν μια διαφορετική από την προηγούμενη «πνοή» στο όραμα και στην πολιτική σχετικά με τους νέους, λιγότερο «οικοδομημένη» και περισσότερο δημιουργική, αφήνοντας περιθώριο για καινοτομία, πρωτοβουλία και επικοινωνία. Οι συγκεκριμένες μεταφορές δίνουν την αίσθηση μιας ήδη υπάρχουσας πολιτικής που ασκείται και εξελίσσεται «αβίαστα» μέσα στην αναπτυσσόμενη και «τρέχουσα» διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Όσον αφορά στα δύο τελευταία παραδείγματα του δείγματος, παρατηρείται η πολύ συχνή στα κείμενα της Ε.Ε. μεταφορά που στρέφεται γύρω από τον άξονα του πολέμου και της μάχης.

Προσωποποιήσεις

Όσον αφορά στις προσωποποιήσεις, παρατηρείται αφενός πληθώρα του συγκεκριμένου σχήματος λόγου, και αφετέρου μικρή ποικιλία ως προς τα είδη του.

ΠΙΝΑΚΑΣ Χ

Προσωποποιήσεις

Η γνώμη της Επιτροπής Περιφερειών
Η δράση της Κοινότητας συμβάλλει
Στόχος της Κοινότητας
Η Λευκή Βίβλος αναφέρει
Η Επιτροπή καθόρισε
Η παρούσα απόφαση θεσπίζει
Τα κράτη μέλη πρέπει να προσπαθήσουν
Οι οργανώσεις διαδραματίζουν σημαντικό
ρόλο
Οι Ανατολικές χώρες έχουν υιοθετήσει
προενταξιακή στρατηγική
Το πρόγραμμα επεμβαίνει
Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε
Το παρόν πρόγραμμα, σεβόμενο
Η Κοινότητα υποστηρίζει διακρατικά σχέδια

Μέσω της προσωποποίησης, αποδίδονται σε σύνθετες δομές -όπως για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη- ανθρώπινες ιδιότητες παραλληλίζοντας και φέρνοντας σε επαφή, όπως και στις μεταφορές, διαφορετικούς τομείς. Συγκεκριμένα, αποδίδονται ανθρώπινα χαρακτηριστικά στην ΕΕ, στην Επιτροπή, στο Κοινοβούλιο και στα κράτη μέλη τα οποία καθορίζουν, εγκρίνουν, συμβάλλουν, έχουν γνώμη και σέβονται. Οι συγκεκριμένες προσωποποιήσεις δεν είναι βέβαια παρά μετωνυμίες που αντικαθιστούν τα πρόσωπα – τόσο τους πολίτες όσο και τα μέλη των οργάνων- που αποτελούν τις παραπάνω ομάδες. Όσο για τις προσωποποιήσεις του «παρόντος προγράμματος», της «Λευκής Βίβλου» και της «παρούσας απόφασης», αντικαθιστούν τους συντάκτες τους δίνοντας έτσι την αίσθηση ότι λαμβάνουν τα ίδια τις αποφάσεις και αφαιρώντας την ευθύνη από συγκεκριμένα όργανα και πρόσωπα.

ίδιας ηλικιακής ομάδας είναι προβληματική, όπως άλλωστε αναφέραμε και στο πρώτο μέρος της εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο λήμμα «νεολαία» του λεξικού, η συγκεκριμένη έννοια χαρακτηρίζεται ως περιληπτική, εκφράζει το σύνολο των νέων και συνδέεται με τις πολιτικές νεολαίες. (Μπαμπινιώτης, 1998) Διαφαίνεται προφανώς μια τάση εξαφάνισης του ατομικού στοιχείου του νέου με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του και η ένταξη του σε ένα σύνολο το οποίο φτάνει να αποτελεί «τομέα» στο πλαίσιο της πολιτικής της ΕΕ. Πρόκειται δηλαδή για μετατροπή ενός σημαντικού μέρους του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αντικείμενο ενδιαφέροντος και πολιτικής. Παράλληλα, αφανίζονται οι εθνικές νεολαίες καθώς έρχεται στο προσκήνιο η ευρωπαϊκή νεολαία η οποία συναποτελείται από τις τελευταίες. Συνεχίζοντας, οι μετωνυμίες «δικαιούχου», «δίκτυα εταίρων» και «οργανώσεις νέων» που προέρχονται από ένα πιο οργανωσιακό ειδικό λεξιλόγιο είναι δεικτικές του εργαλειακού χαρακτήρα του προγράμματος «Νεολαία» και της παρουσίας του σε πολλά σημεία ως ένα ουδετεροποιημένο πρόγραμμα στην υπηρεσία της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι «νέοι με λιγότερες ευκαιρίες», οι «νέοι από τρίτες χώρες» και ο «εθελοντής νέος» αποτελούν υποομάδες του υπερώνυμου «νέου», γεγονός που φανερώνει την ανάγκη πιο συγκεκριμένης ομαδοποίησης σε περιπτώσεις που πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε μια ομάδα ή όταν επιχειρείται δημιουργία εσωομάδας και εξωομάδας.

Η δεύτερη ομάδα μετωνυμιών και συνεκδοχών σχετικά με τον Ευρωπαϊκό Χώρο και τη γλωσσική του αναπαράσταση έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης από πολλούς αναλυτές λόγου. (Strahle, 1999, Wodak, 1999) Η βασική επίσημανση αφορά το δίτολο Ευρώπη – Ευρωπαϊκή Ένωση και τη λειτουργία του σε ένα κείμενο. Οι όροι «Ευρώπη» και «Ευρωπαϊκή Ένωση» αν και συνδέονται μεταξύ τους σημασιολογικά ως ένα βαθμό, δεν ταυτίζονται σε καμία περίπτωση. Υπάρχει δηλαδή μια διαφοροποίηση ανάμεσα στο γεωγραφικό χώρο που εκτείνεται μέχρι τα Ουράλια Όρη (Ευρώπη) και στην οικονομική και πολιτική κοινότητα που αποτελεί η Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 κρατών μελών. Στα κείμενα του προγράμματος «Νεολαία» ο όρος «Ευρώπη» και κυρίως ο όρος «ευρωπαϊκός» εμφανίζονται μέσα στο σώμα του λόγου προσδιορίζοντας λέξεις όπως «οικοδόμημα», «επίπεδο», «εθελοντική υπηρεσία», «συμφωνίες». Όπως προκύπτει και από την εναλλαγή του επιθέτου «ευρωπαϊκός» με το επίθετο «κοινοτικός», δεν πρόκειται για οικοδόμημα, επίπεδο, εθελοντική υπηρεσία, συμφωνίες κ.ο.κ. που αφορούν όλους τους κατοίκους

της ευρωπαϊκής ηπείρου αλλά για μόνιμους κατοίκους των κρατών μελών. Ωστόσο, δε θα πρέπει να παραβλέψουμε ότι η επιλογή σε κάποια σημεία του όρου «ευρωπαϊκός» έναντι του όρου «κοινοτικός» ενδέχεται να στοχεύει στην παρουσίαση ενός οράματος ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης που δε σταματάει στα ήδη υπάρχοντα σύνορα της ΕΕ αλλά που επιθυμεί να συμπεριλάβει και νέα κράτη μέλη μέσω μιας διαρκούς διεύρυνσης. Όσον αφορά στις μετωνυμίες και συνεκδοχές «Κοινότητα», «Επιτροπή», «Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο», «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο», αναφέρονται όλες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ταυτίζονται με αυτήν. Παρά τις όποιες διαφορές ανάμεσα στα όργανα μεταξύ τους και σε σχέση με την ΕΕ ως σύνολο, ο κοινός άξονας των συγκεκριμένων όρων είναι δεδομένος καθώς όλοι αποτελούν τον ομιλητή στα κείμενα μας και καθώς όλοι σχεδιάζουν και ασκούν την πολιτική για τους νέους.

Συμπεράσματα

Η ανάλυση των παραπάνω εργαλείων ανάλυσης λόγου και τα πρώτα συμπεράσματα που συνάχθηκαν από αυτή, μας οδηγούν στο διαχωρισμό των εργαλείων αυτών σε δυο ομάδες. Η κατάταξη τους αυτή προκύπτει από τις δύο βασικές λειτουργίες που επιτελούν οι δύο ομάδες και τις δυο βασικές τάσεις που παρατηρούνται από άποψη κοινωνιογλωσσολογική.

Η πρώτη ομάδα στην οποία ανήκουν οι ονοματικοποιήσεις, οι γενικεύσεις, η σύνταξη και το ειδικό λεξιλόγιο συντελούν σε μια σχετική αοριστία των κειμένων και σε μια ασάφεια που επιδιώκουν συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές. Πρόκειται δηλαδή για επιλογές μέσω των οποίων το νόημα μιας πρότασης γίνεται «θολό» μέσα στην αοριστία ενός γενικευμένου όρου τον οποίον συνιστούν πολλές διαδικασίες, μιας ονοματικοποίησης που μετατρέπει μια πράξη σε ιδέα, ή μιας παθητικής σύνταξης που αποφεύγει να αναφέρει το ποιητικό αίτιο. Παρόμοια είναι και η λειτουργία του ειδικού λεξιλογίου το οποίο στερεί τη δυνατότητα από το ευρύ κοινό αν όχι να συμμετέχει, τουλάχιστον να κατανοεί τις αρχές και τις δράσεις μιας πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα, ο Muntigl αναφέρει και εξηγεί κάποιες από τις λειτουργίες των παραπάνω φαινομένων του λόγου (2000:12). Πρώτον, με το να μην συγκεκριμενοποιείται ποιος οφείλει να κάνει κάτι, και με ποιόν ακριβώς τρόπο οφείλει να το κάνει, αφήνεται ανοιχτό το πεδίο για ανάληψη δράσης από αναρμόδιους ή επίρριψη ευθυνών σε μη υπεύθυνους. Κατά συνέπεια, δεν εντοπίζεται

η αιτία τυχόν ελλείψεων και παραλείψεων ενώ συχνή είναι η παραβίαση καθηκόντων από πλευράς ΕΕ ή κρατών-μελών. Αλλά και στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη ή κάποιες επιτροπές «εντέλλονται» να λάβουν μέτρα και να αναλάβουν δράση, δε σημαίνει απαραίτητα ότι τους εξηγούνται οι τρόποι με τους οποίους πρέπει να δράσουν. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι νέοι δεν μπορούν παρά να μένουν αμέτοχοι παρατηρητές στις διαδικασίες δράσεων και θεμάτων που τους αφορούν. Ωστόσο, υπάρχουν και θετικά στοιχεία στο μη σαφή καθορισμό αρμοδιοτήτων και ευθυνών. Με τον τρόπο αυτό, εξασφαλίζεται ευελιξία και ανοιχτό πεδίο δράσης με αποτέλεσμα να ενισχύεται η πρωτοβουλία και η καινοτομία. Ενδέχεται συνεπώς, η αοριστία στο λόγο της ΕΕ να εξυπηρετεί την άσκηση μιας πολιτικής αντί να την οριοθετεί περιορίζοντας τις επιλογές αυτών που πρόκειται να δράσουν.

Μια δεύτερη λειτουργία των γλωσσικών φαινομένων της πρώτης ομάδας είναι η επίδραση της σε ζητήματα κοινωνικής εξουσίας. Οι Hodge και Kress (1993, στο Muntigl, 2000: 12) αναφέρουν ότι η αοριστία στο λόγο μέσω παθητικών μορφών και ονοματικοποιήσεων συγκαλύπτουν το νόημα. Αυτή η διαδικασία συγκάλυψης ενός πραγματικού νοήματος στην οποία συμβάλλουν και τα ειδικά λεξιλόγια μεταφέρουν λιγότερες πληροφορίες στους αναγνώστες με αποτέλεσμα οι αναγνώστες να κατανοούν λιγότερα και κατ' επέκταση να σκέφτονται λιγότερο. Τα ειδικά λεξιλόγια άλλωστε, και οι μεταφράσεις τους εισάγουν συχνά έννοιες το περιεχόμενο των οποίων μένει ασαφές, αναφομοίωτο και ακατανόητο από αναγνώστες εκτός της οργανωσιακής πρακτικής. Στα παραπάνω γλωσσικά φαινόμενα έχει αποδοθεί (Hodge και Kress, στο Muntigl, 2000:13) και ιδεολογικό φορτίο καθώς εκφράζουν και αναπαριστούν με έναν συγκεκριμένο τρόπο την πραγματικότητα.

Οι μεταφορές, οι προσωποποιήσεις, οι μετωνυμίες και οι συνεκδοχές ανήκουν στη δεύτερη ομάδα φαινομένων του λόγου που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κατασκευή μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας την οποία καλούνται να αποκτήσουν οι νέοι. Η «ευρωπαϊκότητα» είναι μια αφήγηση και ο *homo europeus* είναι η νέα ταυτότητα την οποία στοχεύουν να κατασκευάσουν τα κείμενα της ΕΕ και πιο συγκεκριμένα τα κείμενα του προγράμματος «Νεολαία». Αναφέρουμε ένα μέσο για την κατασκευή της ευρωπαϊκής ταυτότητας που δεν αποτέλεσε αντικείμενο της ανάλυσης μας, τις στρατηγικές του λόγου (De Cicilia, Reisigl, Wodak, 1999: 160-161) που προβάλλουν ένα κοινό παρελθόν, μια κοινή ιστορία καθώς και ένα κοινό παρόν και μέλλον. Τα

κείμενα του αρχείου μας υιοθετούν τη συγκεκριμένη στρατηγική με την παράθεση όλων εκείνων των συνθηκών, των συνεδρίων και των αποφάσεων που λαμβάνουν υπόψη τους στην προκειμένου να θεσπίσουν, να αξιολογήσουν ή να τροποποιήσουν. Πρόκειται για μια διαδικασία κατασκευής ταυτότητας (identity construction) και νομιμοποίησης (legitimization) της ΕΕ που πραγματοποιείται επίσης μέσω λεξιλογικών επιλογών (ευρωπαϊκός, πολίτης, θεμελιώδεις αρχές) αλλά και μέσω της διατύπωσης στόχων. Επιστρέφοντας στα σχήματα λόγου της δεύτερης ομάδας, «οι μεταφορές, οι προσωποποιήσεις και οι μετωνυμίες δημιουργούν μια ομοιότητα ανάμεσα στους ανθρώπους» (De Cicilia, Reisigl, Wodak, 1999: 165) και συμβάλλουν στην κατασκευή της ταυτότητας. Το «ευρωπαϊκό οικοδόμημα» γύρω από το οποίο στρέφονται οι μεταφορές των κειμένων μας, η «ευρωπαϊκή νεολαία» στη θέση των επί μέρους εθνικών νεολαιών, το ίδιο το επίθετο «ευρωπαϊκός» που δίνει συγκεκριμένες ιδιότητες στα ουσιαστικά που προσδιορίζει δημιουργούν μια εσω-ομάδα (Κωστούλα-Μακράκη, 2001: 93) που έχει σημαντικές ομοιότητες με την εσω-ομάδα της εθνικής ταυτότητας. Στο πλαίσιο της ΕΕ, οι νέοι αποτελούν σα σύνολο την ευρωπαϊκή νεολαία με τα κοινά χαρακτηριστικά, τους κοινούς στόχους, τις κοινές ανάγκες και το κοινό όραμα, μια νεολαία που θα συμβάλει στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ωστόσο, προκύπτουν δυσκολίες καθώς πρόκειται στην ουσία για μια «υβριδική ταυτότητα» (Χατζηδάκη, 1997, στο Κωστούλα-Μακράκη, 2001: 97) μέσα στην οποία οι νέοι καλούνται να διαμορφώσουν την ηλικιακή, την κοινωνική, την εθνική και τώρα την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα.

V. ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ

Οι προηγούμενες υπομεθοδολογίες ανάλυσης λόγου προσέγγισαν τα κείμενα του προγράμματος «Νεολαία» της Ε.Ε. από διάφορες οπτικές γωνίες με αποτέλεσμα να παρατηρηθούν κάποια γλωσσικά φαινόμενα μέσα από τα οποία προέκυψαν συμπεράσματα και διαπιστώθηκαν τάσεις. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε τα κείμενα του αρχείου με μέθοδο συγκριτική. Η συγκρίσεις συνδέονται με την έννοια της διακειμενικότητας, της σχέσης δηλαδή που υπάρχει μεταξύ ενός κειμένου προς άλλα συναφή κείμενα. Ξεκινώντας από την παραδοχή ότι ένα κείμενο αποτελεί κρίκο σε μια αλυσίδα κειμένων, είναι δυνατόν να αναγνωρίσουμε ομοιότητες ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα κείμενα, επαναλαμβανόμενες συμβάσεις, διαφοροποιήσεις, αλλαγές, αφαιρέσεις, προσθήκες κ.ο.κ. Οι μεταβολές του λόγου σε μια σειρά κειμένων που συνδέονται μεταξύ τους, ωστόσο, εξετάζονται υπό το πρίσμα της «αναπερικειμενοποίησης» (recontextualization) η οποία έχει γίνει βασικό εργαλείο των περισσότερων αναλυτών λόγου. (Muntigl, 2000: 18) Η Wodak και οι συνεργάτες της χρησιμοποιούν την έννοια αυτή στη μελέτη τους κυρίως καθώς εξετάζουν ένα κείμενο στις διάφορες φάσεις παραγωγής του εντοπίζοντας αρχικές και τελικές επιλογές. Συνεπώς, οι διακειμενικές συγκρίσεις κρίνονται ιδιαίτερα χρήσιμες στη μελέτη των κειμένων που αφορούν ένα συγκεκριμένο θέμα, το πρόγραμμα «Νεολαία», τα οποία όμως έχουν παραχθεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους και από διαφορετικά όργανα της κοινότητας.

Ένα πρώτο αποτέλεσμα διακειμενικών συγκρίσεων προκύπτει από τη λεξικομετρική ανάλυση του κεφαλαίου II. Τα ποσοτικά δεδομένα της μέτρησης της συχνότητας εμφάνισης συγκεκριμένων λέξεων-κλειδιών οδήγησαν σε ορισμένα συμπεράσματα για τις προτεραιότητες, τις οπτικές και τις διαφορετικές τάσεις ανάμεσα στις τρεις θεσπίσεις του προγράμματος (1995, 2000, 2004) (Β.ΙΙ) Η περαιτέρω διακειμενική σύγκριση θα πραγματοποιηθεί σε δυο κατευθύνσεις: α) ανάμεσα στις τρεις θεσπίσεις και β) σε δύο άλλα κείμενα του αρχείου, την Ενδιάμεση Αξιολόγηση και την Έκθεση του Κοινοβουλίου που θα μελετηθούν συνοπτικά σε αντιστοιχία με όλες τις παρατηρήσεις που έχουν γίνει μέχρι τώρα για τις θεσπίσεις. Η ανάλυση λόγου στο συγκεκριμένο κεφάλαιο δε βασίζεται σε αυστηρά ποσοτική ανάλυση αλλά σε συνολικότερη θεώρηση του κειμένου και σε ζητήματα περιεχομένου. Η σύγκριση δεν

είναι εξαντλητική καθώς μια τέτοια προσέγγιση δε θα την επέτρεπε η έκταση της εργασίας. (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV)

Η διακειμενική σύγκριση δεν ενδιαφέρεται για τις αλλαγές που παρατηρούνται στους αριθμούς των άρθρων ή για τις μετατροπές στην ονομασία και στην κωδικοποίηση των δράσεων.

Η πρώτη διαφορά που παρατηρείται ανάμεσα στα τρία κείμενα των θεσπίσεων είναι η ονομασία του προγράμματος. «Νέοι για την Ευρώπη» το 1995, «Νεολαία» το 2000, και «Νεολαία σε δράση» για το 2007. Αν και θα ήταν αυθαίρετο να οδηγηθούμε σε συμπεράσματα από ένα μόνον τίτλο, ωστόσο αξίζει να σημειωθεί η διαφορετική χροιά και οι συνυποδηλώσεις της έννοιας «νεολαία» που αναφέραμε παραπάνω σε σχέση με την έννοια «νέου», καθώς και η δυναμική της λέξης «δράση» όπως εμφανίζεται στο τελευταίο πρόγραμμα. Ειδικά αν θυμηθούμε και τη σταδιακή αύξηση της εμφάνισης της λέξης «ενεργός» σε προηγούμενο κεφάλαιο, οδηγούμαστε σε μια σαφώς πιο δυναμική φάση του προγράμματος με τους νέους να μη μένουν παρατηρητές και συμμετέχοντες δράσεων αλλά να αναπτύσσουν ενεργό ρόλο.

Παρατηρείται σταδιακή διεύρυνση των στενών ηλικιακών ορίων ξεκινώντας από τους νέους 15-25 αυστηρά (θέσπιση 1995) και φτάνοντας στην ομάδα νέων 13-30. Η μετατροπή αυτή πηγάζει από τις αλλαγές στις συνθήκες ενηλικίωσης και ανεξαρτητοποίησης των νέων καθώς και από την ανάγκη απόκτησης εμπειρίας και εφοδίων από νωρίς. Το θέμα των ανταλλαγών αντιμετωπίζεται διαφορετικά στα κείμενα των τριών θεσπίσεων, η καθεμιά από τις οποίες του προσδίδει διαφορετικό ρόλο και αξία. Είναι χαρακτηριστικές οι τρεις φράσεις που αφορούν τις ανταλλαγές «μέσο για να γίνει γνωστή η ευρωπαϊκή πολυμορφία», «μέσο για δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης», «μέσο για ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη», οι οποίες συνάδουν με την αλλαγή στις προτεραιότητες και τους στόχους της ΕΕ. Η ρύθμιση όλων των δράσεων σε κοινοτικό επίπεδο και η επέμβαση της κοινότητας στις εθνικές πολιτικές παραμένει σε λογικά επίπεδα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας αλλά είναι χαρακτηριστικές οι ολοένα και πιο διακριτικές διατυπώσεις που αφορούν την κοινοτική παρέμβαση μέσα στην εξέλιξη των θεσπίσεων. Όσον αφορά στη συμπληρωματικότητα, ονομάζεται «σύνδεση με άλλες κοινοτικές δράσεις» το 1995, συγκεκριμενοποιείται και εστιάζει στην πολιτική για την απασχόληση το 2000

ορίζοντας το εργασιακό ως το πιο σημαντικό πρόβλημα των νέων, ενώ συνδέεται με τις εθνικές πολιτικές στην πρόταση του 2004.

Ως προς τους στόχους του κάθε προγράμματος, παρατηρούμε μια προσπάθεια ολοένα και πιο συγκεκριμένης διατύπωσης και ανάλυσης τους. Είναι πολύ γενικοί ως προς το περιεχόμενο τους το 1995, γίνονται πιο συγκεκριμένοι το 2000 και καλύπτουν δύο πολύ αναλυτικά άρθρα στην πρόταση θέσπισης του 2004 όπου διαχωρίζονται σε γενικούς και ειδικούς. Η πρόταση θέσπισης για το πρόγραμμα «Νεολαία σε δράση 2007-13» αναλύει και εμβαθύνει ιδιαίτερα στους στόχους και προσθέτει την ισότητα των δύο φύλων και την ποιότητα των δομών και συνθηκών εργασίας των εργαζομένων με τους νέους ως δυο νέα ζητούμενα. Το ίδιο συμβαίνει και με τα μέτρα τα οποία από γενικά γίνονται όλο και πιο συγκεκριμένα. Γενικότερα, η τελευταία θέσπιση επιχειρεί εξαντλητική ανάλυση των θεμάτων και των εννοιών της καθώς και σαφείς διατυπώσεις.

Ως προς το λόγο των κειμένων, και οι τρεις θεσπίσεις διακρίνονται από τα φαινόμενα που έχουμε ήδη εντοπίσει στα κείμενα της ΕΕ. Συχνές είναι οι ονοματικοποιήσεις, οι παθητικές αλλά και οι ενεργητικές συντάξεις, οι προσωποποιήσεις, οι μετωνυμίες και το ειδικό λεξιλόγιο. Μια συνολική θεώρηση των κειμένων εντοπίζει ομοιότητες ανάμεσα στη θέσπιση του 1995 και την πρόταση 2004, με τη θέσπιση του 2000 να διαφοροποιείται σημαντικά και να διακρίνεται από τον πιο κωδικοποιημένο λόγο. Η τάση αυτή προέκυψε και από τη λεξικομετρική ανάλυση, σύμφωνα με την οποία κάποιοι όροι παρουσίαζαν σημαντική αύξηση της συχνότητας εμφάνισης τους το 2000 και μείωση ξανά το 2004 ή και το αντίθετο. Χωρίς να προβαίνουμε σε αυθαίρετα συμπεράσματα, διαπιστώνουμε σε πολλά σημεία κοινή κατεύθυνση του πρώτου κειμένου θέσπισης και του τρίτου.

Έκθεση της Επιτροπής, Ενδιάμεση αξιολόγηση προγράμματος

Η διαφορετική νομική ισχύς, η διαφορετική μορφή και ο διαφορετικός ρόλος της Έκθεσης Αξιολόγησης της Επιτροπής για το πρόγραμμα «Νεολαία 2000-2006» επιβάλλουν την ανάλυση της, αφενός συγκριτικά και αφετέρου σε επίπεδο αντιστοιχίας με τις παραπάνω αναλύσεις. Κατ' αρχήν η έκθεση αξιολόγησης χαρακτηρίζεται από διαφορετικό είδος και ύφος λόγου και ακολουθεί μια

διαφορετική από τα νομικά κείμενα δομή. Παρατηρείται δηλαδή ένα δομικό μοντέλο που σε γενικές γραμμές αποτελείται από περιγραφή και πλαισίωση μιας δράσης, παρουσίαση της υλοποίησης της δράσης, ανάλυση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της και στο τέλος συμπεράσματα που προκύπτουν από τα προηγούμενα και συστάσεις. Μια συνολική παρατήρηση του κειμένου εντοπίζει ως ένα βαθμό κοινά χαρακτηριστικά με τα προηγούμενα κείμενα του αρχείου μας όπως είναι το ειδικό λεξιλόγιο τους σε θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης και νεολαίας, η ίδια κωδικοποίηση του λόγου με βασικό χαρακτηριστικό την πληθώρα των ονοματικοποιήσεων και τις λίστες. Συνεπώς, από τη γενική εικόνα της αξιολόγησης σε επίπεδο λεξιλογίου, επιλογών και μορφοποίησης προκύπτει ο ίδιος βαθμός ουδετεροποίησης και ασάφειας σε πολλά σημεία του λόγου και η ίδια οπτική στην ανάλυση των θεμάτων. Το γεγονός αυτό είναι, ως ένα βαθμό, αυτονόητο καθώς πρόκειται για κείμενα που συντάσσονται από το ίδιο κοινοτικό όργανο που παράγει και υλοποιεί το συγκεκριμένο πρόγραμμα.

Ωστόσο, μια προσεκτικότερη ματιά σε συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές εντοπίζει διαφοροποιήσεις και μεταβολές του λόγου με ιδιαίτερη σημασία για μια ανάλυση αναπερικειμενοποίησης. Τα γλωσσικά φαινόμενα που διαφοροποιούνται στο κείμενο της αξιολόγησης είναι οι χρόνοι και κυρίως οι εγκλίσεις των ρημάτων. Συγκεκριμένα, συναντάμε περισσότερα ρήματα σε μελλοντικό χρόνο (π.χ. «τα οποία θα επιτρέψουν» αντί «τα οποία επιτρέπουν» στη θέσπιση), και περισσότερα σε παρελθοντικό χρόνο - αφού αναφερόμαστε σε δράσεις που υλοποιήθηκαν και σε αξιολογήσεις που έγιναν. («πραγματοποιήθηκε», «εκτελέστηκε» «συμπληρώθηκαν» (Εκθεση Αξιολόγησης, 2004: 4). Παράλληλα, τα ρήματα σε ενεστώτα οριστικής και οι εκφράσεις που εκφράζουν βεβαιότητα και εγκυρότητα μειώνονται καθώς παρατηρείται θεαματική αύξηση των υποτακτικών, των βοηθητικών ρημάτων, και των απρόσωπων εκφράσεων, στοιχεία τα οποία εκφράζουν έντονη αβεβαιότητα, πιθανότητα και υποκειμενικότητα. Σε όλο τον όγκο του κειμένου της αξιολόγησης είναι πολύ συχνές τέτοιες φράσεις όπως για παράδειγμα: «Μπορεί να πει κανείς», «θα πρέπει να», «μπορεί να παρατηρηθεί», «θα μπορούσαν να», «χρειάζεται να», «είναι απαραίτητο», «είναι σημαντικό», «αποδείχθηκε ότι», «θα ήταν σκόπιμο» κ.α. Οι συγκεκριμένες συντάξεις, μαζί με μια σειρά επιρρημάτων και συνδέσμων (εντούτοις, εξάλλου, αντιθέτως, εν κατακλείδι, ούτε, εν μέρει, γενικά) που δεν υπάρχουν στο νομικό

κείμενο των θεσπίσεων τονίζουν τον σαφώς πιο υποκειμενικό και κριτικό χαρακτήρα της Έκθεσης και τη διάθεση για συστάσεις, προτάσεις και διορθώσεις.

Στην υποκειμενικότητα και την κριτική διάθεση του κειμένου αυτού συμβάλλουν κάποιες διαφορετικές λεξιλογικές επιλογές κυρίως με επίθετα με θετική και αρνητική χροιά σε αντίθεση με τους λιγότερους και πιο ουδετεροποιημένους επιθετικούς προσδιορισμούς στο σώμα των θεσπίσεων. Στην αξιολόγηση και κυρίως στο μέρος των συστάσεων (Έκθεση Αξιολόγησης, 2004: 45-72) συναντάμε λέξεις με θετικό ή αρνητικό φορτίο όπως είναι τα επίθετα «γραφειοκρατικές», «πολύπλοκες», «λιγότερο σαφείς», «ικανοποιητικές», «θετική», «ισχυρό», «πρωτότυπο», «ευνοϊκού», και τα ουσιαστικά «δυναμικές», «προσδοκίες», «επιτυχίας», «επίτευξη», «ζήτηση», «δυσχερειών», «απογοητεύσεων», «αδυναμίας», «δυσκολίες», «εμπόδια», «προβλήματα». ¹ Επίσης, από άποψη λεξιλογίου, εμφανίζονται κάποιοι όροι με μεγάλη συχνότητα όπως είναι οι «υπεραξία» και «επιχειρησιακός».

Συνολικά, η αξιολόγηση του προγράμματος «Νεολαία» είναι θετική, γεγονός που αντικατοπτρίζεται σε μεγάλο αριθμό λεξιλογικών επιλογών με θετικό φορτίο, όπως αναφέραμε παραπάνω. Ωστόσο, παρόλο που η θετική αξιολόγηση είναι φανερή και διατυπώνεται ρητά με αυτούς τους τρόπους (π.χ. «είναι γενικά θετική», «λειτουργεί ικανοποιητικά»), η αρνητική αξιολόγηση είναι εξίσου έντονη και απορρέει από διακριτικές και περισσότερο «κρυμμένες» εκφράσεις που εμπεριέχουν όμως σαφή κριτική. Την ύπαρξη κριτικής επιβεβαιώνει η πληθώρα συστάσεων στο τέλος της αξιολόγησης.

Από άποψη περιεχομένου, οι συστάσεις σχολιάζουν και προτείνουν όσον αφορά σε θέματα: ηλικίας των συμμετεχόντων, προετοιμασίας και οργάνωσης των μικρών ομάδων νέων, αποκέντρωσης του προγράμματος και δημιουργίας περιφερειακών σημείων επαφής και ενημέρωσης, διαφάνειας των κριτηρίων επιλογής και λήψης αποφάσεων, απλοποίησης του προγράμματος και του συστήματος επιχορήγησης, αναγνώρισης της εθελοντικής υπηρεσίας, χορήγησης θεωρήσεων στους δικαιούχους του προγράμματος, αξιολόγησης της ποιότητας των σχεδίων, δημιουργίας

¹ Ο υποκειμενικός χαρακτήρας και η κριτική διάθεση των συγκεκριμένων λεξιλογικών επιλογών γίνεται φανερός μέσα στο περικείμενο μιας λέξης. Ο αναγνώστης που επιθυμεί να μελετήσει την εμφάνιση και το ρόλο των επιλογών αυτών, μπορεί να ανατρέξει στις σελίδες 47-72 της Έκθεσης ενδιάμεσης αξιολόγησης της Επιτροπής.

διασυνδέσεων μεγαλύτερης διάρκειας, μεγαλύτερης προβολής του προγράμματος, αύξησης των συμμετεχόντων στην ΕΕΥ, γεωγραφικής επέκτασης, προώθησης της πρωτοβουλίας τρίτων χωρών. Πρόκειται δηλαδή για μια κριτική κυρίως σε επίπεδο διαδικαστικό και οργανωτικό που έχει σα σκοπό να διασαφηνίσει τυχόν ασάφειες και να καταστήσει το πρόγραμμα πιο απλοποιημένο κυρίως στους ίδιους τους νέους οι οποίοι πρέπει να αποτελούν την ενεργό ομάδα του προγράμματος.

Εκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το κείμενο της Έκθεσης του Κοινοβουλίου αφορά την πρόταση απόφασης της Επιτροπής για την κατάρτιση προγράμματος «Νεολαία σε δράση» για την περίοδο 2007-2013 και αποτελείται από Σχέδιο νομοθετικού ψηφίσματος του Κοινοβουλίου και Γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής εξωτερικών υποθέσεων, της Επιτροπής προυπολογισμών, της Επιτροπής πολιτικών ελευθεριών, δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων και της Επιτροπής δικαιωμάτων των γυναικών και ισότητας των φύλων. Το συγκεκριμένο κείμενο αποτελεί άριστο δείγμα αναπερικειμενοποίησης λόγω της ίδιας του της φύσης και έχει το εξής χαρακτηριστικό: Οι ίδιοι οι συντάκτες του επικεντρώνονται στο λόγο και κατ' επέκταση στο περιεχόμενο της προταθείσας απόφασης και προτείνουν τροποποιήσεις επιφέροντας γλωσσικές διορθώσεις. Συγκεκριμένα, στο ήδη υπάρχον κείμενο που έχει προτείνει η Επιτροπή, το Κοινοβούλιο –μέσω των μελών του- προσθέτει στοιχεία, αφαιρεί στοιχεία, επιφέρει μεταβολές τόσο ως προς την ορολογία όσο και ως προς το ύφος του κειμένου ή τη διατύπωση του.

Συγκεκριμένα, η εισηγήτρια του Σχεδίου Νομοθετικού Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σε 24 από τις τροπολογίες προσθέτει στοιχεία στα άρθρα είτε σε επίπεδο περιεχομένου είτε σε επίπεδο διατύπωσης, σε 3 τροπολογίες αφαιρεί στοιχεία, σε 4 τροπολογίες αλλάζει συγκεκριμένου όρους, σε 3 τροπολογίες αναδιατυπώνει τα λεγόμενα, σε 2 τροπολογίες συγκεκριμενοποιεί κάποιες έννοιες ενώ δημιουργεί και η ίδια 9 νέες διατάξεις. Το πλήθος των τροποποιήσεων που έρχονται να προσθέσουν στοιχεία στην πρόταση θέσπισης που αναλύσαμε ως τώρα μας δείχνει ότι δεν πρόκειται για τροπολογίες που διαπιστώνουν σφάλματα αλλά για ελλείψεις. Οι φράσεις που προστίθενται έρχονται να συμπληρώσουν το κενό που υπήρχε με τις προηγούμενες θεσπίσεις και με την πρόταση της τελευταίας. Ενδεικτικά, τα νέα στοιχεία προσθέτουν και κατ' ακολουθία τονίζουν την ισότητα

των δύο φύλων, την καταπολέμηση των κάθε είδους διακρίσεων, τις πανανθρώπινες αξίες, την προώθηση της ανεκτικότητας, την ανάγκη εκμάθησης γλωσσών, τη συμμετοχή στο δημοκρατικό βίο ως πρωταρχικό στόχο, την ανάγκη μέριμνας για νέους με αναπηρίες, την αξία του τοπικού και περιφερειακού επιπέδου, τη συμμετοχή των νέων στον καθορισμό των στόχων, την ενημέρωση των επιδοτούμενων για νομική ασφάλεια. Διατάξεις για τα περισσότερα από τα παραπάνω θέματα υπήρχαν σε όλα τα κείμενα του αρχείου μας. Ωστόσο, η αύξηση των διατάξεων αυτών σε συγκεκριμένα σημεία και η επιτόνιση των θεμάτων αποδεικνύει τα προβλήματα και τις ασάφειες που υπάρχουν ως προς τα εν λόγω θέματα.

Ως προς την ορολογία, η εισηγήτρια επισημαίνει κάποιες προβληματικές διατυπώσεις. Ο όρος “youth worker” ή οργανωτής κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων παρουσιάζει μεγάλη ασάφεια όπως αναφέραμε και στο πρώτο μέρος της εργασίας και θα πρέπει σύμφωνα με την εισηγήτρια να αντικατασταθεί σε ολόκληρο το κείμενο του προγράμματος δράσης με τον ορισμό «εξειδικευμένα άτομα που ασχολούνται με το έργο υπέρ των νέων και των οργανώσεων νεολαίας» διότι η μέχρι τώρα περιγραφή προσλαμβάνει στις διάφορες χώρες διαφορετική σημασία. Πρόκειται πράγματι, για μια προβληματική έννοια με ακαθόριστο περιεχόμενο και ακαθόριστες αρμοδιότητες η οποία όμως σίγουρα δεν αφορά μόνο τη διαδικασία κοινωνικόμορφωτικών δραστηριοτήτων. Η ίδια η ελληνική μετάφραση της αγγλικής έκδοχης του επαγγέλματος αυτού αποδεικνύει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν μεταφραστές και συντάκτες των κειμένων σε έναν πολυγλωσσικό οργανισμό. Επιπρόσθετα, επιλέγεται ο όρος «συμμετέχοντες» στη θέση του όρου «δικαιούχου» με την αιτιολογία ότι «η νομοθεσία δε θα πρέπει να χαρακτηρίζει το είδος των ενδιαφερομένων ατόμων, ειδικά όταν ο στόχος είναι η προαγωγή της συνεργασίας, η συμμετοχή και οι δυναμικές λύσεις.» (Εκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2005: 7) Τέλος, η αλλαγή του τίτλου της δράσης 3 από «Νεολαία για τον κόσμο» σε «Νεολαία στον κόσμο» ανταποκρίνεται καλύτερα στον αγγλικό όρο «youth of the world» και αντικατοπτρίζει καλύτερα το περιεχόμενο της δράσης.

Ως προς τη σύνταξη, παραμένει κυρίαρχη η παρουσία ονοματικοποιήσεων αλλά παράλληλα επιλέγεται σε μεγάλο βαθμό η ενεργητική σύνταξη. Επίσης, παρατηρούμε συχνότερα ρηματικές μορφές του τύπου «θα πρέπει να» (τρ.23) «για να αποφευχθεί» (24) «μπορεί να επιτευχθεί» (26) «δε θα πρέπει να» (32) «μπορούν να» (37) οι οποίες

δεν είναι συχνές στα νομικά κείμενα του αρχείου μας και φανερώνουν ένα πλαίσιο ρυθμίσεων και οδηγιών πιο ευέλικτο από αυτό που συνήθως υπάρχει σε θεσπίσεις. Είναι φανερό ωστόσο, ότι σε όλο το κείμενο υπάρχει μια διάθεση αποσαφήνισης όρων και εννοιών και επανάληψης των φαινομενικά αυτονόητων. Χαρακτηριστική είναι η ανάλυση της γενίκευσης «θεμελιωδών αξιών» (10) στα στοιχεία της, δηλαδή «σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ισότητα, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανοχή και μη ύπαρξη διακρίσεων.» Σε άλλες περιπτώσεις, λιγότερο σαφείς έννοιες όπως «η προώθηση της ισότητας» αντικαθίστανται από άλλες με πιο ενεργητικό και συγκεκριμένο χαρακτήρα «καταπολέμηση κάθε είδους διακρίσεων».

Ομοίως, οι γνωμοδοτήσεις των Επιτροπών που αναφέραμε παραπάνω, επιφέρουν αλλαγές και διορθώσεις σύμφωνα με τις προτεραιότητες και της αρμοδιότητες της η καθεμία. Στην πλειοψηφία τους, οι τροπολογίες των επιτροπών αυτών εισάγουν την έννοια της «ανεκτικότητας» και προσθέτουν την ισότητα των δύο φύλων και τη μέριμνα για νέους με αναπηρίες ως πρωταρχικής σημασίας ζητήματα για το πρόγραμμα «Νεολαία».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

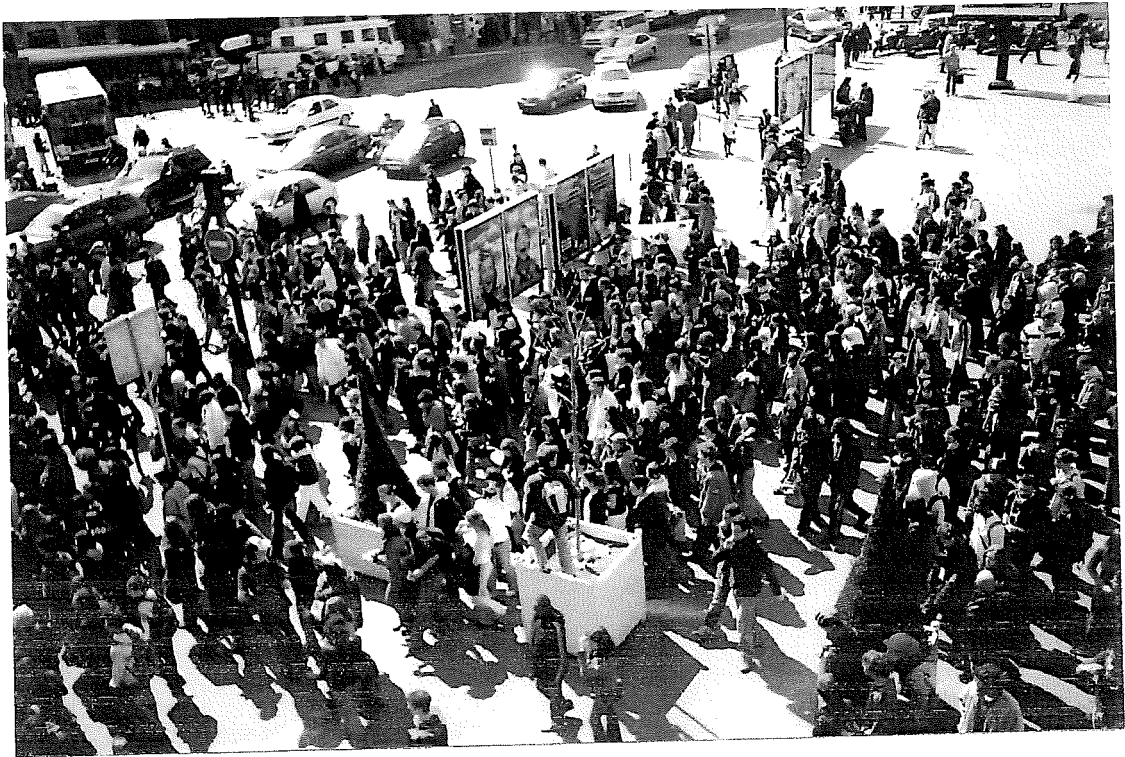
Η παρούσα εργασία μέσω της ανάλυσης λόγου, επιχείρησε να απαντήσει σε ερωτήματα σχετικά με την ύπαρξη μιας συντονισμένης πολιτικής για τη νεολαία στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τους τρόπους που ασκείται αυτή η πολιτική μέσω του προγράμματος «Νεολαία», τις προτεραιότητες της και την ιδεολογία που τη διαπνέει. Μέσα από προσεκτική μελέτη των κειμένων της Κοινότητας και εφαρμογή διαφόρων μεθοδολογικών εργαλείων ανάλυσης λόγου, οδηγηθήκαμε σε συμπεράσματα για τις αναπαραστάσεις της σύγχρονης νεολαίας στα κείμενα αυτά και για τις διαδικασίες κατασκευής μιας ταυτότητας νέου τύπου.

Η Κοινότητα ασκεί πολιτική για την νεολαία στα πλαίσια δύο άλλων πολιτικών, της πολιτικής για την παιδεία και την επαγγελματική κατάρτιση και την εντάσσει στην προσπάθεια για επίτευξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Μέσα από την οπτική αυτή, οι βασικές προτεραιότητες της πολιτικής για τους νέους όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στο πρόγραμμα «Νεολαία», συνδέονται και ταυτίζονται ως ένα βαθμό με θεμελιώδεις αρχές και γενικής φύσης στόχους της ΕΕ. Τόσο, από τις ποσοτικές όσο και από τις ποιοτικές αναλύσεις λόγου, προέκυψαν οι έννοιες του «ευρωπαίου πολίτη» και της «συμπληρωματικότητας» των δράσεων ως οι βασικότερες έννοιες μέσα σε μια πολυπολιτισμική Ένωση που συνεχώς διευρύνεται. Υπό το πρίσμα αυτό, οι διαφορετικές πολιτικές χάνουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο και σε επίπεδο λόγου και μετατρέπονται σε εργαλεία και μεθόδους για τη δημιουργία ενός «ευρωπαϊκού οικοδομήματος» με ισχυρή ταυτότητα και στενή συνεργασία ανάμεσα στα μέλη του.

Όσον αφορά στο κοινοτικό πρόγραμμα «Νεολαία» και το ρόλο που διαδραματίζει στις παραπάνω διαδικασίες, εντοπίζουμε και πάλι έναν εργαλειακό χαρακτήρα και μια κατεύθυνση προς την επαγγελματική ενδυνάμωση των νέων και την κατασκευή της ευρωπαϊκής τους ταυτότητας. Μέσα από καθορισμό στόχων, μέσων, κριτηρίων και δράσεων, οι νέοι αντιμετωπίζονται σαν ένα σύνολο καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη του παραπάνω οράματος με αποτέλεσμα να μιλάμε πλέον για μια «ευρωπαϊκή νεολαία» με κοινά χαρακτηριστικά, κοινές αξίες, κοινές ανάγκες και κοινή πολιτική προς αυτή. Ο νέος παύει να αντιμετωπίζεται πλέον σα νέος αλλά σαν πολίτης της ΕΕ που θα συμβάλλει στην πολιτική ολοκλήρωση της.

Η κοινή αντιμετώπιση των νέων μέσα σε ένα σύνολο άλλων πολιτικών και στόχων είναι έκδηλη και στο είδος του λόγου που χρησιμοποιείται στα κείμενα που αφορούν την νεολαία. Πρόκειται για έναν ουσιαστικά «ουδετεροποιημένο» λόγο ο οποίος βρίσκεται από ειδικό λεξιλόγιο, αόριστους όρους και υβριδικούς σχηματισμούς. Το νόημα γίνεται συχνά ασαφές, οι δράσεις και οι αρμοδιότητες δεν καθορίζονται με ακρίβεια, ενώ τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νεολαίας απουσιάζουν μέσα σε ένα είδος και ύφος λόγου που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε όλες τις υπόλοιπες πολιτικές της ΕΕ. Παρά τις συμβάσεις που επιβάλλει το νομικό πλαίσιο και ο νομικός λόγος, θα περιμέναμε ένα τέτοιο θέμα που αφορά ουσιαστικά τους νέους να επιτρέπει την εισχώρηση ενός πιο δυναμικού λόγου που θα εξέφραζε και τη δυναμική της ομάδας.

Επιστρέφοντας στο πρόγραμμα «Νεολαία», παρατηρούμε ότι βρίσκεται συχνά στο μεταίχμιο της Κοινοτικής πολιτικής και των εθνικών πολιτικών αφήνοντας στο περιθώριο συχνά την ίδια τη νέα γενιά. Ο στόχος της ενότητας μέσα από τη διαφορετικότητα που αποτελεί άλλωστε βασική επιδίωξη της ΕΕ φαίνεται να μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα μέσα από την προώθηση της ιδέας της αποκέντρωσης και της περιφερειακής διαφοροποίησης σε συνάρτηση με μια ευρωπαϊκή οριοθέτηση του. Με άλλα λόγια, ο μόνος τρόπος για αποτελεσματικές ενέργειες σε επίπεδο πολιτικής είναι η κατανόηση των συνθηκών που επικρατούν κάθε φορά και η δημιουργική παρέμβαση σ' αυτές είτε σε εθνικό είτε σε κοινοτικό επίπεδο. Υπό το πρίσμα αυτό, αν η ΕΕ και τα κράτη-μέλη αποφάσιζαν μαζί με τη νεολαία για τα θέματα της νεολαίας και όχι υπό τη μορφή άσκησης ουδετεροποιημένης πολιτικής, οι διαδηλώσεις του Μάρτη 2006 στο Παρίσι, ίσως να είχαν διαφορετική χροιά.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Ανδρουτσόπουλος Γ., *Γλωσσολογικές προσεγγίσεις στο δημοσιογραφικό λόγο: Είδη, ποικιλότητα και ιδεολογία*, Μορφωτικό Ίδρυμα ΕΣΗΕΑ, 2001
- Γούσιου Κ., *Η τεχνολογία των επικοινωνιών και των πληροφοριών ως μέσο προβολής και ανάδειξης της περιφερειακής πολιτισμικής διαφοροποίησης στο πλαίσιο της ΕΕ*, Μεταπτυχιακή Εργασία Ειδίκευσης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2003
- Κωστούλα-Μακράκη Ν., *Γλώσσα και Κοινωνία, Βασικές Έννοιες*, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Μεταίχμιο, 2001
- Παπαρίζος Χ., *Η ελληνική γλώσσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1997
- Πολίτης Π., *Προφορικός και γραπτός λόγος, Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2001
- Σακελλαρόπουλος Θ., *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική*, Εκδόσεις Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη 1993
- Τσαούσης Δ., *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική*, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Gutenberg, 1996

Ξένη Βιβλιογραφία

- Acuyo Verdejo M., *Texts in Multilingual Settings: The case of European Union*, Translation Journal, 2005
- Androutsopoulos J., Georgakopoulou A., *Discourse constructions of youth identities*, University of Hannover/ King's College London, 2002,
- Cram L., *Policy-making in the European Union. Conceptual lenses and the integration process*, Routledge 1997
- Eggs S., *An introduction to systemic functional grammar*, Pinter, London 1994
- European Youth Forum, *Position paper on the proposed multi-annual EU programme "Youth in Action"*, 2004, Bureau 0692-04
- De Cicilia R., Reisigl M., Wodak R., *The discursive construction of national identities*, Discourse and Society, 1999, 10(2)
- Fairclough N., *Critical Discourse Analysis, the critical study of language*, Longman, 1995

- Fairclough N., *Language in New Capitalism*, Discourse and Society, 2002, 13(2)
- Flowerdew J., *Globalization discourse: a view from the East*, Discourse and Society, 2002, 13(2)
- Foret F., *Institutions, traditions, innovations. Which religious identity for Europe?*, Polis 2005 Plenary Conference, Paris, June 2005
- German Child Welfare Association, *Child and Youth Policy in Europe, Current Positions and Outlook*, Polis 2005 Plenary Conference, Paris, June 2005
- Gravier M., *Producing identity in an expanding composite polity: Can the EU take lessons from empires?*, Polis 2005 Plenary Conference, Paris, June 2005
- Hardt-Mautner G., *Only Connect. Critical Discourse Analysis and Corpus Linguistics*, Institut for the English language, University of Vienna, 1995
- Loos E., *Composing "panacea texts" at the European Parliament, an intertextual perspective on text production in a multilingual community*, Journal of Language and Politics 2004, 3(1)
- Muntigl P., Weiss G., Wodak R., *European Union Discourses on Unemployment*, University of Vienna, Benjamins, 2000
- Müller W., Gangl M., *Transitions from Education to work in Europe*, Oxford University Press, 2003
- Ricento T., *The discursive construction of Americanism*, Discourse and Society, 2003, 14(5)
- Roche J., Stanley T.,(ed), *Youth in Society, contemporary theory, policy and practice*, Sage Publications, Open University, 1997
- Schaffner C., *Political Discourse Analysis from the point of view of Translation Studies*, Journal of Language and Politics, 2004, 3(1)
- Siurala L., *European Framework of Youth Policy*, Council of Europe, 2004, , CDEJ(2004)13
- Straehle C., Weiss G., Wodak R., Muntigl P., Sedlak M., *Struggle as metaphor in European Union discourses on unemployment*, Discourse and Society, 1999, 10(1)
- Van Dijk T. A., *Discourse as social Interaction*, Sage Publications, 1997
- Wintle M., *Culture and Identity in Europe*, Ashgate 1996

Εκδόσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ανακοίνωση της Επιτροπής στο συμβούλιο σχετικά με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη νεολαία*, 2005, COM(2005)206
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ενδιαμέση αξιολόγηση του Προγράμματος Νεολαία 2000-2006, (για την περίοδο 2000-2003)*, 2004, COM(2004)158
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Λευκό Βιβλίο, μια νέα πνοή για την ευρωπαϊκή νεολαία*, 2001, COM(2001)681
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Οικοδομώντας την Ευρώπη των λαών, Η ΕΕ και ο πολιτισμός, Ευρωπαϊκές Κοινότητες* 2002
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Πρόταση Απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την κατάρτιση του προγράμματος «Νεολαία σε δράση» για την περίοδο 2007-2013*, 2004, COM(2004)0152(COD)
- European Commission, *Freeze-frame on Europe's Youth...for a new impetus, the main results of the Eurobarometer 2001 survey on youth*, European Communities, 2002
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Απόφαση αριθμ. 1031/2000/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος Κοινοτικής δράσης «Νεολαία»*, 2000
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Έκθεση σχετικά με την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που αφορά την κατάρτιση προγράμματος «Νεολαία σε δράση» για την περίοδο 2007-2013*, Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας, 2005, A6-0263/2005

Διαδίκτυο

- <http://www.neagenia.gr>
- <http://www.europa.eu.int>
- <http://www.hellaskps.gr>
- <http://www.youthforum.org/en/press/reports.html>
- <http://europa.eu.int/hellas/tools/contact.htm>
- <http://www.kep.gov.gr/categories/gdpl/kibernisi/2020.asp>
- sfr.ee.teiath.gr/htmSELIDES/Technology/Orogramma/Programma4ouSynedriou.htm
- europa.eu.int/comm./youth/
- http://www.benjamins.com/cgi-bin/t_seriesview.cgi?series=JLP
- http://www.europa.eu.int/scadplus/glossary/index_el.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΑΠΟΦΑΣΗ αριθ.1031/2000/ΕΚ του ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 13^{ης} Απριλίου 2000 για τη θέσπιση του προγράμματος κοινοτικής δράσης «Νεολαία».

Αρ.1

1. -Θεσπίζεται πρόγραμμα δράσης σχετικά με την πολιτική συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας.
2. -Θεσπίζεται πρόγραμμα δράσης που συμπεριλαμβάνει την ευρωπαϊκή εθελοντική υπηρεσία.
3. -Θεσπίζεται πρόγραμμα δράσης που συμπεριλαμβάνει ανταλλαγές νέων μέσα στην κοινότητα και με τρίτες χώρες.
4. -Το πρόγραμμα συμβάλλει στην προαγωγή της «Ευρώπης της Γνώσης».
5. -Το πρόγραμμα προάγει τη δια βίου εκπαίδευση.
6. -Το πρόγραμμα προάγει την ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων.
7. -Το πρόγραμμα προάγει την ενεργό άσκηση της ιδιότητας του πολίτη.

Αρ.2

8. -Το πρόγραμμα λαμβάνει υπόψη τη σημασία της πρόωξης ίσων ευκαιριών.
9. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενεργό συμβολή των νέων στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα.
10. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην ανάπτυξη της κατανόησης της ευρωπαϊκής πολιτιστικής ποικιλομορφίας.
11. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην υποστήριξη του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου.
12. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην καταπολέμηση του ρατσισμού, του αντισημιτισμού και της ξενοφοβίας.
13. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών.
14. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενίσχυση των δραστηριοτήτων με τρίτες χώρες.
15. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας των νέων.
16. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος των νέων.
17. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενθάρρυνση της δημιουργικότητας των νέων.
18. -Το πρόγραμμα προωθεί την αναγνώριση της αξίας μιας εκπαιδευτικής εμπειρίας άτυπου χαρακτήρα.
19. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην κατάρτιση διοργανωτών/επικεφαλής δραστηριοτήτων για νέους.
20. -Το πρόγραμμα στοχεύει στην ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων.

Αρ.3

21. -Η Επιτροπή εντέλλεται να υλοποιήσει τις δράσεις με μέτρα.
22. -Η Επιτροπή εντέλλεται να υποστηρίξει την κινητικότητα των νέων.
23. -Η Επιτροπή εντέλλεται να υποστηρίξει τη χρησιμοποίηση τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας.
24. -Η Επιτροπή εντέλλεται να υποστηρίξει την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας.
25. -Η Επιτροπή εντέλλεται να ενισχύσει σχέδια που προωθούν την ιθαγένεια της Ένωσης και τη συμμετοχή των νέων στη διαδικασία ανάπτυξης της Ένωσης.
26. -Η Επιτροπή εντέλλεται να προωθήσει τις γλωσσικές ικανότητες.
27. -Η Επιτροπή εντέλλεται να προωθήσει την κατανόηση διαφορετικών πολιτισμών.
28. -Η Επιτροπή εντέλλεται να υποστηρίξει πιλοτικά σχέδια για την ανάπτυξη της καινοτομίας.

29. -Η Επιτροπή εντέλλεται να αναπτύξει μεθόδους για την ανάλυση και παρακολούθηση των πολιτικών.
30. -Η Επιτροπή εντέλλεται να αναπτύξει μεθόδους διάδοσης των καλών πρακτικών.

Αρ.4

31. -Το πρόγραμμα απευθύνεται στους νέους ηλικίας από 15 έως 25 ετών.
32. -Το πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα που ασχολούνται με δραστηριότητες σχετικές με τη νεολαία.
33. -Το πρόγραμμα απευθύνεται στους νόμιμους κατοίκους κρατών μελών.
34. -Το πρόγραμμα σε συγκεκριμένες δράσεις απευθύνεται στους νέους και σε άτομα που ασχολούνται με δραστηριότητες σχετικές με τη νεολαία οι οποίοι κατοικούν σε τρίτες χώρες.
35. -Τα κράτη μέλη επιφυλλάσσονται για τη συμμετοχή νέων και ατόμων που ασχολούνται με δραστηριότητες σχετικές με τη νεολαία οι οποίοι κατοικούν σε τρίτες χώρες.
36. -Η Επιτροπή εντέλλεται να λάβει ειδική μέριμνα ώστε όλοι οι νέοι χωρίς διακρίσεις να έχουν πρόσβαση στο πρόγραμμα.
37. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εντέλλονται να μεριμνούν ώστε να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια υπέρ των νέων που για πολιτιστικούς, σωματικούς, διανοητικούς, οικονομικούς και γεωγραφικούς λόγους αντιμετωπίζουν τις περισσότερες δυσκολίες.
38. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εντέλλονται να μεριμνούν ώστε να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια υπέρ των μικρών τοπικών ομάδων.
39. -Το πρόγραμμα συμβάλλει στην καταπολέμηση του αποκλεισμού.

Αρ.5

40. -Η Επιτροπή εντέλλεται να λαμβάνει μέτρα για την αξιοποίηση των επιτευγμάτων των δράσεων.
41. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εντέλλονται να λαμβάνουν μέτρα ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση των νέων και των άλλων εταίρων στο πρόγραμμα.
42. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εντέλλονται να λαμβάνουν μέτρα ώστε να εφαρμόζονται διαφανείς μηχανισμοί συνενόησης και επιλογής.
43. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εντέλλονται να λαμβάνουν μέτρα με σκοπό τη διευκόλυνση της πρόσβασης των νέων στη διακρατική κινητικότητα.
44. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εντέλλονται να λαμβάνουν μέτρα για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των νέων ως προς τη διακριτική κινητικότητα.
45. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εντέλλονται να μεριμνούν ώστε το πρόγραμμα να αποτελέσει αντικείμενο πληροφόρησης και δημοσιότητας.
46. -Τα κράτη μέλη εντέλλονται να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική διεξαγωγή του προγράμματος.
47. -Τα κράτη μέλη εντέλλονται να άρουν τα τυχόν νομικά και διοικητικά εμπόδια όσον αφορά στην πρόσβαση στο πρόγραμμα.
48. -Η Επιτροπή και τα κράτη εντέλλονται να εξασφαλίσουν τη μετάβαση μεταξύ των δράσεων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των προηγούμενων κοινοτικών προγραμμάτων στον τομέα της νεολαίας.

Αρ.6

49. -Η Κοινότητα επιθυμεί την από κοινού εφαρμογή του προγράμματος με άλλα συναφή κοινοτικά προγράμματα και δράσεις στον τομέα της νεολαίας, της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.

Αρ.7

50. -Προβλέπεται διαχειριστική επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 2.
51. -Αποφασίζονται ρυθμίσεις για την εφαρμογή του προγράμματος, συμπεριλαμβανομένου του ετήσιου σχεδίου εργασιών.
52. -Αποφασίζεται γενική ισορροπία μεταξύ των διαφόρων δράσεων.
53. -Αποφασίζονται εφαρμοστέα κριτήρια για τον καθορισμό της ενδεικτικής κατανομής κονδυλίων. Μεταξύ των κρατών μελών για τις δράσεις που θα αποτελούν αντικείμενο αποκεντρωμένης διαχείρισης.
54. -Αποφασίζονται ρυθμίσεις για την εφαρμογή των κοινών δράσεων.
55. -Αποφασίζονται ρυθμίσεις για την αξιολόγηση του προγράμματος.
56. -Αποφασίζονται ρυθμίσεις για τη βεβαίωση της συμμετοχής των εθελοντών.
57. -Προβλέπεται συμβουλευτική επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 3.

Αρ.8

58. -Η Επιτροπή επικουρείται από Επιτροπή.
59. -Η επιτροπή θεσπίζει τον εσωτερικό κανονισμό της.

Αρ.9

60. -Το χρηματοδοτικό πλαίσιο ορίζεται σε 520 εκατομμύρια ευρώ για το διάστημα 2000-2006.

Αρ.10

61. -Η Επιτροπή εντέλλεται να εξασφαλίζει σεβασμό της ιδιαιτερότητας και της εξειδίκευσης κάθε προγράμματος.
62. -Η Επιτροπή εντέλλεται να εξασφαλίζει σεβασμό στη συνολική συνοχή και συμπληρωματικότητα με συναφείς κοινοτικές πολιτικές, μέσα και δράσεις.
63. -Η Επιτροπή εντέλλεται να προωθεί την ίση μεταχείριση, και την ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών.
64. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εντέλλονται να μεριμνούν ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση που εγκρίνει το συμβούλιο.

✓

Αρ.11

65. -Το πρόγραμμα είναι ανοιχτό στη συμμετοχή των χωρών ΕΖΕΣ/ΕΟΧ.
66. -Το πρόγραμμα είναι ανοιχτό στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.
67. -Το πρόγραμμα είναι ανοιχτό στην Κύπρο.
68. -Το πρόγραμμα είναι ανοιχτό στη Μάλτα και στην Τουρκία.

Αρ.12

69. -Η Επιτροπή εντέλλεται να ενισχύσει τη συνεργασία με μη κοινοτικές χώρες και με τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς.

Αρ.13

70. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη παρακολουθούν τακτικά το πρόγραμμα.
71. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη αξιολογούν το πρόγραμμα.
72. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εκτιμούν την αποτελεσματικότητα των δράσεων έναντι των στόχων.
73. -Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εκτιμούν την αποτελεσματικότητα των δράσεων ως προς τη συμπληρωματικότητα τους με άλλες κοινοτικές πολιτικές.
74. -Τα κράτη μέλη εντέλλονται να διαβιβάσουν στην Επιτροπή εκθέσεις σχετικά με την υλοποίηση και τον αντίκτυπο του παρόντος προγράμματος.
75. -Η Επιτροπή εντέλλεται να υποβάλει στο Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών έκθεση για τις δημοσιονομικές επιπτώσεις κατά την προσχώρηση νέων κρατών μελών, ενδιάμεση έκθεση αξιολόγησης και τελική έκθεση εφαρμογής του προγράμματος.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ, ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ 7 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1992

Άρθρο ΣΤ1

76. -Η Ένωση σέβεται την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της.

Άρθρο 1

77. -Θεσπίζεται ιθαγένεια της ένωσης.
78. -Πολίτης της ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους-μέλους.

Άρθρο 3B

79. -Η κοινότητα δρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, μόνον εάν και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατο να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη.

Άρθρο 8

80. -Κάθε πολίτης της Ένωσης δικαιούται να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών.
81. -Ανατίθεται στο Συμβούλιο να θεσπίζει διατάξεις που διευκολύνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης.

Άρθρο 123

82. -Ιδρύεται Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.
83. -Ανατίθεται στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο να προωθεί μέσα στην Κοινότητα τις δυνατότητες απασχόλησης και τη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα των εργαζομένων.

Άρθρο 126

84. -Η Κοινότητα υπόσχεται να συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου.

85. -Η Κοινότητα υπόσχεται να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών.
86. -Η Κοινότητα σέβεται πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος.
87. -Η κοινότητα σέβεται πλήρως τη γλωσσική πολυμορφία των κρατών-μελών σε ό,τι αφορά θέματα παιδείας.
88. -Η Κοινότητα σέβεται πλήρως την πολιτιστική πολυμορφία των κρατών μελών σε ό,τι αφορά θέματα παιδείας.
89. -Η Κοινότητα υπόσχεται ότι θα δράσει για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης της παιδείας.
90. -Η Κοινότητα υπόσχεται ότι θα δράσει για την εκμάθηση των γλωσσών των κρατών μελών.
91. -Η Κοινότητα ευνοεί την κινητικότητα φοιτητών και εκπαιδευτικών.
92. -Η Κοινότητα προωθεί τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.
93. -Η Κοινότητα ευνοεί την ανάπτυξη ανταλλαγών νέων καθώς και οργανωτών κοινωνικόμορφωτικών δραστηριοτήτων.
94. -Η Κοινότητα υπόσχεται να ευνοεί τη συνεργασία με τρίτες χώρες.
95. -Η Κοινότητα προτρέπει τα κράτη μέλη να ευνοούν τη συνεργασία με τρίτες χώρες.
96. -Η Κοινότητα υπόσχεται να ευνοεί τη συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς.
97. -Το Συμβούλιο θεσπίζει δράσεις ενθάρρυνσης.

ΑΡΘΡΟ 127

98. -Η Κοινότητα υπόσχεται ότι θα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης.
99. -Η Κοινότητα προτρέπει τα κράτη-μέλη να στηρίζουν την επαγγελματική εκπαίδευση.
100. -Η Κοινότητα υπόσχεται να συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών-μελών.
101. -Η Κοινότητα υπόσχεται να διευκολύνει την ενίσχυση της κινητικότητας των εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων και ιδίως των νέων.
102. Η Κοινότητα υπόσχεται να τονώνει τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων στον τομέα της κατάρτισης.
103. -Το Συμβούλιο θεσπίζει μέτρα για την υλοποίηση των στόχων του άρθρου 127.

ΑΡΘΡΟ 128

104. -Η Κοινότητα υπόσχεται να συμβάλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών-μελών.
105. -Η Κοινότητα σέβεται την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία των κρατών-μελών της.
106. -Η Κοινότητα υπόσχεται να προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά.
107. -Η Κοινότητα υπόσχεται να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών για τη βελτίωση της γνώσης και της διάδοσης του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών.

108. -Η Κοινότητα υπόσχεται να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών για τη διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ευρωπαϊκής σημασίας.
109. -Η Κοινότητα υπόσχεται να συμβάλει στη βελτίωση της γνώσης του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Α/Α	ΒΑΘΜΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ	ΠΡΟΣΛΕΚΤΙ ΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ	ΘΕΜΑ	ΘΕΜΑ
1.	Γ	I	Συνεργασία νεολαία	7
2.	Γ	I	Εθελοντική	3
3.	Γ	I	Συνεργασία 3 ^{ες} χώρες	8
4.	Γ	II	Προαγωγή ευρώπης της γνώσης	9
5.	Γ	II	Δια βίου εκπαίδευση	2
6.	Γ	II	Ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων	2, 3
7.	Γ	II	Ενεργό άσκηση ιδιότητας πολίτη	9
8.	Γ	III	Ίσες ευκαιρίες	8
9.	Γ	III	Συμβολή νέων στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα	9
10.	Γ	III	Ανάπτυξη της κατανόησης ευρ.πολιτιστικ.π ολομορφίας	1
11.	Γ	III	Σεβασμός δικαιωμάτων ανθρώπου	8
12.	Γ	III	Καταπολέμηση ρατσισμού/ξενο φοβίας	8
13.	Γ	III	Εγίσχυση αλληλεγγύης μεταξύ κρατών	5
14.	Γ	III	Δραστηριότητες με τρίτες χώρες	8
15.	Γ	III	Πρωτοβουλία νέων	2
16.	Γ	III	Επιχειρηματικό Πνεύμα νέων	3
17.	Γ	III	Δημιουργικότη α νέων	2
18.	Γ	III	Αναγνώριση αξίας μας	3

			άτυπης εκπαιδευτικής εμπειρίας	
19.	Γ	III	Κατάρτιση διοργανωτών/επ κεφαλής δραστηριοτήτων	3
20.	Γ	III	Ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων	12
21.	Γ	III	Υλοποίηση δράσεων με μέτρα	7
22.	Γ	III	Υποστήριξη κινητικότητας	5
23.	Γ	III	Υποστήριξη χρήσης τεχνολογίας	2
24.	Γ	III	Ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας	7
25.	Γ	III	Ανάπτυξη σχεδίων που προωθούν ευρωπαϊκή ιθαγένεια	9
26.	Γ	III	Γλωσσικές ικανότητες	4
27.	Γ	III	Κατανόηση διαφορετικών πολιτισμών	1
28.	Γ	III	Υποστήριξη σχεδίων για ανάπτυξη καινοτομίας	12
29.	Γ	III	Μέθοδοι για παρακολούθηση πολιτικών	7
30.	Γ	III	Μέθοδοι για διάδοση καλών πρακτικών	10, 7
31.	Γ	II	Ηλικία 15-25	9
32.	Γ	II	Απευθύνεται σε άτομα που ασχολούνται με νεολαία	10
33.	Γ	II	Νόμιμους κατοίκους κρατών μελών	9

34.	Γ	II	Απευθύνεται σε 3 χώρες	8
35.	Γ	III	Κράτη μέλη επιφυλάσσονται για 3 χώρες	6, 8
36.	Γ	III	Μέριμνα για ισότητα σε πρόσβαση	8
37.	Γ	III	Προσπάθεια υπέρ νέων με δυσκολίες	8
38.	Γ	III	Ενίσχυση τοπικών ομάδων	8
39.	Γ	II	Καταπολέμηση αποκλεισμού	8
40.	Γ	III	Μέτρα για αξιοποίηση επιτευγμάτων δράσεων	7
41.	Γ	III	Μέτρα για διευκόλυνση πρόσβασης σε όλους	8
42.	Γ	III	Διαφανείς μηχανισμοί επιλογής	12
43.	Γ	III	Διευκόλυνση νέων στην κινητικότητα	5
44.	Γ	III	Ενημέρωση νέων για κινητικότητα	10, 5
45.	Γ	III	Πρόγραμμα αντικείμενο πληροφόρησης και δημόσιότητας	10
46.	Γ	III	Αποτελεσματική ή διεξαγωγή του προγράμματος	11
47.	Γ	III	Άρση νομικών προβλημάτων όσον αφορά πρόσβαση	8
48.	Γ	III	Μετάβαση μεταξύ δράσεων	7
49.	Γ	III	Συμπληρωματικότητα πολιτικών	7
50.	Γ	II	Διαχειριστική	Όχι

			αρχή	
51.	Γ	II	Ρυθμίσεις για την εφαρμογή του προγράμματος	12
52.	Γ	II	Ισορροπία μεταξύ δράσεων	12
53.	Γ	II	Καθορισμός κριτηρίων για κατανομή κονδυλίων	12
54.	Γ	II	Ρυθμίσεις για εφαρμογή κοινών δράσεων	7
55.	Γ	II	Ρυθμίσεις για αξιολόγηση του προγράμματος	11
56.	Γ	II	Βεβαίωση συμμετοχής εθελοντών	3
57.	Γ	II	Συμβουλευτική Επιτροπή	Όχι
58.	Γ	II	Επιτροπή Επικουρείται από Επιτροπή	Όχι
59.	Γ	II	Εσωτερικός κανονισμός επιτροπής	Όχι
60.	Γ	II	Ποσό	Όχι
61.	Γ	III	Σεβασμός ιδιαιτερότητας και εξειδίκευσης προγράμματος	Όχι
62.	Γ	III	Συνοχή και συμπληρωματικότητα	7
63.	Γ	III	Ώση μεταχείριση σε φύλα	8
64.	Γ	III	Συμφωνία με κατευθυντήριες γραμμές για απασχόληση	7, 3
65.	Γ	II	Χώρες	9
66.	Γ	II	Κεντρική /ανατολική Ευρώπη	9, 8
67.	Γ	II	Κύπρος	9, 8
68.	Γ	II	Μάλτα/Τουρκία	9, 8
69.	Γ	III	Συνεργασία με	7

			μη κοινοτικές χώρες και διεθνείς οργανισμούς	
70.	Γ	III	Παρακολούθησ η προγράμματος	11
71.	Γ	III	Αξιολόγηση προγράμματος	11
72.	Γ	III	Εκτίμηση αποτελεσματικό τητας έναντι στόχων	11
73.	Γ	III	Αποτελεσματικό τητα έναντι άλλων πολιτικών	11
74.	Γ	III	Εκθέσεις για αντίκτυπο	11
75.	Γ	III	Έκθεση για δημοσιονομικές επιπτώσεις	11
76.	A	III	Εθνική ταυτότητα μελών	9
77.	A	I	Ιθαγένεια ένωσης	9
78.	A	II	Πολίτης της Ένωσης	9
79.	A	II	επικουρικότητα	6
80.	A	II	Ελεύθερη κινητικότητα	5
81.	A	III	Ελεύθερη κυκλοφορία	5
82.	A	I	Ευρ. Κοινωνικό Ταμείο	7
83.	A	III	Δυνατότητες απασχόλησης	3
84.	A	III	Παιδεία υψηλού επιπέδου	2
85.	A	III	Συνεργασία κρατών μελών	6
86.	A	III	Αρμοδιότητες κρατών-μελών	6
87.	A	III	Γλωσσική πολυμορφία κρατών μελών	4, 1
88.	A	III	Πολιτιστική πολυμορφία	1
89.	A	III	Ευρωπαϊκή	2

			διάσταση παιδείας	
90.	A	III	Εκμάθηση γλωσσών κρατών μελών	4
91.	A	III	κινητικότητα	5
92.	A	III	Προώθηση συνεργασίας εκπαιδευτικών ιδρυμάτων	2
93.	A	III	Ανταλλαγές νέων και οργανωτών	5
94.	A	III	Συνεργασία με 3 ^{ες} χώρες	8
95.	A	III	Προτροπή για κράτη μέλη για συνεργασία με 3 ^{ες}	6
96.	A	III	Συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς	7
97.	A	III	Θέσπιση δράσεων ενθάρρυνσης	όχι
98.	A	III	Πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης	3, 7
99.	A	III	Προτροπή προς κράτη να στηρίζουν την επαγγελματική εκπαίδευση	3
100.	A	III	Ενίσχυση δράσεων κρατών	6
101.	A	III	Κινητικότητα	5
102.	A	III	Συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων	2
103.	A	III	Μέτρα για υλοποίηση στόχων	12
104.	A	III	Ανάπτυξη πολιτισμών	1
105.	A	III	Εθνική και περιφερειακή πολυμορφία	1

			κρατών	
106.	A	III	Κοινή πολιτιστική κληρονομιά	9
107.	A	III	Διάδοση πολιτισμού ευρωπαϊκών λαών	9
108.	A	III	Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς ευρωπαϊκής σημασίας	9
109.	A	III	Βελτίωση γνώσης πολιτισμού ευρωπαϊκών λαών	9

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

● Ανοικτή μέθοδος συντονισμού:

Σε πολλούς τομείς πολιτικής (παραδείγματος χάρι: εκπαίδευση και κατάρτιση, συντάξεις και ιατρική περίθαλψη, μετανάστευση και άσυλο), οι κυβερνήσεις της ΕΕ χαράσσουν κάθε μία τη δική της εθνική πολιτική, αντί να έχουν μια πανευρωπαϊκή πολιτική με νομοθετική βάση. Εντούτοις, οι κυβερνήσεις ενδιαφέρονται να ανταλλάσσουν πληροφορίες, να υιοθετούν βέλτιστες πρακτικές (βλέπε κάτωθι) και να ευθυγραμμίζουν τις εθνικές πολιτικές τους. Αυτός ο τρόπος αμοιβαίας προόδου ονομάζεται "ανοικτή μέθοδος συντονισμού".

Αρμοδιότητες:

Αυτόν τον όρο χρησιμοποιεί η ευρωπαϊκή αρχή αντί του "εξουσίες και ευθύνες".

Χρησιμοποιείται συχνά σε πολιτικές συζητήσεις σχετικά με το ποιες εξουσίες και ευθύνες θα πρέπει να ανατεθούν στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και ποιες θα πρέπει να παραμείνουν στο επίπεδο των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών.

Ατζέντα:

Η λέξη αυτή σημαίνει στην κυριολεξία της "τι πρέπει να γίνει", και συνήθως αναφέρεται σε ένα κατάλογο θεμάτων που πρόκειται να συζητηθούν σε κάποια σύσκεψη. Οι πολιτικοί όμως την χρησιμοποιούν ιδιόμορφα για να δηλώσουν "ποιους στόχους πρέπει να επιτύχουμε". Για παράδειγμα. Η "Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής" της ΕΕ εκθέτει όσα επιθυμεί να επιτύχει η Ένωση κατά τα επόμενα έτη στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής της και της πολιτικής της για την απασχόληση. Η ατζέντα αυτή αποτελεί μέρος της "Στρατηγικής της Λισαβόνας" (βλ. κατωτέρω).

Βέλτιστες πρακτικές:

Ένας τρόπος βελτίωσης των πολιτικών στην ΕΕ εκ μέρους των κυβερνήσεων είναι να ενημερώνονται σχετικά με το τι συμβαίνει στους αντίστοιχους τομείς στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ και να εντοπίζουν ποιες πρακτικές οδηγούν στα καλύτερα αποτελέσματα. Εν συνεχεία, μπορούν να υιοθετήσουν αυτή τη "βέλτιστη πρακτική", προσαρμόζοντάς την στις δικές τους εθνικές και τοπικές συνθήκες.

Διάλογος με την κοινωνία των πολιτών:

αυτό σημαίνει ότι ζητούμε τη γνώμη της κοινωνίας των πολιτών (βλέπε κάτωθι) όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βρίσκεται στο στάδιο της διαμόρφωσης των πολιτικών της και των νομοθετικών προτάσεων που προτίθεται να υποβάλει. Πρόκειται για έννοια ευρύτερη από την έννοια του "κοινωνικού διαλόγου" (βλέπε κάτωθι).

Διαφάνεια:

Ο όρος "διαφάνεια" χρησιμοποιείται συχνά για να χαρακτηρίσει τον ανοικτό χαρακτήρα της λειτουργίας των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, τα οποία έχουν αναλάβει τη δέσμευση να καταστήσουν πιο ανοικτό τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν. Λαμβάνουν μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης του κοινού στην πληροφόρηση, και προσπαθούν να συντάξουν σαφέστερα και πιο ευανάγνωστα έγγραφα. Αυτό συμπεριλαμβάνει τη βελτίωση της σύνταξης των νομοσχεδίων και, πιο μακροπρόθεσμα, τη σύνταξη μιας ενιαίας και απλουστευμένης συνθήκης της ΕΕ.

Διεθνική:

Αυτή η λέξη χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων ή οργανισμών που εδρεύουν σε περισσότερες της μιας χώρες της ΕΕ. Μια πτυχή του σκοπού της ΕΕ είναι να ενθαρρύνει αυτή τη διασυνοριακή ή "διεθνική" συνεργασία.

ΕΕ:

Τα αρχικά αυτά αναφέρονται είτε στην "Ευρωπαϊκή Ένωση", είτε στην "Ευρωπαϊκή Επιτροπή".

νομοθετικού και πολιτικού χαρακτήρα καθώς επίσης και προγράμματα δράσης και έχει την ευθύνη της υλοποίησης των αποφάσεων του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

ΕΖΕΣ:

Η συντομογραφία αυτή αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών -- οργανισμό ο οποίος ιδρύθηκε το 1960 για την προώθηση των ελεύθερων συναλλαγών των αγαθών μεταξύ των κρατών μελών της. Αρχικά, τα ιδρυτικά μέλη της ΕΖΕΣ ήταν επτά: Αυστρία, Δανία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Σουηδία, Ελβετία και Ηνωμένο Βασίλειο (ΗΒ). Η Φινλανδία προσχώρησε το 1961, η Ισλανδία το 1970 και το Λιχτενστάιν το 1999. Το 1973, το ΗΒ και η Δανία αποχώρησαν από την ΕΖΕΣ για να προσχωρήσουν στην ΕΟΚ (βλέπε κάτωθι). Το 1986, τις ακολούθησε η Πορτογαλία - και το 1995, η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία. Τα σημερινά μέλη της ΕΖΕΣ είναι η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, η Νορβηγία και η Ελβετία.

Επικουρικότητα:

Η "γενική αρχή της επικουρικότητας" σημαίνει ότι οι αποφάσεις της ΕΕ πρέπει να λαμβάνονται κατά το δυνατόν πλησιέστερα στους πολίτες. Με άλλα λόγια, η Ένωση δεν αναλαμβάνει δράση παρά μόνο εφόσον αυτή η δράση της είναι αποτελεσματικότερη από την αντίστοιχη δράση σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο (εκτός αν πρόκειται για ζητήματα της αποκλειστικής αρμοδιότητάς της).

Επίσημες γλώσσες:

Από την 1η Μαΐου 2004, οι επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι οι εξής 20: αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, δανέζικα, ελληνικά, εσθονικά, ισπανικά, ιταλικά, λετονικά, λιθουανικά, μαλτέζικα, ολλανδικά, ουγγρικά, πολωνικά, πορτογαλικά, σλοβακικά, σλοβενικά, σουηδικά, τσεχικά και φινλανδικά.

Η νομοθεσία της ΕΕ δημοσιεύεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες, και μπορείτε να χρησιμοποιείτε οποιαδήποτε από αυτές τις γλώσσες για να αλληλογραφείτε με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Υπάρχουν, βεβαίως, επιπλέον και πολλές άλλες γλώσσες που ομιλούνται στην Ευρώπη, και οι ευρωπαίοι διατηρούν με υπερηφάνεια αυτή την ποικιλομορφία των εθνικών και περιφερειακών γλωσσών τους, η οποία είναι μέρος της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφαρμόζει προγράμματα για την προώθηση της εκμάθησης των γλωσσών και της γλωσσικής ποικιλομορφίας.

ERASMUS:

Δεν πρόκειται πραγματικά για όρο της "κοινοτικής αργκό", αλλά για την ονομασία ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, το οποίο στηρίζεται από την ΕΕ και έχει αρχίσει να λειτουργεί από το 1987. Ως το 2007, δύο εκατομμύρια σπουδαστών θα έχουν σπουδάσει σε κάποια άλλη χώρα χάρη στο πρόγραμμα Erasmus. Από το 2004, ένα νέο πρόγραμμα, το Erasmus Mundus, δαπανά πλέον των 40 εκατ. ευρώ ετησίως για την προώθηση μαθημάτων επιπέδου Masters τα οποία προσφέρει μία σύμπραξη τριών τουλάχιστον πανεπιστημίων σε τρεις τουλάχιστον διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες. Υποτροφίες για την παρακολούθηση αυτών των μαθημάτων προσφέρονται σε σπουδαστές από οποιαδήποτε χώρα.

EUROPA:

Δεν πρόκειται πραγματικά σ' αυτήν την περίπτωση για "κοινοτική αργκό", αλλά για το όνομα της Ευρώπης στα λατινικά. Έτσι ονομάζεται σήμερα επίσης και ο επίσημος δικτυακός τόπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος περιλαμβάνει ένα πλήθος χρήσιμων πληροφοριών σχετικά με την ΕΕ, ενημερώνεται τακτικά και διατίθεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ.

Ευρωβαρόμετρο:

Πρόκειται για υπηρεσία της Επιτροπής η οποία δημιουργήθηκε το 1973 και η οποία μετρά και αναλύει τις τάσεις που επικρατούν στην κοινή γνώμη όλων των κρατών μελών καθώς επίσης και στις υποψήφίες για προσχώρηση χώρες. Το να γνωρίζει τι σκέπτεται η κοινή γνώμη είναι σημαντικό για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επειδή την βοηθά κατά τη διαμόρφωση των νομοθετικών προτάσεων της, κατά τη λήψη των αποφάσεών της και κατά την αξιολόγηση του έργου της.

- Το Ευρωβαρόμετρο χρησιμοποιεί και τις μεθόδους των δημοσκοπήσεων και των ομάδων εστίασης. Οι έρευνές του συνεπώς δημοσιεύονται 100 περίπου εκθέσεων ετησίως. Για περισσότερες πληροφορίες, σας παραπέμπουμε στον δικτυακό τόπο του Ευρωβαρομέτρου [www.eurobarometer.eu](#).

Ευρωκράτης:

Ο όρος "Ευρωκράτες" (λογοπαίγνιο κατ'επέκταση του "γραφειοκράτες") παραπέμπει στις χιλιάδες των ευρωπαίων υπηκόων οι οποίοι εργάζονται για τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα (Κοινοβούλιο, Συμβούλιο, Επιτροπή, κλπ).

Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση:

Αυτή η έννοια χαρακτηρίζει την προσπάθεια προσέγγισης μεταξύ των χωρών και των λαών της Ευρώπης. Εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημαίνει ότι οι διάφορες χώρες συγκεντρώνουν τους πόρους τους και λαμβάνουν από κοινού πολλές αποφάσεις. Αυτή η συλλογική λήψη αποφάσεων πραγματοποιείται μέσω της αλληλεπίδρασης μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ (Κοινοβούλιο, Συμβούλιο, Επιτροπή, κλπ).

Κοινοτική μέθοδος:

Πρόκειται για τη συνηθισμένη μέθοδο της ΕΕ όσον αφορά τη λήψη των αποφάσεων: η Επιτροπή υποβάλλει πρόταση στο Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο τα οποία την συζητούν, προτείνουν τροπολογίες και εν συνεχεία την θεσπίζουν ως μέρος της νομοθεσίας της ΕΕ. Εν τω μεταξύ, ζητούν συχνά τη γνώμη και άλλων σωμάτων, όπως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και της Επιτροπής των Περιφερειών.

Κοινωνία των πολιτών:

Αυτή είναι μία γενική ονομασία για κάθε είδος οργανισμών και συλλόγων που δεν αποτελούν μέρος μιας κυβέρνησης αλλά εκπροσωπούν επαγγέλματα, ομάδες συμφερόντων ή τμήματα της κοινωνίας. Περιλαμβάνει (παραδείγματος χάρη) συνδικάτα, συλλόγους εργοδοτών, περιβαλλοντικές ομάδες πίεσης και ομάδες που εκπροσωπούν γυναίκες, γεωργούς, άτομα με ειδικές ανάγκες, κλπ. Δεδομένου ότι οι οργανισμοί αυτοί έχουν μεγάλη εμπειρογνωμοσύνη σε συγκεκριμένους τομείς και συμμετέχουν στην υλοποίηση και την παρακολούθηση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ΕΕ ζητά τακτικά τη γνώμη της κοινωνίας των πολιτών και επιθυμεί να ενισχυθεί η συμμετοχή της στη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών πολιτικών.

Κοινωνικός διάλογος:

Αυτό σημαίνει συζητήσεις, διαπραγματεύσεις και κοινή δράση μεταξύ των ευρωπαίων κοινωνικών εταίρων (βλέπε ανωτέρω) καθώς επίσης και συζητήσεις μεταξύ αυτών των κοινωνικών εταίρων και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Για περισσότερες λεπτομέρειες, σας παραπέμπουμε στο [γλωσσάριο](#).

Κράτος μέλος:

Οι χώρες οι οποίες ανήκουν σε μια διεθνή οργάνωση αποτελούν τα "κράτη μέλη" της. Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται επίσης συχνά σημαίνοντας τις κυβερνήσεις αυτών των χωρών.

Από την 1η Μαΐου 2004, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι τα εξής: Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Ελλάδα, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία και Φινλανδία. Για τα έτη κατά τα οποία η κάθε μία από τις χώρες αυτές προσχώρησε στην ΕΕ, βλέπε "διεύρυνση" (ανωτέρω).

Στρατηγική της Λισσαβόνας:

Για να ανταγωνίζεται με άλλους πρωταγωνιστές της διεθνούς σκηνής, η ΕΕ χρειάζεται μια σύγχρονη αποτελεσματική οικονομία. Στη διάσκεψη κορυφής της Λισσαβόνας, τον Μάρτιο 2000, οι πολιτικοί ιθύνοντες της ΕΕ έθεσαν έναν νέο στόχο: να εξελιχθεί, εντός δεκαετίας, "στην ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία του κόσμου, βασισμένη στη γνώση, ικανή να αναπτύσσεται βιώσιμα με περισσότερες και βελτιωμένες θέσεις απασχόλησης και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή".

- Οι ιθύνοντες της ΕΕ συμφώνησαν επίσης σχετικά με μια λεπτομερή στρατηγική για την επίτευξη αυτού του στόχου. Η "στρατηγική της Λισσαβόνας" καλύπτει τομείς όπως η έρευνα, η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η πρόσβαση στο Διαδίκτυο και το ηλεκτρονικό εμπόριο. Καλύπτει επίσης τη μεταρρύθμιση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας της Ευρώπης, τα οποία πρέπει να γίνουν βιώσιμα έτσι ώστε οι μελλοντικές γενεές να μπορούν να επωφελούνται από αυτά. Κάθε άνοιξη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέρχεται για να αξιολογήσει την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Συμβούλιο:

Υπάρχουν τρία διαφορετικά ευρωπαϊκά σώματα που περιλαμβάνουν στην ονομασία τους τη λέξη "Συμβούλιο":

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο:

Πρόκειται για συνεδριάσεις των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων (δηλαδή προέδρων ή/και πρωθυπουργών) όλων των κρατών της ΕΕ συν του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνεδριάζει, κατ'αρχήν, τέσσερις φορές ετησίως για να συμφωνεί σχετικά με τη συνολική πολιτική της ΕΕ και για να πραγματοποιεί απολογισμό της σημειωθείσας προόδου. Πρόκειται για το όργανο χάραξης πολιτικής του υψίστου επιπέδου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του οποίου οι συνεδριάσεις ονομάζονται συχνά "σύνοδοι κορυφής". Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Επίσημα γνωστό ως Συμβούλιο των Υπουργών, αυτό το θεσμικό όργανο απαρτίζεται από τους υπουργούς των κυβερνήσεων όλων των χωρών της ΕΕ. Το Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικά για να λαμβάνει λεπτομερείς αποφάσεις και για να θεσπίζει τους ευρωπαϊκούς νόμους. Το Συμβούλιο της Ευρώπης: Δεν πρόκειται για θεσμικό όργανο της ΕΕ. Πρόκειται για διακυβερνητικό οργανισμό με έδρα το Στρασβούργο, ο οποίος αποσκοπεί (μεταξύ άλλων) στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην προώθηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας της Ευρώπης και στην καταπολέμηση κοινωνικών προβλημάτων όπως η ξενοφοβία και η μισαλλοδοξία. Το Συμβούλιο της Ευρώπης ιδρύθηκε το 1949 και ένα από τα πρώτα επιτεύγματά του ήταν η σύνταξη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Συνοχή:

αυτό σημαίνει (κυριολεκτικά) "κράτημα μαζί". Ο όρος της ευρωπαϊκής αργκό "προώθηση της κοινωνικής συνοχής" σημαίνει ότι η ΕΕ προσπαθεί να εξασφαλίσει ότι κάθε άνθρωπος έχει μια θέση στην κοινωνία – παραδείγματος χάρη, αποφασίζοντας να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της φτώχειας, της ανεργίας και των κοινωνικών διακρίσεων. Στον προϋπολογισμό της ΕΕ περιλαμβάνονται πιστώσεις που είναι γνωστές ως "Ταμείο Συνοχής" και οι οποίες χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση έργων που βοηθούν τα επιμέρους συνθετικά στοιχεία της ΕΕ να "κρατούνται μαζί το ένα με το άλλο". Παραδείγματος χάρη, το Ταμείο αυτό χρηματοδοτεί νέες οδικές και σιδηροδρομικές συνδέσεις οι οποίες βοηθούν τις μειονεκτούσες περιφέρειες να συμμετέχουν πλήρως στην οικονομία της ΕΕ.

Τρίτη χώρα:

Αυτή η φράση σημαίνει απλώς ότι πρόκειται για χώρα μη μέλος της ΕΕ. Το νόημα είναι σαφέστατο όταν γίνεται λόγος για σχέσεις μεταξύ δύο κρατών μελών της ΕΕ (ή μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και ενός κράτους μέλους) και μιας άλλης χώρας – μιας τρίτης χώρας κατά κυριολεξία – η οποία βρίσκεται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπερεθνικός:

αυτό σημαίνει κυριολεκτικά "σε ένα επίπεδο που βρίσκεται ψηλότερα από τις εθνικές κυβερνήσεις" – και πρόκειται για έννοια διαφορετική από τον επιθετικό προσδιορισμό "διακυβερνητικός" (βλέπε ανωτέρω) ο οποίος σημαίνει "μεταξύ κυβερνήσεων". Πολλές αποφάσεις της ΕΕ λαμβάνονται σε "υπερεθνικό" επίπεδο, με την έννοια ότι εμπλέκονται σε αυτές τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, στα οποία οι χώρες της ΕΕ έχουν εκχωρήσει ορισμένες από τις εξουσίες τους όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων. Δεν πρέπει να πραγματοποιείται σύγχυση μεταξύ αυτού του όρου και του όρου "διεθνικός" (βλέπε ανωτέρω).

Glossary

Member States – the 15 countries that are members of the European Union.

EFTA/EEA countries – the three countries which are members of the European Free Trade Association and of the European Economic Area.

Pre-accession (or associated) countries – 12 of the candidate countries which have applied for European Union membership and participate fully in all YOUTH Actions.

Programme countries – EU Member States, EFTA/EEA countries and pre-accession countries. They can participate fully in all YOUTH Actions.

Third countries – neither Member States of the European Union, pre-accession countries, nor members of EFTA/EEA. They can participate in YOUTH projects under Actions 1, 2 and 5 subject to specific criteria and procedures.

Mediterranean partner countries – the 12 non-EU countries on or near the Mediterranean Sea that are participating in the Euro-Mediterranean Youth Action Programme.

Euro-Med – the Euro-Mediterranean Youth Action Programme, which involves the 15 EU Member States and 12 Mediterranean partner countries.

Eastern Europe and the Caucasus Region - previously called the Commonwealth of Independent States, former members of the Union of Soviet Socialist Republics

CIS - Commonwealth of Independent States has a new terminology : Eastern Europe and the Caucasus

National Agencies – structures established by the national authorities in each Programme country in order to assist the European Commission with management and to assume responsibility for implementation of most of the YOUTH programme.

National Coordinators – structures established by the national authorities in each Euro-Med partner country in order to facilitate implementation of the Euro-Mediterranean Youth Action Programme.

Non-formal education - projects within YOUTH actively involve young people on a voluntary basis and provide them with opportunities to acquire skills and competencies outside formal education and training systems. Even though they are not part of any formal educational curriculum, YOUTH projects are characterised by a carefully planned programme of personal and social education for participants and apply methods of intercultural learning.

EVS – European Voluntary Service.

Young people with less opportunities – young people from a less-privileged cultural, geographical or socio-economic background, or with disabilities; better access for them to the activities developed within the YOUTH programme is a key priority for the European Commission.

Community funding – financial contribution from the YOUTH programme awarded to selected projects.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Θέμα	Θέσπιση 1995	Θέσπιση 2000	Πρόταση Θέσπισης 2004
Τίτλος Προγράμματος	«Νέοι για την Ευρώπη»	«Νεολαία»	«Νεολαία δε δράση»
Ομάδα στόχου	Στενά όρια 15-25 ετών	15-25 με ευελιξία	13-30 ετών
Παραπέμπει σε άρθρο	126 Συνθ. Μάαστριχτ	149 Συνθ. ίδρυσης Ευρ. Κοινότητας	149 Συνθ. ίδρυσης Ευρ. Κοινότητας
Σύνδεση με άλλα προγράμματα	Αναφέρεται το Petra και το Lingua	Δεν αναφέρονται άλλα	Δεν αναφέρονται άλλα
Ανταλλαγές	Μέσο για να γίνει γνωστή η ευρ.πολυμορφία	Μέσο για δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης	Μέσο για ανάπτυξη ιδιότητας πολίτη και αμοιβαίας κατανόησης
Αποκέντρωση	Απαραίτητη η στήριξη εφαρμογής δράσεων σε αποκεντρωμένους φορείς	Να πραγματοποιηθεί σε κοινοτικό επίπεδο λόγω πολυπλοκότητας	Η κοινότητα μπορεί να εγκρίνει μέτρα λόγω πολυμερούς διάστασης ενεργειών
Στόχοι Προγράμματος	Άρθρο 1, πολύ γενικοί, Απευθύνονται άμεσα στους νέους	Άρθρο 2, Συγκεκριμένοι, Αποστασιοποιημένος Λόγος, Τρίτες χώρες στους στόχους Συνεργασία στον τομέα νεολαίας στους στόχους	Άρθρο2 «Γενικοί στόχοι», λακωνικοί, λείπει ο στόχος γ 2000 περί πρωτοβουλίας και εμπειρίας άτυπου χαρακτήρα Συμπληρωματικότητα αναλυτικά σε στόχους Άρθρο.3«ειδικοί στόχοι» Ισότητα φύλων στους ειδικούς στόχους Ποιότητα δομών και συνθηκών εργασίας εργαζομένων για νεολαία στους στόχους
Διαφοροποιήσεις	Στόχος δ 1995 έγινε... Στόχος β 1995 έγινε...	...δράση 5 2000 ...δράση 3 2000	
Δικαιούχοι	Νέοι που κατοικούν ΕΕ	Μόνιμοι κάτοικοι ΕΕ Τρίτες χώρες με επιφύλαξη κρατών	Νόμιμοι κάτοικοι χώρας που συμμετέχει στο πρόγραμμα/ Προστίθενται Δυτικά